

Masanobu FUKUOKA

ekin sapı devrimi

doğal tarıma ve doğal hayata giriş

KOOS

Japonya'nın güneyinde küçük bir adada çiftçilik yapan bir ailenin mensubu olan Masanobu Fukuoka, Mikro-biyoloji alanında öğrenimini tamamladıktan sonra uzun yıllar bitki hastalıkları üzerinde yoğunlaştı. Yokohama Gümrük Bürosu'nun bitki denetleme bölümünde birkaç yıl çalıştıktan sonra insanın doğayı kontrol etme, hatta anlama çabasının nafile olduğunu ve özünde yıkıcı olduğunu fark ederek köyüne döndü. Burada doğal tarım üzerine deneysel çalışmalara başladı. Fakat bu ilk deneyimi başarısızlıkla sonuçlandı.

İkinci Dünya Savaşı arifesinde Koçi Vilayeti Bitki Hastalıkları ve Böcek Kontrolü Araştırma Şefi olarak görevlendirildi ve sekiz yıla yakın bir süreyle bu görevde kaldı. Savaşın ardından tekrar köyüne döndü ve 55 dönümlük arazisinde yeniden doğal tarım çalışmalarına başladı. Yıllarca süren denemeler ve birçok başarısızlığın ardından *Hiçbir Şey-yapma Tarımı* adını verdiği bu yöntemle aldığı mahsûl Japonya'nın en yüksek verimine denk bir seviyeye ulaştı. Doğal tarım yöntemini bir hayat felsefesi olarak uygulayan Fukuoka, yazdığı birçok kitap ve makalenin yanı sıra pek çok toplantı ve konferansa katılarak bu tarım yönteminin önemli sözcülerinden biri oldu.

Geçtiğimiz Şubat ayında 97. doğum gününü kutlayan Masanobu Fukuoka, hâlâ çiftliğinde yaşamını sürdürüyor.

Bu kitabın Türkçe'ye kazandırılması için gösterdiği çabadan dolayı ekolojik bütünü korumaya yönelik çalışmalar yapan ve projeler yürüten Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği'ne teşekkür ederiz.

Ekin Sapı Devrimi

Doğal Tarıma ve Doğal Hayata Giriş
Masanobu Fukuoka

İngilizce'den Çeviren:
Aykut İstanbullu

Kitabın Özgün Adı ve Basımı:
Şizen Noho Vara İppon No Kakumei, Ekim, 1975

Çevirinin Yapıldığı Basım:
The One-Straw Revolution - An Introduction Natural Farming,
Other India Press, Hindistan, 2000.

İngilizce'ye Çevirenler:
Chris Pearce, Tsune Kurosava, Larry Korn

Kitabın 64, 65, 76 ve 80. sayfalarındaki fotoğrafların yayın hakkı Masanobu Fukuoka'ya; 31, 43, 57, 63, 70, 74, 106, 112, 117, 122, 133, 156, 161, 170 ve 174. sayfalarındaki fotoğrafların yayın hakkı Howard Harrison'a, 66. sayfadaki fotoğrafın yayın hakkı ise Tomas Nelissen'e aittir.

Kapak Tasarım - Uygulama:
Metin Tekeroğlu

Kaos Yayınları: 27

1. Baskı: Eylül 2006, İstanbul
Baskı - Cilt: Sena Ofset

Kaos Yayınları
Piyerloti Cd. Dostlukyurdu Sk. No: 8
Çemberlitaş - İstanbul Tel: (212) 518 25 62
www.kaosyayinlari.com
E-mail: kaosyayinlari@yahoo.com

ISBN 975-7005-23-1

Masanobu FUKUOKA

doğal tarıma ve doğal hayata giriş
ekin sapı devrimi

İngilizce'den eviren:
Aykut İstanbullu

KAOS

İçindekiler

- Hindistan Baskısına Yayıncının Önsözü- *P.C. Aggarwal*- 7
Sunuş- *Larry Korn*- 19
Çeviri Notları- 28

I

- Şu Taneye Bir Bak- 31
Her Şey Boş- 33
Köye Dönüş- 39
Hiçbir Şey-Yapma Tarımına Doğru- 42
Kaynağa Dönüş- 45
Doğal Tarımın Yaygınlaşmamış Olmasının Bir Nedeni- 47
İnsanlık Doğayı Tanımıyor- 49

II

- Doğal Tarımın Dört İlkesi- 55
Yabanî Otlar Arasında Tarım- 62
Sapla Tarım- 68
Kuru Tarlada Pirinç Yetiştirmek- 73
Meyve Ağaçları- 77
Meyve Bahçesi Toprağı- 80
Sebzeleri Yabanî Bitki Gibi Yetiştirmek- 83
Kimyasallardan Vazgeçme Nedenleri- 87
Bilimsel Yöntemin Sınırları- 90

III

- Bir Çiftçi Konuşuyor- 95
Zor Bir Soruna Mütevazı Bir Çözüm- 98
Zor Zamanların Meyvesi- 100
Doğal Gıdanın Pazarlanması- 103
Ticarî Tarım Başarısız Olacak- 106
Araştırmalar Kimin Yararına?- 109

- İnsanın Gıdası Nedir?- 111
Arpanın Acısız Ölümü- 116
Yalnızca Doğaya Hizmet Et ki Her Şey Yolunda Gitsin- 120
Çeşitli Doğal Tarım Ekolleri- 124

IV

- Gıdalarla İlgili Karmaşa- 131
Doğanın Gıda Mandalası- 135
Yemek Kültürü- 141
Katıksız Ekmekle Yaşamak- 145
Beslenme Şekilleri Özeti- 148
Gıda ve Tarım- 152

V

- Aptallık Açığa Çıktığında Zeki Görünür- 155
Aptal Kim?- 159
Anaokuluna Gitmek İçin Doğmuşum- 162
Sürüklenen Bulutlar ve Bilimin Yanılsaması- 166
Görecelik Kuramı- 170
Savaşın ve Barışın Olmadığı Bir Köy- 172
Ekin Sapı Devrimi- 177
Dizin- 180

Hindistan Baskısına Yayıncının Önsözü

Fukuoka'nın *Ekin Sapı Devrimi* adlı kitabını ilk kez 1983 yılında Amerikan dergisi *Mother Earth News*'te duydum. Bu tanıtım makalesi, kısa olmasına rağmen, bu olağanüstü niteliğe sahip küçük kitabın büyüğü ve gücüyle doluydu. Ve içimde onu okumak için karşı konulmaz bir arzu uyandırdı. Ama yaşadığım yer olan Rasulia'daki Friends Rural Centre'da (Dostlar Kırsal Merkezi'nde) bir kitapçının hiç de yakınında değildim.

Böylece Londra'daki bir arkadaşşıma mektup yazdım. Hemen cevap verdi ama kitabı normal posta ile gönderdi. Kitabın gelmesinin altı ayı bulabileceğini düşünerek, başka bir arkadaşşımdan uçak postasıyla bir kitap göndermesini istedim. Bu yolla gönderilen kitap bana oldukça çabuk ulaştı.

Hiç unutamıyorum, kitabı postacıdan alır almaz, kuytu bir ağacın altına oturup, hava kitap okuyamayacak kadar kararana dek okudum. O gün evimizde yangın çıkmadığı için şanslı sayılırım, zira yangını söndürmek için bile yerimden kıvıldamayabilirdim. Kitabı bitirmeden yatmadığımı söylememe gerek yok sanırım. Ertesi sabah uyandıktan itibaren de kitaptan başka hiçbir şey hakkında konuşmadım. Akşam oluncaya kadar arkadaşşıarımdan bazıları yeni keşfimi beraberce okumaya razı etmişim. Kitabın tümünü altı gece seansında bitirdik. Herkes çok memnundu. Kitap yüreğimize dokunmuştu.

Kitabı ziyaretçilerimizle paylaşmaya başladık ve yüzde yüz olumlu bir tepki ile karşılaştık. Böylece kitabı Hindistan'da yayınlama hayalleri kurmaya başladım.

Şansımız yaver gitti ve Pune'dan yayıncı bir arkadaşşıımız olan Sujit Patwardhan, ailesiyle birlikte bizi ziyarete geldi. Sujit kitapla ilgili hevesimi fark etti ve basmak için bir tahmini bütçe hazırlamayı kabul etti. Sınırlı imkânlarımızın farkında olduğundan hesaplamalarını bize büyük ayrıcalıklar tanıyarak yaptı ve nasıl ol-

duysa, projeyi yapılabilir kıldı. Eminim ki onun, kitabın basıldıktan sonra satışına yardım etme teklifi de dahil, cömert yardımları olmasaydı bu iş gerçekleşemezdi.

Sujit'in hesaplamaları güzel bir sunumu olan karton kapaklı bir baskıyı hesaplı bir satış fiyatı koyacak şekilde basmanın mümkün olduğunu gösterdi. Tabi ki, Friends Rural Centre bundan hiçbir kâr elde etmeyeceği gibi yayına hazırlama, paketleme ve postalama işlemlerinin de gönüllüler tarafından ücretsiz olarak yapılması gerekecekti. Bunların hepsi açıkça anlaşıldıktan sonra zorlukları göze alarak işe koyuldum.

Kitabın yayın hakları Rodale Press'teydi. Onlara yazdım ve çok düşük bir telif ödeyerek Hindistan baskısı için gereken izni aldım.

1000 adet bastık ve tümünü dört aydan kısa bir sürede sattık! Aralık 1987'de Rasulia'dan ayrıldığımda, halihazırda dört baskı yapmış ve 3500'ün üzerinde satmıştık.

Bu arada Fukuoka Sensei* ve Robert Rodale ile kişisel olarak tanışma fırsatı buldum. Her ikisi de bu kitabın farklı Hint dillerine çevrilmesini destekleyerek gereken izni verdi. Böylece 1986 yılında bir Malayalam çevirisi yayınlandı ve şu anda kitap Marathi, Gujarati, Telugu, Bengali ve muhtemelen Hindi dillerinde mevcut

Özgün İngilizce kitap için hâlâ talep olduğunu bildiğim için Other India Press sayesinde hazırlanan yeni baskıya katkıda bulunmuş olmaktan çok mutluyum. Bu yeni baskının ortaya çıkması bana, bir kısmı Fukuoka Sensei'nin *Ekin Sapı Devrimi*'nden etkilanmiş olan doğal tarım ve doğal yaşam ile ilgili kendi yaşadıklarımı okuyucularla paylaşma fırsatı veriyor.

Şunu açıkça ifade etmek isterim ki, kitapları böylesine övmek pek huyum değildir. Tam tersine, şüpheli olma eğilimindeyimdir. Çünkü bence çoğu kitap katlanılmaz ölçüde sıkıcı ve konuyu fazla uzatıyor. İyi kitaplara ise nadiren rastlanıyor. Yine de kırk yılda bir gerçekten ilham dolu bir kitap çıkıyor. Hiç şüphe yok ki *Ekin Sapı Devrimi* de bunlardan biri.

Aynı zamanda biliyorum ki en iyi kitaplar bile bütün okuyucu-

---

* Japonca'da üstat anlamında bir unvan. (ç.n.)

ları etkileyemezler; çoğu şey okuyucunun aklına ve ruh haline kalmıştır. Meslektaşlarım ve ben Fukuoka'nın kitabını özümlemeye hazırдық. 1978'den beri sürdürülebilir ve sağlıklı tarıma yönelik deneyler yapıyorduk. Rasulia'ya çalışmaya gelmemin nedenlerinden biri buydu. O sırada yaklaşımımıza bir isim koymadık, çünkü düşünme şekillerimizde topyekün bir dönüşüme açık kalmak istiyorduk. Mesela ben, bana öğretilenlerin çoğu karşısında giderek daha fazla rahatsızlık duyuyordum.

Rasulia'da bir yol göstericimiz ya da felsefi ilkelerimiz yoktu. Doğa'yı yol göstericimiz olarak görüyorduk. Gelişmek için Doğa'yı duymayı ve gözlelemeyi öğrenmeye çalıştık. Gerçeği, bir topluluk olarak hep birlikte aramamızın bizi doğru yolda tutacağına ve bütün kapıları bize açacağına inanıyorduk. Grubumuzda yaklaşık 20 kişi vardı: Erkek, kadın, yaşlı, genç, okur-yazarlığı olmayan, yüksek tahsilli ve çoğunlukla kırsal köylerden gelen çok fakir insanlar. Hep beraber, birçok şeyin yanı sıra özellikle tarım yapma şekillerimiz üzerine düşünüp tartışmaya başlamıştık. Hepimizin bazı kuşukları vardı ve değişmeye hazırдық.

Tamamen deneme ve yanılma ile, dört yıllık bir zaman zarfında şu sonuçları elde ettik. Toprağımızda kimyasal gübre ve ilaçların kullanımını tümüyle yasakladık. Bu, daha önce Meksika cüce buğdayından dönüm başına en yüksek verimi alabilmek için yüksek miktarlarda kimyasal gübre kullanmış bir çiftlik için hiç de kolay bir karar değildi. Ama bazı aksamalarla birlikte yasağa içtenlikle uyuldu. Birçok hatanın ardından üretimimiz istikrarlı hale geldi ve kimyasalların yerini tümüyle organik maddeler aldı.

Kendimizi ürünlerimizin harap olmasına karşı korumak amacıyla bölgenin geleneksel çiftçileri tarafından kullanılan ve zaman içinde denenmiş olan fikirleri uyarlayarak ekim şekillerimizi çeşitlendirdik. Artık böcek ilaçları kullanmadığımız için, birçok basit bitki koruma tekniği öğrendik. Örneğin, bilinen böcek kaçırcılar olarak sarımsak, soğan, hintleylağı, kadife çiçeği ve benzeri birçok çiçekli bitki kullandık. Tarlalarımızdaki farklı bitkiler farklı böcekleri cezbedti ve bunlar da birbirlerini kontrol altında tuttu. Bazı durumlarda birbirlerinin düşmanlarını uzaklaştırdılar.

Bütün bunlar sayesinde kısa süre içinde yaşanabilir bir dengeye kavuştuk ve ürünlerimizin de sağlığı yerindeydi. Dayanıklı, yerel ve doğal olan tohumlara güvenmeyi öğrendik. İki küçük bahçe parselinde sapla malçlamayı* denedik. Bunun oldukça yararlı bir etkisi olmuştu. Topraktaki böcek nüfusu artmış, toprak daha yumuşak ve daha sağlıklı bir hale gelmişti ve daha uzun bir süreyle daha fazla su tutabiliyordu. Tarım yapma şeklimizde bazı diğer küçük değişiklikler de yapılıyor ve bunlar alışkanlık haline geliyordu.

Yine de bir ilerleme kaydedememenin verdiği bir sıkıntı vardı içimizde. Topluluğumuzda yeni bir yönelim ihtiyacının güçlü bir şekilde hissedildiği sırada *Ekin Sapı Devrimi* bize geldi. Onun içinde tam olarak aradığımız şeyi bulduk. Arkadaşlarımızın çoğu bütün vaatleri ve riskleriyle beraber Doğal Tarım'ı içtenlikle benimsememiz gerektiği konusunda hemfikirdi. Bundan da öte, kitapta önerilenlerin çoğunu halihazırda benimsemiştik. Yeni ve büyük olan tek fikir, toprağın kazılmayacak olmasıydı.

Ancak kısa süre içinde, kazmanının doğal tarımın en zor kısmı olduğunu fark ettik! O zamana kadar ekim yapmadan önce daima tarlaları sürmüş ve bunu sorgulamayı asla düşünmemiş bir çiftçi için "hazırlanmamış" toprağa tohum atmayı hayal etmek kolay değildir. Bu nedenle, arazimizin tümünde toprağı sürmeyi durdurmaya cesaret edemedik. Ama insanlarımız saban kullanımını ciddi ölçüde azaltma konusunda hemfikir oldular. Kalıp tahta aletini de *bakhar* denilen kısa bıçakla değiştirdik. Disiplini koruyabilmek ve maliyeti azaltabilmek için traktörümüzün yanı sıra, sahip olduğumuz üç çift öküzden birini de sattık. Köprülerden birini yakmıştık ve bunun psikolojik etkisi muazzam olmuştu. Arkadaşlarımızın çoğu artık fazla ileri gittiğimizi düşünüyordu.

Birçok tartışmanın ardından, topluluğumuz, toprağı işlememe deneyleri için 16 dönüm arazi ayırma konusunda anlaştı. Bu arazi oldukça yorgun düşmüştü ama merkezi bir yerdeydi. Göz önünde olması nedeniyle deney için uygundu. İki yıl sonra, başarısının

---

* Bitki köklerinin sıcak, soğuk ya da kuraklıktan korunması için saman ve yaprak tabakasıyla örtülmesi. (ç.n.)

açıkça görülmesi sonucunda bu alan iki misline çıkarıldı. Ünümüz yayıldıkça, sürekli bir ziyaretçi akınına uğramaya başladık. Onların yorumları, önerileri ve hevesleri, topluluğumuz için bir yüreklenme kaynağı oldu.

Doğal tarımı hayata geçirdikçe birçok yeni ve ilginç şey öğrendik. Bir gün, *Rishi Panchmi* bayramı nedeniyle oruçlu olan kadınların oruçlarını, işlenmemiş topraktan toplanmış yabancı yiyeceklerle açtıklarını fark ettim. Sanskrit edebiyatında yaptığım bir araştırma sonucunda bu bayramın, birçok *rishi*'nin bütün gidasını toprağı sürmeden elde ettiği kadim zamanlara dayandığını öğrendim. Bu şekilde yetişen yiyecekleri daha sağlıklı kabul ediyor, sürme işleminin toprağa zarar verdiğine inanıyorlardı. Gerçekten de, *Manu** bu konudan ünlü *Manusmriti*'de söz eder ve ne kadar derin kazılırsa toprağa verilen zararın da o kadar büyük olacağını öne sürer. Bu nedenle doğal tarım tümüyle yeni bir fikir değildir.

Benzer tarım uygulamalarına dünyanın farklı bölgelerinde de rastlanmıştır. Örneğin bütün Kuzey Amerika bölgesinde. Kızılderililer mısırı, fasulyeyi, kabağı ve diğer sebzeleri dikerek yetiştirirlerdi. Sabana sahip bile değildiler. Kızılderililer tarafından 50.000 yıl boyunca kullanıldıktan sonra bile Avrupalılar geldiğinde toprağın hâlâ zengin ve sağlıklı olmasına şaşmamalı. Aynı kıtanın diğer bölgelerinde, daha gelişmiş kabilelerin saban kullandıkları yerlerde toprak kuma dönüşmüştü.

Doğal tarımın uzun tarihine ve dünya üzerindeki yaygınlığına vurgu yapmak amacıyla ona *rishi kheti* demeye başladım. Aynı zamanda, bunun Hindistan'da doğal tarıma Japon *kheti*'si denmesini de önleyeceğine umuyordum. Daha sonra, bunu Fukuoka'ya söylediğimde *rishi kheti* adını içtenlikle onayladı. Eğer Gandhiji hayatta olsaydı, onun da *rishi kheti*'yi kutsayacağını söyledi.

Okuyucuların yakında fark edecekleri gibi, bu kitap yalnızca tarımla ilgili değil, bütün bir yaşam tarzıyla ilgili. Bu nedenle, bes-

---

* Hint inanışında her tufandan sonra dünyada yaşamı yeniden başlatan 14 atamızdan biri olup *Manu-smriti* adıyla anılan yasaları hazırladığı kabul edilen günümüzün atası 7. *Manu Vaivasvata*. (ç.n.)

lenmeye, sağlığa, bilim ve teknolojiye ve sade yaşamaya büyük önem veriyor. Hepsinden te, Fukuoka, fikrinin temelini oluşturan maneviyata dikkat çekiyor.

Günün birinde, tüm dünyanın tek bir temel gerçeğin parçası olduğunu fark etmesiyle tamamen sarsıldığını anlatarak kişisel manevî deneyimini paylaşıyor. Daliteyi, yani ikiliği ve zıtlıkları görmemize neden olan şey cehalettir. Bu nedenle olayların gözlemlenmesine dayanan bütün bilgilerimiz yanlış ve dolayısıyla da neredeyse işe yaramazdır. Fukuoka'nın tarıma yönelmesindeki asıl amaç bu kavrayışını rneklemeektir. Çiftçiler tarafından uygulanan ve "uzmanlar" tarafından tavsiye edilen "gerekli"likleri adım adım terk etmiştir. En sonunda toprağı sürmeden, yabanî otları ayıklamadan, kompost* vermeden ve sunî gübre ya da böcek ilacı kullanmadan en az diğerleri kadar iyi ürünler yetişirmiştir. Bu şekilde, bizim bütün konvansiyonel tarım** bilgimizin yalnızca değersiz olmayıp gerçekten de zararlı olduğunu, çünkü toprağa zarar verip bitkileri zayıflattığını ve çevreyi zehirlediğini kanıtlamıştır.

Fukuoka tarım deneylerini anlatırken, bir rehber olarak gerçek bahivanlara yararlı ve ikna edici olabilecek kadar detaya giriyor. Bu kitap çok neşeli bir üslupla tohumları bilyelere yerleştirme tekniklerinin tartışılmasından, doğru gıdalar ve sağlık hakkındaki fikirlere, modern bilimden de Zen'e sıçırıyor. Sözcüklerden müteşekkil bir kitap gibi okunmuyor. Sözcükler birleşerek resimler oluşturuyor ve bir bütün halinde yeniden harmanlanarak okuyucuyu hoş bir tasavvurla baş başa bırakıyor.

Rasulia'daki arkadaşarımla birlikte ben de, bizi çevremizle, yaşamla, insanlarla ve kendimizle uyumlu hale getirecek tümüyle yeni bir yaşam şekli bulmaya çalışıyorduk. Tarım, yalnızca bütünün içinde bir parçaydı. Bu nedenle, ne Fukuoka'nın her şeyin birliğine ilişkin fikirlerini ne de hiçbir-şey-yapma felsefesini kavramakta herhangi bir gk çektik.

---

* Çürümüş organik maddeden oluşan gübre. (.n.)

** Geleneksel ya da modern, bilinen bütün yöntemlerin ve kimyasalların kullandığı tarım. (.n.)

Tabi ki bu fikirleri kendi tarzımıza uygun şekilde kavradık. Fukuoka'nın bizim görüşümüzü onaylaması bize büyük mutluluk ve memnuniyet verdi. Aslında biz de bir saptta devrim gördük. Hintli çiftçilerin yalnızca küçük bir kısmının *rishi kheti* uygulamaya başlayarak ülkedeki bütün tarım sektörü kuruluşlarını, hükümeti ve bununla birlikte bütün kentsel-endüstriyel yapıları alaşağı edebileceklerine gerçekten de inanıyorduk. Sap, muhtemelen, Gandhi'nin *Çarkha'sı** ile aynı türden bir güce sahipti.

Son olarak, okuyucuyu bu kitabın tadını çıkarmaya bırakmadan önce, izin verin, çok önemli bir noktadan bahsedeyim. İnsanlar sık sık soruyorlar; Fukuoka'nın doğal tarımı Hindistan'da işe yarayacak mı? Eğer tam olarak Fukuoka'nın Japonya'da yaptıklarını yapacak olursanız, o zaman cevap Hayır olacaktır. Japonya gibi küçük bir ülkede bile, farklı bölgelerdeki çiftçiler farklı yöntemler seçmelidirler. Fukuoka'nın Şikoku'da yaptıklarını Hindistan'da yapmayı düşünmek saçma olur.

Ama doğal tarım düşüncesinin kendisi, gerçek anlamı olan doğanın çok az insan desteğiyle ya da hiç insan desteği olmadan tarım yapmasına izin verilmesi şeklinde anlaşıldığı taktirde, evrensel bir geçerliliğe sahiptir. Bitkileri, doğa ana büyütür, insanlar değil. Ve doğa ana bitkileri yetiştirmek için gereken bütün bilgiye ve kaynaklara sahiptir. İnsanlar bunu yakından izlemeli ve yapmaları gereken çok az şeyi de büyük bir dikkatle yapmalıdır.

Bu açıdan bakıldığında, *rishi kheti* dünyanın neresinde uygulanamaz? Aslında Hindistan doğal tarım uygulamak için Japonya'dan çok daha uygun bir yerdir. Bunun iki temel nedeni vardır: Birincisi, mahsül yetiştirme mevsiminin daha uzun sürmesi, ikincisi ise, daha zengin bir bitki örtüsü ve hayvan çeşitliliğine sahip olmasıdır. 1987 yılında Rasulia'ya yaptığı ziyaretinde Fukuoka da bu görüşe katılmıştı.

---

* Mahatma Gandhi, İngiliz Doğu Hindistan Şirketi'ne karşı halk direnişinin sembolü olarak elyafı eğirip ip haline getirme aleti olan *Çarkha*'yı (çıkırığı) kullanmış ve halka yerli malı kullanma fikri çerçevesinde kendi kumaşını dokumasını önermiştir. (ç.n.)

Rasulia'da yaklaşık sekiz yıl boyunca *rishi kheti* uyguladık. Kendimden gayet emin olarak şunu söyleyebilirim ki bütün topluluk, akla gelen her yönde bir şeyler kazandı. İlk olarak mali ve maddî kazançlardan bahsedeyim.

İlk günden itibaren tarımdan sağlanan net kazanç artmaya başladı. Üç yıl içinde, çiftliğimiz ihtiyaç fazlası mahsül verir hale geldi ve net gelirimiz, ben 1987'de ayrılana dek artmaya devam etti. Yüz yıllık geçmişe sahip bir kurum olarak Friends Rural Center ilk kez malî açıdan kendine yeterli hale geldi. Böylece merkezimiz kurulduğundan beri her yıl bağışta bulunan Londra'daki QPS'ten para desteği almayı da bıraktık.

Bütün bunların açıklaması oldukça basit. Üretimde kullanılan girdi masrafımız düşerken tarlalarımızın verimi nispi yüksekliğini korumuştur. Kimyasal gübre kullanmayarak ve traktörü satarak her yıl en az 50.000 Hint Rupisi tasarruf ettik. İşgücü masrafımız da eskisinden azdı. Sığır yemi konusunda kendimize yeterli olmamız büyük miktarda masraftan kurtulmamıza olanak verdi. Büyükbaş hayvanların açıkta otlatılmaları sağlıklarına iyi geldi ve böylece veteriner bakım masraflarımız azaldı. Tohum ve aletler için yapılan harcamaların da birçoğu önlendi. Toplam tahıl ve süt üretimimiz aşağı yukarı aynı kaldı, ama satışlarından elde ettiğimiz para daha fazlaydı.

Tabi ki bütün bunlar kolayca elde edilmedi. Çok sayıda büyük ya da küçük başarısızlık, eleştiri ve gerilime göğüs gerdik. Örneğin, suni gübre kullanmayı aniden bırakınca, buğday mahsûlümüzün miktarı çok düştü. Meksika cüce buğdayının kimyasal gübrelere bağımlı olduğunu bildiğimiz için dikkatli davranarak bu ürüne çok küçük bir alan ayırdık. Daha sonra büyük zorluklarla, dayanıklı yerel türler bulduk ve kendi ihtiyacımızı karşılamak üzere küçük miktarlarda yetiştirmeye başladık. Hatta oldukça başarılı bir şekilde ragıdarısı, çavdar ve tritikale* de yetiştirdik. Topluluğumuzdaki herkes bu leziz tahıllara bayılıyordu. Pazara göndermek üzere

---

* Çavdar ve buğday melezi bir hububat. (ç.n.)

buğday yetiştirmekten vazgeçtik. Bunun yerine yonca tohumu, soya fasulyesi, mercimek ve diğer ürünlerin üretimini arttırdık. Pazasının hazır olması ve yüksek fiyatı nedeniyle yonca tohumu bize iyi para kazandırdı. İkramiye olarak da, bir bakliyat olduğu için, toprağımızı yumuşattı.

Gerçek kurtarıcımız ise pirinç oldu. Onunla yaşadığımız deneyimi asla unutamam. Sunî gübresiz yetiştirdiğimiz ilk pirinçleri ekeli yaklaşık 20 gün olmuştu. Çiftlik liderimiz Bala kendisiyle beraber tarlaya gelmemi istedi. Açık yeşil renkteki pirinç filizlerini göstererek “gübre istiyorlar” dedi. Gerçekten de pirinç, tarım hakkında hiçbir şey bilmeyen bu yeni şehirlî züppeyi, yani beni lanetliyordu. Neyse ki, topluluk sunî gübre kullanılmasına karşı almış olduğu karara bağlı kaldı. Ve yine şansımız yaver gitti ve pirinç filizleri kendi başlarının çaresine bakarak toparlandı. Bizim sağladığımız tek yardım taze inek gübresiyle kil çamurunun karışımından oluşan bulamacı sulama suyuna karıştırarak vermektir.

Pirinç, Rasulia’da doğal tarıma gayet güzel uyum sağladı. Değişim boyutlarda, şekilde, renkte ve tohumun kokusunda görülebiliyordu. Mahsûlümüz her yıl arttı ve bazı parsellerde dönüm başına 5 kental (500 kg) seviyesine kadar yükseldi. Toplam verimimiz bölgemizdeki en yüksek seviyeyi oluşturuyordu. Ürünlerimizi görmek için yakından ve uzaklardan çiftçiler geldi. Birçoğu bizim hiç sunî gübre kullanmadığımıza inanamadı. Bazıları kenarda köşede işçilerimizi sıkıştırarak hile yapıp yapmadığımızı anlamaya çalıştı.

Hiç değişmez şekilde tekrarlanan şey, köylü ziyaretçilerimizin bizim toprağı sürmeye karşı oluşumuz karşısında şaşkınlığa uğramalarıydı. Toprağı biraz eşeleyerek onlara ne kadar çok böceğimiz ve kurdumuz olduğunu gösterirdim. Çiftçiler, bu canlıların bizim tarlalarımızı sürdürdüğünü anlamakta hiç zorlanmadı. Onlara şöyle sorardım: “Bunlardan milyonlarcası toprağı işlerken bizim onu sürmemize ne gerek var?” Bazı gözlemci ziyaretçiler tarlalarımızdaki yabanî otları, örümcek ağlarını, kurbağaları, yosunları ve diğer düzensizlik işaretlerini gösterirdi. Ben de onlara eğer kendi mahsûllerini bizimkilerle karşılaştırırlarsa, bizim girdi masrafımızın

daha düşük ve mahsûlümüzün çok daha fazla olduğunu göreceklerini söyledim. Seçim kendilerindi. Bu, çoğunu susturdu.

Genetikçi bir arkadaş, Dr. R.H. Richaria, başarımızın gizemini pirinçle açıkladı. Orta Hindistan pirinç bitkisinin anayurdu olduğu için burada rahattı ve büyüme koşullarındaki bütün değişikliklere kolayca ayak uydurabilirdi. Bize, Surat ile Cuttack arasındaki 300 kilometrelik bir kuşak içinde muhtemelen 40.000 çeşit pirinç bulunduğunu söyledi. Bunların 20.000'i toplanmış ve onun bütün hayatı boyunca bağlı olduğu devlet tohum bankasının kataloğuna konulmuştu. Bizim yetiştirdiğimiz yüksek verimli türler, mühendislik tarafından fazla zarar görmemişlerdi. Hâlâ, organik maddelerle beslenmeye uygun bir kök yapısı geliştirecek genetik potansiyeli taşıyorlardı. İşte bu sayede, pirincimiz, topluluğa katılan aptal çömez inatçılığı karşısında sunî gübre istemekten vazgeçti.

Rasulia'daki deneylerimiz sırasında başka birçok ilginç şey daha öğrendik. Birkaç tane örnek, okuyucuya doğanın bize neler gösterdiği konusunda bir ipucu verecektir.

Tüm dünyanın uygar insanları arasında, “yabanî otlar” düşman olarak görülür. Bunları yok etmek için muazzam miktarda enerji harcanır. Yabanî otların temizlenmesi, tarımın en bezdirici ama aynı zamanda en yararlı uygulaması olarak görülür. İnsanlar mahsûllerinin altında çıplak ve “temiz” toprağı görmek isterler. Eğer toprak çıplak olursa, sebzelerinin, yabanî otların rekabeti olmaksızın topraktaki bütün besini alabileceğini düşünürler.

Rasulia'daki deneylerimizden çıkardığımız derslerden biri, yabanî otlarla ilgili yaygın kanaatin yanlış olduğu ve bunları düşmanlarımız değil dostlarımız olarak görmemiz gerektiği idi. Toprak kazıldığında ve yağmura, güneşe ve rüzgâra mâruz bırakıldığında erozyona uğrar. Doğanın erozyonu durdurmak için kullandığı etkili araç ölü yapraklardan ya da canlı bitkilerden oluşmuş bir malçtır. Yabanî otların inatla ekili tarlalara gelmesinin nedeninin, bu tarlaların işlenmiş olmaları olduğu açığa çıkarılmıştır. Toprağı işlemeyi bıraktığımız anda yabanî otlar bollaşır ve güçlerini yitirirler.

Rasulia'da şunu fark ettik ki, toprak yüzeyindeki bir bitki örtüsünden bütün bitkiler yararlanır; bu örtü ister saptan, ister yaprak-

lardan, isterse canlı bitkilerden yapılmış olsun, fark etmez. Aslında o sözde yabancı otlar, çoğu zaman, köklerindeki yumrucuklarda nitrojen tutarak ev sahiplerini beslerler. Toprağı yumuşatır ve havalandırır; çoğu zaman zararlı böcekleri de kaçırlar. Uygun yabancı otların tohumlarını topladık ve zemin örtüsü sağlamak amacıyla bunları mahsûllerimizle birlikte ektik. Gittiğim her yerde, insanlara sebze ve çiçek bahçelerini malçlamalarını öneriyorum. Eğer insanlar bu basit ve yararlı alışkanlığı kazanabilirlerse, bu onlara müthiş bir emek tasarrufu sağlayacaktır. Çok büyük miktarlarda organik madde geri dönüştürülecektir. Yığınlarca “çöp” yok olacaktır. Sebze üretimi artacaktır. Toprak daha sağlıklı hale gelecektir. Çiçekler bile daha sevimli olacaklardır.

Evcilleştirilmiş gıda bitkileri doğal güçlerini kaybederler. Hayatta kalabilmek için toprağın sürülmesi ve yabancı otlardan temizlenmesi gibi insanî müdahalelere gerek duyarlar. Çiftçilerin işe tarlalarını sürerek başlamalarının nedeni budur. Ama bir mahsûlü ekmenin ve yetiştirmenin başka birçok yolu da vardır. Bizim çok etkili bulduğumuz yöntem, yonca, hintbezelyesi ve soya fasulyesi gibi baklagillerden faydalanmaktır.

İşlenmemiş tarlaya yonca tohumlarını Kasım ayında serperdik. Eğer zemin nemli ve hava serinse yonca bütün yabancı otların arasında büyür. 15-20 santimetre boyuna ulaştınca da bütün tarlayı biçerdik. Yonca biçilmeyi sever ama diğer yabancı otların çoğu bunu sevmez. Üçüncü biçmeden sonra diğer yabancı otların tümü yok olurdu ve yalnızca yonca kalırdı. Nisan sonunda hava ısındığı zaman, yonca hızla tohuma kaçardı ve bu tohumlar Mayıs sonu hasat edilirdi. Biçilmiş yonca harika bir hayvan yemidir ve yonca tohumunun iyi bir pazarı vardır.

Rasulia'da yonca bizim en kârlı mahsûlümüz oldu. Temmuz ayında piriñç ektiğimiz tarlayı Kasım ayında, piriñç hasadından yaklaşık iki hafta önce boy vermiş ekinlerin içine yonca ekerdik. Bazı tarlalarımızda bu dönüşümü 4 yıl boyunca sürdürdük. Mahsûllerimiz harikaydı ve toprak da verimlilişiyordu. Sap ve inek gübresinin çoğunu toprağa geri verdik.

Hintbezelyesi de aynı şekilde tarlayı yabancı otlardan temizle-

mek için kullanılabilir. Hintbezelyesi tohumları mesela aralarında 1 metre mesafe bırakılarak elle gömülebilir. Bitkiler 45-50 santimetreye ulaştıklarında biçin ve olduğu yerde bırakın. Bunu yaklaşık bir ay sonra tekrarlayın. Bu sayede hintbezelyesi orada hâkimiyetini kuracak ve diğer her şeyi gölgede bırakmayı başaracaktır.

Sözlerimi bir uyarıyla bitirmem gerekiyor. Rasulia'da işe yarayan şeyler diğer yerlerde işe yarayabilirler de yaramayabilirler de; çünkü toprak ve çevre çok büyük bir çeşitlilik gösterir. Her yerde çiftçiler, doğayı yakından izleyerek ve dinleyerek kendi araştırmalarını yapmalıdırlar. Doğal tarım bize her zaman bitkiler, hayvanlar ve toprak biçiminde cömertçe sunulan doğanın bilgeliğinden ders almamız gerektiğini öğretir.

Partap C. Aggarwal

Sunuş

Güney Japonya'da, Şikoku adasındaki küçük bir köyün yakınlarında, Masanobu Fukuoka, bir süredir, modern tarımın yozlaştırıcı etkilerini tersine çevirmemize yardımcı olabilecek bir doğal tarım yöntemi geliştiriyor. Doğal tarımda ne makinelere ne de kimyasallara gereksinim vardır. Yalnızca az miktarda yabancı ot ayıklanır. Bay Fukuoka toprağı sürmez ya da hazırlanmış kompost kullanmaz. Yüzlerce yıldır Doğu'daki ve dünyanın diğer yerlerindeki çiftçilerin yaptığı gibi pirinç tarlalarında büyüme mevsimi boyunca su tutmaz. Tarlalarındaki toprak yirmi beş yıldır sürülmeden bırakılmıştır, yine de verdikleri mahsül en üretken Japon çiftliklerinin verimliliğiyle karşılaştırılabilecek miktardadır. Onun tarım yöntemi diğer tüm yöntemlerden daha az emek gerektirir. Hiçbir kirlenme yaratmaz ve fosil yakıtların kullanılmasını gerektirmez.

Bay Fukuoka'yla ilgili hikâyeleri ilk duyduğumda oldukça şüpheliydim. Pirinç ve kış tahılları gibi yüksek verimli mahsülleri, her sene sadece sürülmemiş bir tarlanın yüzeyine tohumlar serpiştirerek yetiştirmek nasıl mümkün olabilirdi? Bunun arkasında başka şeyler olmalıydı.

Birkaç yıldır bir grup arkadaşımınla birlikte Kyoto'nun kuzeyindeki dağlarda bir çiftlikte yaşıyordum. Japon tarımının geleneksel yöntemlerini kullanarak pirinç, çavdar, arpa, soya fasulyesi ve çeşitli sebzeler yetiştiriyorduk. Çiftliğimizi ziyarete gelenler sık sık Bay Fukuoka'nın çalışmalarından söz ediyorlardı. Bu insanlardan hiçbiri onun çiftliğinde, tekniğinin ayrıntılarını öğrenecek kadar uzun süre kalmamıştı ama onların anlattığı şeyler beni meraklandırdı.

Çalışma planımızda ne zaman bir boşluk yakalasam, ülkenin diğer bölgelerini gezer, çiftlik ve köylerde kalır, bir yandan da geçici olarak çalışırdım. Bu gezilerimin birinde, çalışmalarını kendi gözlerimle görmek için Bay Fukuoka'nın çiftliğini ziyaret ettim.

Bay Fukuoka'nın nasıl biri olduğuna dair bir beklentimin olup olmadığından pek emin değilim ama, bu büyük öğretmen hakkında bunca şey duyduktan sonra, onu ortalama Japon çiftçisinin

giydiği çalışma kıyafetleri ve botlar içinde görmek beni bir nebze şaşırttı. Yine de, ince beyaz sakalı, dinî ve kendinden emin tavırları ona gayet sıra dışı bir insan görünümü veriyordu.

İlk ziyaretimde Bay Fukuoka'nın iftliğinde birkaç ay kaldım. Bu sürede tarlada ve narenciye bahçelerinde çalıştım. Gündüzleri oralarda ve akşamları da diğer ğrenci çiftlik işçileriyle tartışmalar yaptığımız kerpiç kulübelerde, Bay Fukuoka'nın yönteminin ayrıntıları ve bunun altında yatan felsefe benim için giderek daha açık hale geldi.

Bay Fukuoka'nın meyve bahçesi Matsuyama Körfezi'ne bakan tepelerin üzerindedir. Burası onun ğrencilerinin yaşadığı ve çalıştığı "dağlardır". Birçoğu benim gibi, sırtlarında sırt çantasıyla ve neyle karşılaşacaklarını bilmeden gelirler. Birkaç gün ya da birkaç hafta kalırlar, sonra dağdan inerek uzaklaşırlar. Ama genellikle orada bir yıl civarında kalan dört beş kişiden oluşmuş bir çekirdek grup vardır. Yıllar içinde kadın erkek birçok insan, burada kalma-ya ve çalışmaya gelmişlerdir.

Burada modern konfor yoktur. İçme suyu kaynaktan kovalarla taşınır, yemekler odun ateşinde pişirilir, aydınlatma mumlarla ve yağ lambalarıyla sağlanır. Dağ, yabanî otlar ve sebzeler açısından zengindir. Balık ve su kabukluları yakındaki derelerden, deniz sebzeleri de birkaç kilometre uzaktaki İ Deniz' den gelir.

İşler, hava durumu ve mevsime göre değişir. İş günü, saat sekiz civarında başlar. ğle yemeği için bir saat ayrılır (yaz ortasının sıcağında iki ya da üç saat). Öğrenciler günbatımından hemen önce kulübelerine dönerler. Tarım işlerinin yanı sıra su taşımak, yakacak odun kesmek, yemek pişirmek, sıcak banyoyu hazırlamak, keçilere bakmak, tavukları beslemek ve yumurtalarını toplamak, arı kovanlarıyla ilgilenmek, kulübeleri onarmak ve bazen yeni kulübeler yapmak, *miso* (soya fasulyesi ezmesi) ve *tofu* (soya fasulyesi yoğurdu) hazırlamak gibi günlük angaryalar da vardır.

Bay Fukuoka, bütün komnn yaşam harcamaları için ayda 10.000 yen (yaklaşık 35 \$) sağlar. Bunun çoğu soya sosu, bitkisel yağ ve küçük ölçekte üretilmeleri pratik olmayan diğer ihtiyaç maddelerini satın almak için kullanılır. Bunların dışında kalan ge-

reksinimleri için öğrenciler tümüyle yetiştirdikleri mahsûllere, bölgenin kaynaklarına ve kendi hünerlerine bağlıdırlar. Bay Fukuoka kasıtlı olarak öğrencilerini, kendisinin uzun yıllardır yaşadığı yarı-ilkel şekilde yaşamaya yöneltir, çünkü bu şekilde yaşamının, onun doğal yöntemiyle tarım yapmak için gereken duyarlılığı geliştirdiğine inanır.

Bay Fukuoka'nın yaşadığı Şikoku bölgesinde, kıyı düzlüklerinde pirinç, bunu çevreleyen tepelerde de narenciye yetiştirilir. Bay Fukuoka'nın çiftliği, beş dönüm pirinç tarlası ve elli dönüm mandalina bahçesinden ibarettir. Bu, batılı bir çiftçiye fazla görünmeyebilir ama bütün işler geleneksel Japon el aletleriyle yapıldığı için, böyle küçük bir araziye bakmak bile çok emek gerektirir.

Bay Fukuoka, öğrencileriyle birlikte tarlada ve bahçede çalışır, ama kimse onun buralara ne zaman geleceğini kesin olarak bilmez. Öğrencilerinin onu en az bekledikleri zamanda ortaya çıkmak gibi bir ustalığı vardır. Enerjik bir adamdır ve her zaman bir şeyler hakkında çene çalar. Bazen öğrencilerini, yapmakta oldukları iş hakkında tartışmak üzere bir araya toplar ve çoğunlukla, onlara işi daha kolay ve daha hızlı yapmanın yollarını gösterir. Diğer zamanlarda, bahçedeki bir yabancı otun ya da hastalık mantarının yaşam döngüsü hakkında konuşur ve yeri geldiğinde kendi tarım deneyimlerini anlatır. Kendi yöntemlerini anlatmanın yanı sıra, Bay Fukuoka, tarım için gerekli temel becerileri öğretir. Aletlerin uygun şekilde bakımını yapmanın önemini vurgular ve faydalarını göstermekten asla yorulmaz.

Birçok ziyaretçi, yalnızca bir akşamüstü geçirmek için uğrar ve Bay Fukuoka sabırla onlara çiftliğini gezdirir. O, seri adımlarla dağ yolundan tırmanırken, peşinden gelen on-onbeş ziyaretçinin soluk soluğa kaldıklarını görmek alışılmadık bir manzara değildir. Yine de her zaman bu kadar çok ziyaretçi yoktur. Bay Fukuoka'nın, yöntemini geliştirdiği uzun yıllar boyunca kendi köyünün dışındakilerle çok az ilişkisi oldu.

Bay Fukuoka genç bir delikanlıyken taşradaki evini bırakıp Yokohama'ya gitti ve mikrobiyolog olarak kariyer yapmak üzere çalışmaya başladı. Bitki hastalıkları üstüne uzman oldu ve birkaç

Yıl bir laboratuvarında zirai gümrük müfettişi olarak çalıştı. Bu sırada, henüz yirmi beş yaşında genç bir adamken, Bay Fukuoka, kendi yaşam uğraşının temelini oluşturan ve bu kitabın, *Ekin Sapı Devrimi*'nin temasını teşkil eden bir farkına varma deneyimi yaşadı. İşini terk etti ve geldiği köye döndü. Orada, fikirlerinin doğruluğunu kendi tarlaları üzerinde uygulayarak sınamaya başladı.

Esas fikir, bir gün, yıllardır kullanılmayan ve sürülmeyen bir tarlanın yanından geçerken aklına geldi. Orada, bir çimen ve ot karmaşası içinden filizlenmiş sağlıklı pirinç fideleri gördü. O günden sonra, pirinç yetiştirmek için tarlalarında su tutmayı bıraktı. Pirinç tohumlarını baharda atmaktan vazgeçip, bunun yerine, tohumların doğal olarak düşecekleri sonbaharda, doğrudan tarlanın yüzeyine bırakmaya başladı. Yabanî otlara karşı toprağı sürmek yerine, onları denetim altına almak için tarlalarını beyaz yonca ile pirinç ve arpa saplarından oluşan, neredeyse sürekli bir yüzey örtüsüyle örtmeyi öğrendi. Koşulların mahsüllerinin lehine döndüğünü gördüğünden beri, Bay Fukuoka, tarlalarındaki bitki ve hayvan topluluklarına olabildiğince az müdahale ediyor.

Birçok Batılı, hatta çiftçiler bile, dönüşümlü olarak pirinç ve kış tahılı ekme yöntemini pek bilmediği ve Bay Fukuoka *Ekin Sapı Devrimi*'nde pirinç yetiştirmeye dair pek çok gönderme yaptığı için geleneksel Japon tarımı hakkında birkaç şey söylemekte yarar var.

Önceleri, pirinç tohumu doğrudan, muson mevsiminde taşan nehirlerin kenarındaki düzlüklere ekilirdi. Sonraları, ovalık araziler mevsim selleri çekildikten sonra da suyu tutacak şekilde teraslandı.

Japonya'da, İkinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar kullanılan geleneksel yöntemle göre pirinç tohumu özenle hazırlanmış tohum filizlendirme tavalara ekilir. Gübre tarlanın üstüne yayılır, daha sonra da tarlaya, su altında kalacak şekilde su bırakılır ve mercimek çorbası kıvamına gelene kadar sürülür. Fidler yirmi santim boya ulaştıklarında elle tarlaya dikilir. Sürekli çalışmayla, deneyimli bir işçi günde bir dönüm dikebilir, ama bu iş hemen her zaman birçok insanın birlikte çalışmasıyla yapılır.

Pirinç dikildikten sonra, sıraların arasına hafifçe karıklar açılır. Daha sonra, yabanî otlar elle ayıklanır ve genellikle tarla malç-

lanır. Tarla üç ay boyunca yaklaşık üç santim yüksekliğindeki suyun altında kalır. Hasat bir el orağıyla yapılır. Pirinç demetler haline getirilerek dövülmeden önce kuruması için birkaç hafta boyunca ahşap ya da bambu raflara asılır. Ekimden hasada kadar, tarlanın her noktasından elle en az dört kez geçilir.

Pirinç hasadı tamamlanır tamamlanmaz tarla sürülür ve toprak, aralarından sulama kanalları geçen, yaklaşık 30 santimetre genişliğinde düzlenmiş tavalar halinde bölünür. Çavdar ve arpa tohumları bu tavaların üstüne serpilir ve üzerleri toprakla örtülür. Bu münavebe*, iyi zamanlanmış bir ekim takvimi ve toprağın organik madde ve gerekli besinlerle desteklenmesi konusunda gösterilen özenle mümkün hale gelir. Çarpıcı olan, geleneksel yöntemi kullanarak, Japon çiftçilerinin her yıl bir pirinç mahsûlü ve bir de kış mahsûlünü aynı tarlada yetiştirmeleri ve bunu, yüzyıllardır toprağın verimliliğini azaltmadan yapmalarınıdır.

Geleneksel tarımın birçok faziletini kabul etse de, Bay Fukuoka bu yöntemlerin pek çok füzuli iş içerdiğini hisseder. Kendi yönteminden “hiçbir şey-yapma” tarımı diye söz eder ve sırf “pazar günleri çalışan bir çiftçinin” bile tüm ailesine yetecek yiyeceği yetiştirmesinin mümkün olduğunu söyler. Ama bununla, kendi tarım yönteminin tamamen emeksiz yapılabildiğini kastetmez. Onun çiftliği düzenli tarla angaryaları takvimine göre işletilir. *Yapılan şey doğru düzgün ve duyarlılıkla yapılmalıdır.* Bir çiftçi, bir toprak parçasında pirinç ya da belli bir sebze yetişebileceğine karar verip tohumunu attığı zaman, bu niyetini gerçekleştirmek için gereken sorumluluğu almalıdır. Doğal dengeyi altüst ettikten sonra terk edip gitmek zararlı ve sorumsuzcadır.

Bay Fukuoka, sonbaharda pirinç, beyaz yonca ve kış tahılı tohumlarını aynı tarlalara atar ve üstlerini pirinç saplarından kalın bir tabakayla örter. Arpa ya da çavdar ve yonca hemen filizlenir; pirinç tohumları bahara kadar beklemede kalır.

Alçak yerlerdeki tarlalarda kış tahılları büyür ve olgunlaşırken,

---

* Aynı toprak parçasında, birbiri ardına kesintisiz olarak farklı ürünlerin yetiştirilmesi. (ç.n.)

tepelerdeki meyve bahçeleri hareketliliğin merkezi haline gelir. Narenciye hasadı, kasım ortasından nisana kadar sürer.

Çavdar ve arpa mayısta hasat edilir ve kurumması için bir hafta ya da on gün tarlaya yayılır. Daha sonra dövülür, ayıklanır ve depolanmak üzere çuvallara doldurulur. Bütün saplar kıyılmadan, malç olarak tarla yüzeyine savrulur. Daha sonra, hazirandaki muşon yağmurlarıyla birlikte tarla kısa süre için göllenir ve böylelikle yonca ve yabancı otlar zayıflatılarak pirince zemin örtüsü arasından filizlenme şansı verilir. Su boşaltıldıktan sonra yonca toplanır ve büyüyen piriñ bitkilerinin arasına yayılır. Bu aşamadan hasada kadar geçen ve geleneksel çiftçi için en ağır emeğin harcandığı zamanda Bay Fukuoka'nın piriñ tarlalarında yapılacak tek iş su arklarına bakımını yapmak ve tarlalar arasındaki dar patikaları düzeltmektir.

Piriñ hasadı ekimde yapılır. Mahsûl, kurumması için asılır ve sonra dövülür. Ağustos tohumları atıldığı sırada, mandalinaların erken gelişen türlerinin ilkleri olgunlaşmaya ve hasada hazır hale gelmeye başlamıştır.

Bay Fukuoka bir dönümden 500-600 kilo arasında piriñ mahsûlü alır. Bu mahsûl, kendi bölgesinde hem kimyasal hem de geleneksel yollarla alınan mahsûle yaklaşık olarak eşittir. Kış tahılı mahsûlü ise, her ikisi de sırt ve çizik yöntemini kullanan geleneksel çiftçininkinden de kimyasal çiftçininkinden de genellikle daha fazladır. Her üç yöntem de (doğal, geleneksel ve kimyasal) birbiriyle kıyas götürür miktarda ürün verir ama toprağa etkileri açısından çarpıcı farklılıklar taşırlar. Bay Fukuoka'nın yönteminde toprak her mevsim gelişir. Toprağı sürmeyi bıraktığı yirmi beş yıl içinde tarlaları verimlilik, yapı ve su tutabilme açısından geliştirdi. Geleneksel yöntemde toprağın durumu yıllar boyunca aşağı yukarı aynı kalır. Çiftçi tarlaya verdiği gübreye doğru orantılı bir verim alır. Kimyasal kullanan çiftçinin tarlasındaki toprak ise kısa süre içinde cansızlaşır ve doğal verimliliğini kaybeder.

Malç kullanılması toprağın su tutma yeteneğini artırır. Birçok yerde doğal tarım, sulama gereksinimini tamamen ortadan kaldıracaktır. Bu yüzden, piriñ ve diğer yüksek verimli mahsûller daha

önce uygun bulunmamış yerlerde yetiştirilebilir. Dik olduğu için âtil kalan alanlar, erozyon tehdidi olmadan kullanılabilir. Dikkatsiz tarım uygulamalarıyla ya da kimyasallarla zarara uğratılmış toprak doğal tarım yöntemi sayesinde başarıyla ıslah edilebilir.

Tarlalarda ve bahçelerde hastalık ve böcek hep vardır ama mahsûl asla harap olmaz. Yalnızca en zayıf bitkiler zarar görür. Bay Fukuoka, en iyi hastalık ve böcek kontrolünün mahsûlleri sağlıklı bir çevrede yetiştirmek olduğu konusunda ısrarcıdır.

Bay Fukuoka'nın bahçesindeki meyve ağaçları, kolay hasat edilebilmeleri için alçak ve geniş bir biçim verecek şekilde budanmazlar, kendi belirgin doğal biçimlerini alacak şekilde büyümeye bırakılırlar. Bahçenin eğimli yerlerinde, toprağı hazırlamak açısından en az şey yapılarak sebze ve ot yetiştirilir. İlkbahar boyunca dulavratotu, lahana, turp, soya fasulyesi, hardal, şalgam, havuç ve diğer sebzelerin tohumları karıştırılır ve uzun bir bahar yağmuru öncesinde, filizlenmeleri için ağaçların arasındaki açık bir alana savrulur. Açıktır ki, böyle bir ekim her yerde işe yaramayacaktır. Ama duruma göre, bahar ayları boyunca yağmurların sürdüğü Japonya'nın nemli ikliminde gayet iyi işe yarar. Bay Fukuoka'nın meyve bahçelerindeki toprağın dokusu killidir. Yüzey katmanı, organik maddeler açısından zengin ve tavidir, ve çok iyi su tutar. Bu, bahçelerde yıllardır sürekli olarak yetiştirilen yabanî ot ve yonca örtüsünün bir sonucudur.

Sebze fideleri henüz filizlenmişken, yabanî otların biçilmesi gerekir, ama bitkiler boy verdikten sonra doğal zemin örtüsüyle birlikte büyümeye bırakılırlar. Bazı sebzeler hasat edilmezler, tohumları dökülür ve bir ya da iki kuşak sonra güçlü ve hafifçe acı bir tada sahip yabanî atalarının büyüme alışkanlıklarına dönerler. Bu sebzelerin birçoğu hiç bakım görmeden büyür. Bir keresinde, Bay Fukuoka'nın çiftliğine geldiğimden kısa bir süre sonra, meyve bahçesinin uzak bir köşesinde yürürken, ayağım boy vermiş otlar arasındaki bir şeye takıldı. Yakından bakmak için eğildiğimde, yoncaların arasına yuvalanmış bir hıyar ve hemen yakınında bir kabak buldum.

Bay Fukuoka, yıllarca yöntemiyle ilgili kitaplar ve makaleler

yazdı, radyoda ve televizyonda bu konuda röportajlara çıktı. Ama neredeyse hiç kimse onun yolundan gitmedi. O sırada Japon toplumu kararlılıkla tam tersi yönde ilerliyordu.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Amerikalılar Japonya'ya kimyasal tarımı tanıttılar. Bu şekilde Japon çiftçisi geleneksel yöntemle elde ettiğine hemen hemen eşit miktarda mahsûl alıyordu, ama çiftçinin kullandığı zaman ve emek yarının altına düşmüştü. Bu, hayallerin gerçek olması olarak görüldü ve bir kuşak sonra, hemen herkes kimyasal tarıma geçmişti.

Japon çiftçileri, yüzyıllardır, toprakta organik maddeler bulunmasını, ürün münavebesi yaparak, toprağı gübreleyerek ve yüzeyi kaplayan ürünler yetiştirerek sağlıyorlardı. Bu uygulamalardan vazgeçildikten ve bunların yerine hızla etki gösteren kimyasal gübreler kullanılmaya başlandıktan sonra, humus tek bir kuşak içinde yok oldu. Toprağın yapısı bozuldu, mahsûl zayıfladı ve kimyasal besinlere bağımlı hale geldi. Yeni sistem, insan ve hayvan emeğini azaltmak uğruna toprağın bereket kaynaklarını dinamitledi.

Geçen kırk yıl boyunca, Bay Fukuoka öfkeyle hem toprağın hem de Japon toplumunun yozlaşmasına tanık oldu. Japonlar, hemfikir halde, Amerikan ekonomik ve endüstriyel modelini izledi. Çiftçiler, taşradan gelişmekte olan endüstriyel merkezlere doğru göç ettikçe nüfus yer değiştirdi. Bay Fukuoka'nın doğduğu ve Fukuoka ailesinin 1400 yılı aşkın zamandır yaşadığı taşra köyü artık Matsuyama şehrinin gelişmekte olan banliyölerinin sınırında duruyor. Boş sake* şişeleri ve çöp döküntüleriyle dolu bir devlet otoyolu Bay Fukuoka'nın piring tarlalarının yanından geçiyor.

Felsefesini belli bir dinî mezhep ya da organizasyonla özdeşleştirmese de, Bay Fukuoka'nın terminolojisi ve eğitim yöntemleri Zen Budizm ve Taoculuktan güçlü bir şekilde etkilenmiştir. Bazen İncil'den alıntılar yaparak, bazen de Yahudi-Hiristiyan felsefesinden ve teolojisinden bazı noktaları vurgulayarak anlattıklarını destekler ya da bir tartışmayı hararetlendirir.

---

* Piringten yapılan geleneksel bir Japon içkisi. (ç.n.)

Bay Fukuoka doğal tarımın, bireyin ruh sağlığından doğduğuna inanır. Toprağın iyileştirilmesini ve insan ruhunun arınmasını aynı süreç olarak görür ve bu sürecin gerçekleşebileceği bir yaşam ve tarım şekli önerir.

Bay Fukuoka'nın kendi yaşam süresi ve mevcut koşullar içinde düşüncelerini bütünüyle hayata geçirebildiğine inanmak gerçek dışı olur. Otuz yıl geçmesine karşın teknikleri hâlâ evrilmektedir. Onun en büyük katkısı, gündelik yaşamda manevî sağlık kazanma sürecinin, dünyanın pratik ve yararlı yönde dönüştürülmesini sağlayabileceğini göstermesidir.

Bugün, kimyasal tarımın uzun vadeli zararlarının genellikle kabul edilmesi alternatif tarım yöntemlerine duyulan ilgiyi tazelemiştir. Bay Fukuoka Japonya'daki tarım devriminin önde gelen sözcüsü olarak ortaya çıkmıştır. *Ekin Sapı Devrimi*'nin Ekim 1975'te yayınlanmasından sonra doğal tarıma olan ilgi Japon halkı arasında hızla yayılmıştır.

Bay Fukuoka'nın yanında çalıştığım bir buçuk yıl boyunca, düzenli olarak Kyoto'daki çiftliğime gidip geldim. Orada herkes yeni yöntemi denemek için sabırsızlanıyordu ve aramızın gidecek artan bir kısmında doğal tarıma geçtik.

Geleneksel tarımda dönüşümlü olarak yetiştirilen piring ve çavdarın yanı sıra karabuğday, patates, mısır ve soya fasulyesini de Bay Fukuoka'nın yöntemiyle yetiştiriyorduk. Mısır ve yavaş filizlenen diğer sıra mahsülleri ekerken, bir çubuk ya da bir bambu parçasıyla toprağa delikler açıp, her deliğin içine bir tohum atıyorduk. Yabanî ot ve beyaz yonca örtüsünü biçiyor ve tarlanın yüzeyini sapla örtüyorduk. Yonca yeniden filizleniyordu, ama ancak mısır ve soya fasulyeleri iyice tuttuktan sonra.

Bay Fukuoka bazı önerilerde bulunarak bize yardım etti. Ama bizim de onun yöntemini deneme yanılma yoluyla çeşitli türlere ve kendi bölgesel koşullarımıza uyarlamamız gerekti. Başından beri, hem toprağın hem de ruhlarımızın doğal tarıma geçişinin birkaç sezondan daha uzun süreceğini biliyorduk. Geçiş, devam eden bir süreç halini aldı.

Larry Korn

Çeviri notları

Bu kitabın özgün hali Bay Fukuoka'nın çiftliğinde kalan öğrenci işçilerin ortak çalışmalarıyla Japonca olarak hazırlanmış ve Bay Fukuoka'nın da yardımıyla birçok eklemeler yapıldıktan sonra 1976 yılında İngilizce'ye çevrilmiştir. Japon dilinin sahip olduğu ruhsal ve felsefi kavramların birçoğunun ne İngilizce'de ne de Türkçe'de tam karşılıkları vardır. Bu nedenle "hiçbir şey-yapma", "hiç-akıl" gibi kavramlar birebir karşılıklarıyla çevrilmiş ve gerekli görüldüğü yerlerde parantez içinde İngilizce karşılıkları ya da dipnotlarla açıklanmıştır.

Doğu felsefesi, alışkanlık haline gelmiş düşünce kalıplarını kırmak için paradoks, mantıksızlık ve çelişkiyi kullanır. Kitapta, bu anlayışla oluşturulmuş bölümler kelimesi kelimesine doğru olarak kabul edilmek yerine bilinci, aklın ulaşabileceklerinin ötesindekilere açmak için kullanılan birer yardımcı olarak görülmelidir.

Yazarın sözünü ettiği bazı bitki ve hayvan türleri Türkiye'de bulunmadığı için Türkçe karşılıkları da yoktur. Bazı yabancı bitkilerin Türkçe isimleri ise yerel olarak büyük çeşitlilik göstermektedir. Bu nedenle kitabın sonuna bazı türlerin Latince ve İngilizce karşılıklarının bulunduğu bir dizin eklenmiştir. Japonca *muji* sözcüğü "kış hububatı" olarak çevrilmiş olup buğday, çavdar ve arpayı içermektedir.

Son olarak, kitabın bu basımında (ç.n) ibaresi konulmamış dipnotlar, kitabı Japonca'dan İngilizce'ye çeviren grubun mensubu Larry Korn'a aittir.

I

Ŗu Taneye Bir Bak

Bu bir tek ekin sapından bir devrim başlayabileceğine inanıyorum. İlk bakışta, bu piriŇ sapı hafif ve önemsiz görünebilir. Neredeyse hiç kimse onun bir devrim başlatacağına inanmaz. Ama ben, bu sapın ağırlığını ve gücünü fark ettim. Bana göre bu devrim oldukça gerçek.

Ŗu çavdar ve arpa tarlalanna bir göz atın. Olgunlaşmakta olan bu ekin, dönüm başına yaklaşık 590 kg mahsül verecek. Bunun, Ehime Vilayeti'ndeki en yüksek mahsüle denk olduğuna inanıyorum. Ve eğer bu, Ehime Vilayeti'ndeki en iyi mahsüle denkse, pekâlâ bütün ülkedeki en yüksek mahsüle de denk olabilir. Çünkü bu bölge Japonya'nın başlıca tarım bölgelerinden biri.

Ve üstelik bu tarlalar yirmi beş yıldır sürülmedi.

Ekim yapmak için yalnızca, çavdar ve arpa tohumunu sonbaharda farklı tarlalara serperim ve bunu yaparken pirinç ekini hâlâ tarlada olur. Birkaç hafta sonra pirinç hasadını yaparım ve pirincin sapını tarlaya yayarım.

Pirinç tohumlaması için de durum aynıdır. Bu kış tahılı mayısın yirmisi civarında biçilecek. Mahsûlün tamamen olgunlaşmasından yaklaşık iki hafta önce çavdar ve arpanın üstüne pirinç tohumlarını atarım. Kış tahılı hasat edildikten ve taneleri ayıklandıktan sonra, çavdar ve arpa sapını tarlaya yayarım.

Öyle sanıyorum ki, pirinç ve kış tahılı ekimleri için aynı yöntemin kullanılması, tamamen bu tarım şekline özgü. Ama bunun daha da kolay bir yolu var. Bir sonraki tarlaya doğru yürürken, şunu belirteyim ki oradaki pirinç, geçen sonbaharda, kış tahıllarıyla aynı zamanda ekilmişti. O tarlada bütün yılın ekimi yılbaşında tamamlanmıştı.

Bu tarlalarda beyaz yonca ve yabancı otların da büyüdüğünü fark etmiş olabilirsiniz. Yonca tohumları ekim ayı başında, çavdar ve arpadan kısa bir süre önce, pirinç bitkilerinin arasına serpilmişti. Yabancı otların ekimi konusunda fazla kafamı yormam; onlar kendi kendilerini oldukça kolay tohumlarlar.

Yani bu tarladaki ekim düzeni şöyledir: Ekim ayı başında yonca tohumları pirincin arasına serpilir; daha sonra ay ortasında bunu kış tahıllarının ekimi izler. Kasım başı, pirinç hasadı yapılır ve sonraki yılın pirinç tohumları ekilir ve sapsız tarlanın üstüne yayılır. Önünüzde gördüğünüz çavdar ve arpa bu şekilde yetiştirildi.

Bir ya da iki kişi, bir dönümlük bir tarlada pirinç ve kış tahılı yetiştirmek için gereken bütün işi birkaç gün içinde yapabilir. Tahıl yetiştirmenin daha basit bir yönteminin olduğunu pek sanmıyorum.

Bu yöntem, modern tarım tekniklerinin tam aksi olup bilimsel bilgileri ve geleneksel tarım öğretilerini olduğu gibi çöpe atıyor. Bu çeşit bir tarımla makine, sunî gübre ve kimyasal kullanmadan, ortalama Japon çiftliğinkine eşit ya da ondan daha yüksek bir mahsûl elde etmek mümkündür. Bunun kanıtı gözlerinizin önünde olgunlaşıyor.

Her Şey Boş

Son günlerde, insanlar bana bunca yıl önce neden bu şekilde tarım yapmaya başladığımı sormaya başladılar. Şimdiye kadar bunu kimseyle tartışmadım. Bunu anlatabilmenin bir yolu yoktu da diyebiliriz. Yalnızca –nasıl derler– bir şok, bir parlama, küçük bir deneyimdi başlangıç noktası olan.

Bu fark ediş yaşamımı tamamen değiştirdi. Bu gerçekten de üstünde konuşulabilecek bir şey değil, ama şu şekilde ifade edilebilir: “İnsanlık hiç ama hiçbir şey bilmiyor. Hiçbir şeyin içinde hakikî bir değer yok ve bütün yapılanlar nafile, anlamsız birer çaba.” Bu size saçma gelebilir ama, bunu sözcüklere dökerek açıklamanın tek yolu bu.

Bu “düşünce”, ben henüz oldukça gençken, birden kafamda gelişiverdi. Bu kavrayış, yani tüm insanî anlayışın ve çabanın hiçbir önemi olmadığı kavrayışı geçerli olabilir ya da olmayabilir, ama bu düşünceleri ne kadar incelediysem ve bunları defetmeye ne kadar çalıştıysam da, kendi içimde bunlara zıtlık oluşturacak hiçbir şey bulamadım. Bulduğum yalnızca, bunun içime derinlemesine kazındığına dair kesin bir inançtı.

Genel kanı, insan zekâsından daha mükemmel bir şeyin olmadığı, insanların özel bir değere sahip yaratıklar olduğu ve onların yarattığı ve başardığı şeylerin kültüre ve tarihe harika şeyler olarak yansıdığı şeklindedir. Yaygın inanış budur.

Benim düşündüğüm bunun tam tersi olduğu için, bakış açımı kimseye anlatamıyordum. En sonunda, düşüncelerime bir şekil vermeye, bunları uygulamaya ve böylelikle anlayışımın doğru mu yoksa yanlış mı olduğunu görmeye karar verdim. Yaşamımı çiftçilik yaparak, pirinç ve kış tahılı yetiştirerek geçirmek; koyulduğum yol işte buydu.

Peki yaşamımı değiştiren bu deneyim neydi?

Kırk yıl önce, yirmi beş yaşımdayken, Yokohama Gümrük Bürosu'nun Bitki Denetleme Bölümü'nde çalışıyordum. Benim işim, Japonya'ya giren ve Japonya'dan çıkan bitkileri hastalık taşıyan

böceklerle karşı denetlemektir. Bolca boş vaktim olduğu için şanslıydım ve bunu araştırma laboratuvarında, kendi uzmanlığım olan bitki patolojisi üzerine araştırmalar yaparak harcıyordum. Laboratuvar, Yamate Parkı'na bitişikti ve uçurumdan aşağıya doğru Yokohama limanına bakıyordu. Binanın tam karşısında Katolik Kilisesi, doğusunda da Ferris Kız Okulu vardı. Ortam çok sessizdi, araştırma yürütmek için tam anlamıyla mükemmeldi.

Laboratuvarın patoloji araştırmacısı Eiiçi Kurosava'ydı. Ben, Gifu Tarım Yüksek Okulu'nda öğretmenlik yapan Makoto Okera'nın yanında bitki patolojisi öğrenmişim ve danışman hocam Okayama Vilayeti Tarım Deneme Merkezi'nden Suehiko Igata'ydı.

Profesör Kurosava'nın öğrencisi olduğum için çok şanslıydım. Akademik dünyada büyük ölçüde tanınmadan kalmış olmasına karşın, pirinçte *bakanae* hastalığına yol açan mantarı izole eden ve kültür ortamında yetiştiren odur. Bitki büyüme hormonu olan gibberellin'i mantar kültüründen ilk kez elde eden de o oldu. Bu hormonun az bir miktarı, genç pirinç bitkileri tarafından özümseildiğinde, bitkilerin anormal ölçüde uzamasına yol açan garip bir etkisi vardır. Ancak, fazla miktarda verildiğinde, bunun tersi bir tepki ortaya çıkarır ve bitkinin büyümesini engeller. Bu buluş Japonya'da kimseden fazla ilgi görmedi ama yurtdışında hararetli bir araştırma konusu oldu. Bundan kısa bir süre sonra bir Amerikalı, gibberellinden çekirdeksiz üzümü geliştirmekte yararlandı.

Kurosava-san'ı* kendi babam gibi görüyordum ve onun rehberliğinde bir tahlil mikroskobu yaptım ve kendimi, Amerikan ve Japon narenciye ağaçlarının gövde, dal ve meyvelerinde çürümeye yol açan reçine hastalıkları üzerine araştırma yapmaya adanmıştım.

Mikroskoptan bakarak, mantar kültürlerini gözlemledim, çeşitli mantarları çapraz döyledim ve hastalığa yol açan yeni türler yarattım. Çalışmamdan çok etkilenmişim. Bu iş, derin ve sürekli bir konsantrasyon gerektirdiği için bazen laboratuvarında çalışırken kendimden geçecek kadar yorulup devrildiğim de oluyordu.

---

* -san: Japonca'da hem erkek hem de kadın için kullanılan bir hitap şekli.)

Bu aynı zamanda gençliğimin delikanlılık zamanlarıydı ve bütün zamanımı araştırma odasına kapanarak geçirmedim. Bulduğum yer Yokohama liman şehriydi; ortalıkta gezinip iyi zaman geçirmek için daha iyi bir yer yoktu. İşte bu sıralarda aşağıdaki hikâye vuku buldu. Azimli bir halde ve elimde fotoğraf makinemle rihimde geziniyordum ve güzel bir kadın fark ettim. Bir fotoğraf için çok iyi bir konu olacağını düşünerek, ondan bana poz vermesini istedim. Orada demirli bulunan yabancı bir geminin güvertesine çıkmasında ona yardımcı oldum ve şu yöne ya da bu yöne bakmasını söyleyerek birkaç fotoğrafını çektim. Fotoğraflar basıldığında ona birer kopya göndermemi istedi. Onları nereye göndereceğimi sorduğumda yalnızca şöyle dedi: “Ofuna’ya,” ve adını bile söylemeden yanımdan uzaklaştı.

Filmi banyo ettikten sonra, fotoğrafları bir arkadaşşıma gösterdim ve onu tanıyıp tanımadığını sordum. Yutkundu ve şöyle dedi: “Bu Mieko Takamine, ünlü film yıldızı!” Hemen, on tane büyük baskıyı ona, Ofuna City’ye gönderdim. Fazla geçmeden, fotoğraflar imzalı olarak postayla geri geldi. Ancak, bir tanesi eksikti. Daha sonra bunu düşündüğümde, bunun yakın-çekim bir profil olduğunu fark ettim; muhtemelen yüzündeki bazı kırışıklıkları gösteriyordu. Dişi ruhunu bir anlık da olsa yakaladığımı hissetmiş ve çok sevinmişim.

Diğer zamanlar, sarsak ve sakar olmama karşın, Nankingai bölgesindeki bir dans salonuna sıkça uğruyordum. Bir keresinde orada, popüler bir şarkıcı olan Noriko Avaya’yı gördüm ve onu dansa davet ettim. O dansın duygusunu asla unutmam, çünkü onun cüsseli bedeni karşısında öyle bunalmışım ki kollarımı beline bile dolayamamışım.

Her hâlükârda, çok meşgul, çok şanslı bir delikanlıydım ve günlerimi, mikroskobun gözümü koyup baktığım kısmının ardında açılan doğa dünyası karşısında büyülenmiş halde ve bu küçük dünyanın, sonsuz evrenin büyük dünyasına olan benzerliğinden çarpılmış halde geçiriyordum. Akşamları etrafta oynuyor, gönül eğlendiriyordum. İnanıyorum ki, bu amaçsız yaşam ve aşırı çalışmadan kaynaklanan bitkinlik, en sonunda araştırma odasında

bayılma nöbetlerine yakalanmama yol açan şeylerdi. Bunun sonucunda, akut zatürreye tutuldum ve Polis Hastanesi'nin en üst katındaki zatürre tedavi odasına yatırıldım.

Mevsim kıştı ve rüzgârın etkisiyle kırık pencereden içeriye giren kar girdaplar oluştuyordu. Yorganın altı sıcaktı ama yüzüm buz kesmişti. Hemşire ateşime bakıp bir anda gözden kayboluyordu.

Özel bir oda olduğu için insanlar çok nadiren içeriye bakıyorlardı. Kendimi acı soğukta kapının önüne bırakılmış gibi hissettim ve aniden bir yalnızlık dünyasının içine çekildim. Kendimi ölüm korkusuyla yüz yüze buldum. Bunu şimdi düşündüğümde nedensiz bir korku gibi görünüyor ama o zaman ciddiye aldım.

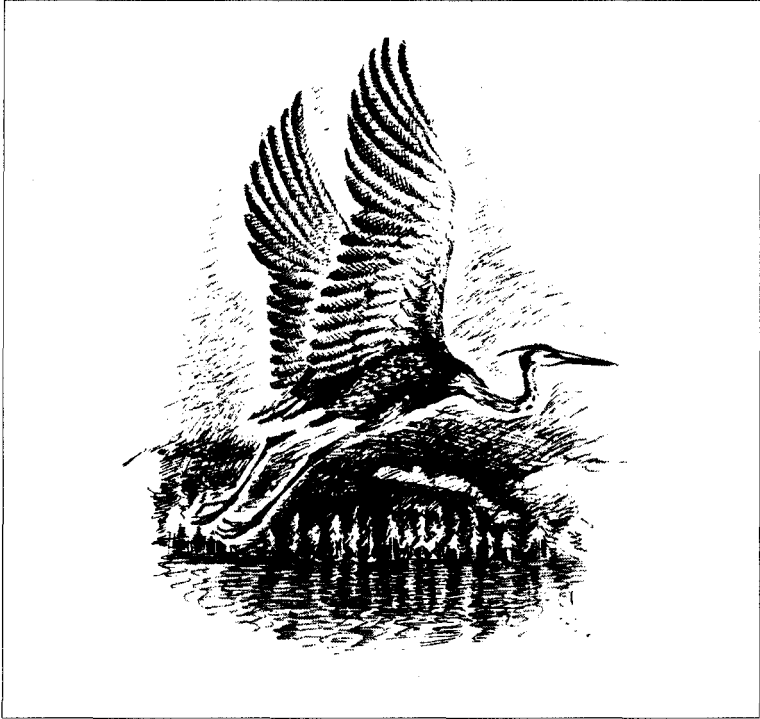
En sonunda hastaneden taburcu olmuşum ama kendimi depresyondan kurtaramıyordum. O zamana kadar neye güvenmiştim? Kaygısızdım ve halimden memnundum, ama bendeki bu gönül rahatlığı nereden geliyordu? Yaşam ve ölümün doğası üzerine duyduğum şüphenin ıstırapı içindeydim. Uyuyamıyordum, kendimi işe veremiyordum. Uçurumun üzerinde ve limanın arkasında yaptığım gece yürüyüşlerinde derman bulamıyordum.

Bir gece dolaşırken, limana bakan bir tepenin üstünde yorgunluktan yere yığıldım ve sonunda büyük bir ağacın gövdesine yaslanarak uyuklamaya başladım. Yarı uyur yarı uyanık halde şafağa kadar orada kaldım. Hâlâ hatırlıyorum, 15 Mayıs sabahıydı. Uyku sersemliği içinde limanın aydınlanmasını izledim, doğuşunu gördüğüm güneşin kendisini her nasılsa göremiyordum. Uçurumun aşağısından yukarıya doğru bir esinti gelince sabah sisi aniden dağıldı. Tam o sırada bir gece balıklı belirdi, keskin bir çığlık attı ve uzaklara doğru uçtu. Kanat çırpışını duyabiliyordum. Bir anda bütün şüphelerim ve kafa karışıklığımın kasvetli sisi kayboldu. Sıkı bir şekilde inandığım, normalde bel bağladığım her şey rüzgârla birlikte uçup gitti. Yalnızca bir tek şey anladığımı hissettim. Sözcükler ağızımdan gayri ihtiyari dökülüyordu: "Bu dünyada her şey boş. ..." Hiçbir şey bilmediğimi hissettim.*

---

* Bu bağlamda "hiçbir şey bilmemek", entelektüel bilginin yetersizliğini kabul etmek anlamına gelmektedir.

Tutunduğum bütün kavramların ve varolma fikrinin kendisinin boş birer yalan olduğunu görebiliyordum. Ruhum hafifledi ve beraklaştı. Zevk içinde vahşice dans ediyordum. Ağaçlarda küçük kuşların cıvıladığını duyabiliyor ve uzaktaki dalgaların doğan güneşle birlikte parıldadığını görebiliyordum. Yapraklar yeşillik ve ışıltı içinde dans ediyordu. Bunun, gerçekten de yeryüzündeki cennet olduğunu hissettim. Bana hükmeden her şey bütün ıstıraplar, rüyalar ve yanılısamarlar gibi kayboldu ve “gerçek doğa” denilebilecek bir şey açığa çıkmış karşımda duruyordu.

Sanırım, o sabah yaşadığım deneyimle yaşamımın tamamen değiştiğini rahatça söyleyebilirim.

Değişime rağmen, özünde ortalama, aptal bir adam olarak

kaldım ve bunda o günden bu güne bir değişiklik olmadı. Dışarıdan bakıldığında, benden daha sıradan biri yok ve gündelik hayatımda da sıra dışı hiçbir Őey olmadı. Ama bu bir tek Őeyi bildiğime dair inancım bugüne dek değişmedi. Otuz kırk yılımı hatalı olup olmadığımı sınavarak ve bu sırada dūřünerek harcadım ve bir kez bile dūřüncemin tersi yönde bir kanıt bulmadım.

Bu fark edişin kendi içinde büyük bir değerinin olması, bunun bana özel bir değer kazandırdığı anlamına gelmez. Ben sade bir adam, ya da tabiri caizse, yaşlı bir karga olmayı sürdürüyorum. Dikkatsiz bir gözlemciye alçakgönüllü ya da kibirli görünebilirim. Meyve bahçemde kalan gençlere tekrar tekrar beni taklit etmelerini söylerim ve bu tavsiyeyi ciddiye almayan birisini görmek beni gerçekten kızdırır. Bunun yerine, doğada yaşamalarımı ve kendilerini günlük işlerine vermelerini isterim. Hayır, benimle ilgili özel bir Şey yok, ama bir an için fark ettiğim Şey muazzam önemli.

Köye Dönüş

Bu deneyimin ertesi günü, mayısın on altısında, işten rapor aldım ve derhal istifamı verdim. Amirlerim ve arkadaşlarım şaşır-mışlardı. Bunu neye yoracakları konusunda hiçbir fikirleri yoktu. Rıhtımın yukarısındaki bir lokantada benim için bir veda partisi verdiler ama atmosfer biraz garipti. Bu genç adam, düne kadar herkesle iyi geçinen, işinden pek de tatmin olmuyormuş gibi görünmeyen, hatta tam tersine, kendini bütün kalbiyle araştırma-sına adanmış olan bu genç adam aniden işi bıraktığını ilan etmişti. Ve işte ben, mutlulukla gülüyordum.

O zaman herkese hitaben şunları söyledim: “Bu tarafta rıhtım var. Diğer tarafta ise 4. İskele. Eğer bu tarafta yaşam olduğunu düşünüyorsanız, o zaman ölüm diğer tarafta. Eğer ölüm fikrinden kurtulmak isterseniz, kendinizi bu tarafta yaşam olduğu düşünce-sinden kurtarmalısınız. Yaşam ve ölüm birdir.”

Ben bunları söyleyince, diğerleri benim için daha da endişe-lenmeye başladı. “Ne diyor bu? Aklını kaçırmış olmalı,” diye dü-şünmüş olmalılar. Acıklı bakışlarla beni süzdüler. Oradan çıkarken canlı ve ruhu yükselmiş olan yalnızca bendim.

O sıralarda, ev arkadaşım benim için aşırı ölçüde endişeleni-yordu ve biraz dinlenmemi, bunun için de Boso Yarımadası’na gitmemi önerdi. Böylece oradan ayrıldım. Nereyi teklif etseler gi-decek haldeydim. Otobüse bindim ve anayol boyunca tarlalar ve küçük köylerin oluşturduğu damalı deseni izleyerek epey yol al-dım. Bir durakta küçük bir işaret levhası gördüm, şöyle yazıyordu: “Ütopya.” Otobüsten orada indim ve onu aramaya başladım.

Sahilde küçük bir han vardı ve yamacı tırmanınca gerçekten harika manzarası olan bir yer buldum. O handa kaldım ve gün-lerimi denize nazır uzun çimenler arasında uyuklayarak geçirdim. Birkaç gün, bir hafta veya bir ay da olabilir, bunu bilmiyorum, ama işte orada bir süre kaldım. Günler geçtikçe coşkum dindi ve olanlar üzerine düşünmeye başladım. Denilebilir ki, nihayet yeni-den kendime geliyordum.

Oradan Tokyo'ya gittim ve bir süre de orada kaldım. Günlerimi parkta gezinerek, sokakta insanları durdurup onlarla konuşarak, orada burada uyuyarak geçirdim. Arkadaşım endişeleniyordu ve nasıl olduğumu görmek için yanıma geldi. "Bir hayal âleminde, bir yanılısama âleminde yaşamıyor musun?" diye sordu. "Hayır" diye cevap verdim, "ben doğrudum ve sen bir hayal âleminde yaşıyorsun." Arkadaşım hoşça kal demeye yeltendiğinde ise ona şöyle bir dedim: "Hoşça kal deme. Ayrılmak yalnızca ayrılmaktır." Arkadaşım bütün umudunu yitirmiş görünüyordu.

Tokyo'dan ayrıldım ve Kansai bölgesinden* geçerek Kyuşu'ya kadar güneye gittim. Anın tadını çıkarıyordum, Rüzgârla oradan oraya sürükleniyordum. Her şeyin anlamsız ve değersiz olduğu, her şeyin hiçliğe döndüğü şeklindeki inancım üzerine tartışma açarak birçok insana meydan okudum.

Ama bu, gündelik dünyanın tasavvuru açısından ya çok aşırıydı, ya da çok yetersizdi. Öyle ya da böyle bu konuda iletişim kurmam mümkün değildi. Tek düşünebildiğim, bu yarar-sızlık anlayışının bütün dünya için, özellikle de son hızla tersi yönde ilerlemekte olan günümüz dünyası için müthiş yararlı olduğuydu. Gerçekten de, bütün ülkeye bunu yayma niyetiyle ortalıkta geziyordum. Bunun sonucu olarak da, gittiğim her yerde tuhaf biri olarak algılanıp görmezden geliniyordum. Böylece babamın taşradaki çiftliğine döndüm.

Babam o sırada mandalina yetiştiriyordu. Dağdaki bir kulübe-ye taşındım ve çok sade, ilkel bir yaşam sürmeye başladım. Düşünüyordum ki, eğer fark ettiklerimi burada, bir narenciye ve tahıl çiftçisi olarak hayata geçirip örnekleyebilirsem bütün dünya bunun doğruluğunu kabul edecekti. Yüzlerce açıklama sunmak yerine bu felsefeyi uygulamak en iyi yol olmayacak mıydı? Benim "hiçbir şey-yapma"*** tarımı yöntemim bu düşünceyle başladı. Yıl 1938'di, yani mevcut imparatorun hükümdarlığının 13. yılıydı.

---

* Osaka, Kobe ve Kyoto şehirlerinin bulunduğu bölge.

** Bu terimle Bay Fukuoka, kendi yönteminin görece kolaylığına dikkat çekiyor. Bu yöntemle tarım yapmak da zorlu bir çalışma gerektirir, özellikle de hasat zamanı; ama bu diğer yöntemlerin gerektirdiğinden çok daha azdır.

Dağı kendime mesken edindim. Her şey yolunda gidiyordu; ta ki babam, meyve bahçesinin zengin ürün veren ağaçlarını bana emanet edene kadar. Babam halihazırda ağaçları, meyveler kolayca toplanabilsin diye *sake* bardakları şeklinde budamıştı. Ben onları öylece kendi hallerine bırakınca dallar birbirlerine dolandı, böcekler ağaçlara saldırdı ve tüm meyve bahçesi çok kısa bir sürede kuruyup gitti.

İnanmadığım şey, ürünlerin kendi kendilerine büyüdüğü ve büyütülmesinin gerekmediğiydi. Her şeyin kendi doğal seyrine bırakılması gerektiğine inanarak bunu yapmışım ama gördüm ki bu düşünce bir anda uygulanırsa, fazla zaman geçmeden işler pek de yolunda gitmemeye başlar. Bu terk etmektir, “doğal tarım” değil.

Babam şoke olmuştu. Bana kendimi yeniden disipline etmem ve muhtemelen bir yerlerde bir iş bulmam gerektiğini, ancak kendime çekidüzen verdikten sonra tekrar dönebileceğimi söyledi. O sırada babam köyün muhtarıydı ve içinde bulunduğu toplumun diğer üyelerine, bu şekilde dağda yaşayarak açıkça dünyayla davalı tuhaf oğlunu anlatması zordu. Daha da ötesi, askerî hizmet beklentisi hoşuma gitmiyordu ve savaş giderek daha şiddetli bir hal alırken, alçak gönüllü bir şekilde babamın istekleri doğrultusunda hareket etmeye karar verdim ve bir iş buldum.

O zamanlar teknik uzman sayısı azdı. Koçi Vilayeti Deneme İstasyonu beni duymuştu ve öyle oldu ki, bana, Hastalık ve Böcek Kontrolü Araştırma Şefi olmam teklif edildi. Koçi Vilayeti'nin hizmetinde neredeyse sekiz yıl geçirdim. Deneme merkezinin bilimsel tarım bölümünde müfettiş oldum ve araştırmalarımda kendimi, savaş zamanı gıda üretimini arttırmaya adadım. Ama aslında, o sekiz yıl boyunca, bilimsel ve doğal tarım arasındaki ilişkiyi zihnimde tartıyordum. İnsan zekâsının ürünlerini değerlendiren kimyasal tarımın daha üstün olduğu kabul ediliyordu. Her zaman zihnimin gerisindeki soru, doğal tarımın modern bilim karşısında ayakta kalıp kalamayacağıydı.

Savaş bitince taze bir özgürlük esintisi hissettim ve rahat bir nefes alarak köyüme döndüm ve tarımı yeni baştan ele aldım.

Hiçbir Şey-Yapma Tarımına Doğru

Otuz yıldır yalnızca kendi çiftliğimde yaşıyorum ve kendi toplumumun dışındaki insanlarla çok az temasım oldu. Bu yıllar boyunca, istikrarlı bir şekilde, “hiçbir şey-yapma” tarım yöntemine doğru ilerliyordum.

Bir yöntem geliştirmenin normal yolu “bunu denesek nasıl olur?” ya da “şunu denesek nasıl olur?” diye sormak ve peş peşe çeşitli teknikler denemektir. Bu modern tarımdır ve yalnızca çiftçiyi daha meşgul bir insan haline getirmeye yarar.

Benim yöntemim bunun tersiydi. Ben, işleri daha zor değil daha kolay hale getirecek hoş ve doğal bir tarım* yöntemi bulmayı amaçlıyordum. “Bunu yapmasak nasıl olur? Şunu yapmasak nasıl olur?” –benim düşünme şeklim buydu. En sonunda şu sonuca vardım, sürmeye gerek yoktu, gübrelemeye gerek yoktu, kompost yapmaya gerek yoktu, böcek ilacı kullanmaya gerek yoktu. Bu noktaya kadar indiğinizde, gerçekten gerekli olan çok az tarım uygulaması vardır.

İnsanın gelişmiş tekniklerinin gerekli görünmesinin nedeni, doğal dengenin aynı yöntemler kullanılarak ciddi şekilde bozulması sonucunda toprağın bunlara bağımlı hale gelmiş olmasıdır.

Bu düşünce çizgisi, yalnızca tarım değil insan toplumunun diğer yönleri için de geçerlidir. İnsanlar hastalıklı bir çevre yarattıkları zaman doktorlar ve ilaçlar gerekli hale gelir. Resmî eğitimin hiçbir temel değeri yoktur ama insanlık, insanın hayatta kalması için “eğitilmiş” olmasını gerektiren koşulları yarattığı zaman gerekli hale gelir.

Savaş bitmeden önce, doğal tarım olduğunu düşündüğüm şeyi uygulamak için narenciye bahçesine gittiğimde, hiç budama

---

* Doğayı insanların yaranna yeniden şekillendirmek için giderek karmaşıklaşan teknikler uygulama yolunu izleyen modern yaklaşımın yerine doğal bir çevrede ve onunla işbirliği içinde olabildiğince sade şekilde uygulanan tarım.

yapmadım ve bahçeyi kendi haline bıraktım. Dallar birbirine dolandı, ağaçlar böceklerin saldırısına uğradı ve yaklaşık sekiz dönüm mandalina ağacı kuruyarak öldü. O zamandan beri “Doğal model ne?” sorusu hep aklımdaydı. Cevaba ulaşma sürecinde 400 ağaç daha öldürdükten sonra nihayet kesin olarak “doğal model bu” diyebileceğimi hissettim.

Ağaçların doğal şekillerinden uzaklaşmaları ölçüsünde budama ve böceklerle mücadele gerekli hale gelir; insan toplumunun doğaya yakın bir yaşamdan kendini ayırması ölçüsünde resmî eğitim gerekli hale gelir. Doğada resmî eğitimin hiçbir işlevi yoktur.

Birçok ebeveyn, çocuk yetiştirirken, benim en başta meyve bahçesinde yaptığım hatayı yapar. Örneğin, çocuklara müzik öğretmek, meyve ağaçlarını budamak kadar gereksizdir. Çocuğun kulağı müziği yakalar. Derenin şırıltısı, ırmak kenarında vıraklayan

“Otuz yıldır yalnızca kendi çiftliğimde yaşıyorum...”

kurbağaların sesi, ormandaki yaprakların hışırtısı, bütün bu doğal sesler müziktir –gerçek müzik. Ama çeşitli rahatsız edici sesler kulağa girip onun kafasını karıştırdığı zaman, çocuğun saf, kendiliğinden varolan müzik beğenisi yozlaşır. Eğer bu yolda devam etmeye bırakılırsa, çocuk bir kuşun çağrısını ya da rüzgârın sesini birer şarkı olarak duymaktan mahrum olacaktır. İşte bu nedenle, müzik eğitiminin çocuğun gelişimi için yararlı olduğu düşünülür.

Saf ve temiz bir kulakla yetiştirilen çocuk, belki popüler melodileri kemanla ya da piyanoyla çalamaz ama bunun gerçek müziği duyma ya da şarkı söyleme yeteneğiyle hiçbir ilgisi olmadığını düşünüyorum. Ancak kalbi şarkıyla dolduğu zaman çocuğun müziğe yetenekli olduğu söylenebilir.

Hemen herkes “doğa”nın iyi bir şey olduğunu düşünür, ama çok azı doğal olanla doğal olmayan arasındaki farkı kavrayabilir.

Eğer bir meyve ağacından tek bir tomurcuk bile bir makasla kesilirse, yeniden düzeltilemeyecek bir düzensizlik doğabilir. Doğal şekline göre büyürken, dallar gövdeden karşılıklı olarak yayılır ve yapraklar eşit miktarda güneş ışığı alır. Eğer bu sıralanmaya müdahale edilirse dallar çekişmeye girerler, birbirlerinin üstüne yatar ve dolanırlar. Böylece güneş ışığı ulaşmayan bölgelerdeki yapraklar solar. Böcek hasarı baş gösterir. Eğer ağaç bir sonraki yıl da budanmazsa daha fazla solgun dal ortaya çıkar.

İnsanlar, müdahaleleriyle yanlış bir şey yaparlar, zararı onarmadan bırakırlar ve ters sonuçlar yoğunlaştığı zaman bütün güçleriyle bunu düzeltmek için çalışırlar. Düzeltici faaliyetler başarılı göründükleri zaman, bunları mükemmel muvaffakiyetler olarak görmeye başlarlar. İnsanlar bunu tekrar tekrar yaparlar. Bu, aptalın tekinin damda yürüdükçe kiremitleri kırmasına benzer. Yağmur başlayıp da tavan çürümeye yüz tuttuğunda ise aynı aptal, telâşla dama çıkar ve hasarı onarır. En sonunda, sorunu mucizevî bir şekilde çözdüğü için çok mutlu olur

Bilim adamı için de durum aynıdır. Gece gündüz kafasını kitaplardan kaldırmaz, gözlerini zorlar ve miyop olur. Eğer bunca zamandır ne için çalıştığını merak ediyorsan, bunun cevabı miyopluğu giderecek bir gözlüğün mucidi olmak istemesidir.

Kaynağa Dönüş

Meyve bahçesindeki işime ara vererek, tırpanımın uzun sapına yaslanıp, dağlara ve aşağıdaki köye bakıyorum. İnsanların felsefelerinin, nasıl olup da mevsimlerden daha hızlı değiştiğini merak ediyorum.

İzlediğim yol, çoğu insanı garipliğiyle çarpan bu doğal tarım yolu, ilk önceleri bilimin kayıtsızca gelişmesine ve ilerlemesine karşı bir tepki olarak yorumlandı. Ama yapmakta olduğum her şey, burada, köyde tarım yapmam, insanlığın hiçbir şey bilmediğini gösterme çabasıdır. Dünya böylesine şiddetli bir enerjiyle tersi yönde ilerlediği için zamanın gerisinde kalmışım gibi görülebilir ama izlediğim yolun en mâkul yol olduğuna inancım tam.

Son birkaç yıldır, doğal tarıma ilgi duyan insanların sayısı kayda değer ölçüde arttı. Öyle görünüyor ki, bilimsel gelişmenin sınırına varıldı, kuşkular hissedilmeye başlandı ve tekrar gözden geçirme zamanı geldi. İlkel ve geri olarak görülen şey, artık beklenmedik şekilde modern bilimin çok ötesinde kabul ediliyor. Bu en başta garip gelebilir ama ben hiç de garip bulmuyorum.

Bunu yakın zamanlarda Kyoto Üniversitesi'nden Profesör Iinuma ile tartıştım. Bin yıl önce Japonya'da toprak sürülmeden tarım yapılıyordu ve bu durum, günümüzden 300-400 yıl önceki Tokugava Dönemi'nde toprağın yüzeysel şekilde sürülmesine kadar böyle sürdü. Toprağın derince sürülmesi Japonya'ya Batı tarımıyla birlikte geldi. Geleceğin sorunlarıyla başa çıkmak için, gelecek kuşağın toprağı sürmeden tarım yapma yöntemine döneceğini söyledim.

Sürülmemiş bir tarlada mahsül yetiştirmek en başta ilkel tarıma geri dönmek gibi görünebilir ama yıllar içinde, ülke çapındaki üniversite laboratuvarları ve tarım deneme merkezleri bu yöntemin bütün yöntemler içinde en basit, en etkili ve en güncel yöntem olduğunu gösterdi. Bu yolla yapılan tarım, modern bilimi reddetmesine rağmen, artık modern tarımsal gelişmenin ön saflarında yer almaya başladı.

Bu “doğrudan tohumlamayla toprak sürülmeden kış tahılı/pirinç dönüşümü”nü yirmi yıl önce tarımla ilgili yayınlarda sundum. O zamandan beri sık sık yayınlandı ve çok defalar radyo ve televizyon programlarıyla kamuoyuna geniş ölçüde duyuruldu ama kimse buna fazla ilgi göstermedi.

Şimdi birden, tamamen farklı bir hikâye ortaya çıktı. Diyebilirsiniz ki, doğal tarım yeni bir moda haline geldi. Gazeteciler, profesörler ve teknik araştırmacılar sürüler halinde tarlalarını ve dağdaki kulübeleri ziyarete geliyorlar.

Farklı insanlar, bu tarım yöntemini kendi bakış açılarına uygun şekilde algılayıp, kendilerine göre değerlendiriyorlar ve sonra da buradan ayrılıyorlar. Bunu, biri ilkel, bir başkası gerici olarak görüyor, başka biri tarımsal başarının doruk noktası olduğunu düşünüyor ve dördüncü biri de onu geleceğe yönelik bir hamle olarak selamlıyor. Genellikle, insanlar yalnızca bu çeşit bir tarımın geleceğe doğru bir ilerleme mi yoksa geçmiş zamanların yeniden canlanması mı olduğuyla ilgileniyorlar. Yalnızca birkaçı, doğal tarımın, tarımsal gelişmenin sabit ve değişmeyen merkezinden olduğunu doğru şekilde kavrayabiliyor.

İnsanlar kendilerini doğadan ayırmaları ölçüsünde merkezden uzaklaşırlar. Aynı zamanda, merkezçekim etkisi kendini gösterir ve doğaya dönme arzusu ortaya çıkar. Ama, eğer insanlar yalnızca buna karşı koymaya, duruma göre sağa sola hareket etme hatasına düşerlerse, sonuç yalnızca daha fazla aktivite olur. Hareket etmeyen, görecelik âleminin dışında kalan başlangıç noktası göz ardı edilir, fark edilmeden kalır. İnanıyorum ki, “doğaya-dönüş” ve kirlenme karşıtı eylemler bile, ne kadar övülmeye değer olurlarsa olsunlar, yalnızca bu çağın aşırı gelişmesine birer tepki olarak gerçekleştirildikleri sürece özgün bir çözüme doğru ilerleyemezler.

Doğa değişmez, ama doğaya bakış şekli bir çağdan diğer çağa sürekli olarak değişir. Hangi çağ olursa olsun, doğal tarım, tarımın kaynağı olarak sonsuza kadar varolacaktır.

Doğal Tarımın Yaygınlaşmamış Olmasının Bir Nedeni

Geçtiğimiz yirmi-otuz yıl içinde, bu yöntemle pirinç ve kış tahılı yetiştirilmesi geniş iklim ve doğa koşullarında denendi. Japonya'daki vilayetlerin neredeyse tamamında, "doğrudan tohumlama ile toprağı sürmeme" yönteminin verimiyle, göllenmiş tarlada pirinç ve yaygın sırt-çizik yöntemiyle çavdar ve arpa yetiştirilmesini karşılaştıran testler yapıldı. Bu testler doğal tarımın her yerde uygulanabilirliğine karşı hiçbir delil ortaya çıkarmadılar.

Bu gerçeğin neden yaygınlaşmadığı sorulabilir. Sanırım, nedenlerden biri dünyanın, insanların herhangi bir şeyi bütünlüğü içinde kavramalarını imkânsız hale getirecek kadar uzmanlaşmış olmasıdır. Örneğin, Koçi Vilayeti Deneme Merkezi'nden bir böcek zararını önleme uzmanı, böcek ilacı kullanmamama karşın tarlalarımnda neden bu kadar az yaprak çekirgesi bulunduğunu araştırmaya geldi. Doğal ortamı, böcekler ve onların doğal düşmanları arasındaki dengeyi, örümceklerin üreme hızını ve diğer unsurları inceledikten sonra tarlalarımndaki yaprak çekirgelerinin, Merkez'in sayısız defalar çeşitli öldürücü kimyasallar püskürterek ilaçladığı tarlalardaki kadar seyrek olduğu ortaya çıktı.

Profesörü şaşırtan bir diğer şey de, zararlı böceklerin az olmalarına karşın, doğal avcılarının, ilaç püskürtülmüş tarlalardakinden çok daha fazla olmasıydı. Daha sonra anladı ki, tarlaların bu durumu, çeşitli böcek toplulukları arasında kurulan doğal denge ile korunuyordu. Eğer benim yöntemim yaygın olarak uygulanırsa yaprak çekirgeleri tarafından mahsüllerin harap edilmesi sorununun çözülebileceğini kabul etti. Daha sonra arabasına bindi ve Koçi'ye döndü.

Ama eğer deneme merkezinin toprak verimliliği ya da mahsül uzmanlarının buraya gelip gelmediklerini sorarsanız, cevabım hayır olacaktır; çünkü gelmediler. Ve eğer bu yöntemin, ya da daha ziyade yöntemsizliğin, daha geniş bir ölçekte denenmesi için bir

konferans ya da buluşma önerecek olursanız, tahminimce vilayetin ya da deneme merkezinin yanıtı şöyle olurdu “Üzgünüz, bunun için çok erken. Nihai onayı vermeden önce bütün olası açılardan araştırmalar yürütmeliyiz.” Bir sonuç çıkması yıllar alırdı.

Bu tip şeyler her zaman oluyor. Japonya'nın her yerinden uzmanlar ve teknisyenler bu çiftliğe geldiler. Tarlaları kendi uzmanlıkları açısından değerlendiren bu araştırmacıların her biri, bunları çarpıcı değilse bile tatmin edici buldu. Ama araştırma istasyonundan gelen profesörün ziyaretinden bu yana geçen beş altı yıl içinde Koçi Vilayeti'nde çok az değişiklik oldu.

Bu yıl Kinki Üniversitesi tarım bölümü bir doğal tarım proje ekibi oluşturdu ve birkaç farklı bölümden öğrenciler buraya gelip araştırmalar yürütecekler. Bu yaklaşım doğal tarıma doğru atılmış bir adım olabilir, ama öyle hissediyorum ki hemen ardından iki adım da aksi yönde atılacak.

Sözde uzmanlar sıkça şu yorumu yapıyorlar: “Yöntemin temel düşüncesi tamam da makineyle hasat yapmak daha uygun olmaz mıydı?” ya da “Belli durumlarda ya da belli zamanlarda sunî gübre ya da böcek ilacı kullansaydınız verim daha yüksek olmaz mıydı?”. Doğal ve bilimsel tarımı karıştırmaya çalışanlar hep vardır. Ama bu şekilde düşünmek asıl noktayı gözden kaçırmaktır. Ödün vermeye yönelen çiftçi, artık bilimi temel düzeyde eleştiremez.

Doğal tarım yumuşak ve kolaydır ve tarımın kaynağına dönüşü gösterir. Kaynaktan tek bir adım bile uzaklaşmak kişiyi yoldan çıkarır.

İnsanlık Doğayı Tanımıyor

Son günlerde düşünüyorum da, öyle bir noktaya ulaşmalıyız ki, bilimadamları, politikacılar, sanatçılar, filozoflar, din adamları ve tarlalarda çalışan herkes burada toplanmalı, bu tarlalara bakmalı ve birlikte her şeyi yeniden konuşmalılar. Öyle sanıyorum ki insanların uzmanlıklarının ötesini görmeleri için olması gereken böyle bir şey.

Bilimadamları doğayı anlayabildiklerini düşünürler. Açıkladıkları görüş bu. Doğayı anlayabildiklerine ikna oldukları için kendilerini doğayı araştırmaya ve ondan yararlanmaya verirler. Ama benim düşünceme göre, doğanın anlaşılması insan zekâsının ulaşabileceklerinin ötesindedir.

Buraya yardım etmeye ve doğal tarım öğrenmeye gelerek dağdaki kulübelerde kalan genç insanlara sıkça şunu söylerim: Dağdaki ağaçları herkes görebilir. Yaprakların yeşilini görebilirler; piriñç ekinini görebilirler. Yeşilin ne olduğunu anladıklarını düşünürler. Gece gündüz doğayla temas halinde olmaları nedeniyle bazen doğayı anladıklarını düşünmeye başlarlar. Oysa ne zaman ki doğayı kavramaya başladıklarını düşünürler, o zaman yanlış yolda olduklarından emin olabilirler.

Doğayı anlamak neden imkânsızdır? Doğa olduğu düşünülen şey yalnızca her insanın aklında ortaya çıkan doğa *fikridir*. Gerçek doğayı görenler çocuklardır. Onlar düşünmeden, doğrudan ve berrak şekilde görürler. Bitkilerin adları, turuncğiller ailesinden bir mandalina ağacının, çam ailesinden bir çam ağacının adları bilirse bile doğa kendi gerçek şeklinde görülemez.

Bütünden yalıtılmış olarak görülen bir nesne, gerçek bir şey değildir.

Çeşitli alanlardan uzmanlar bir araya gelirler ve bir piriñç sapını incelerler. Böcek hastalıkları uzmanı yalnızca böcek hasarını görür, bitki beslenmesi uzmanı yalnızca bitkinin gücünü değerlendirir. Şimdiki durumda bu önlenemez bir şeydir.

Bir örnek olarak, araştırma merkezinden gelen beye, tarlala-

rımdaki yaprak çekirgeleri ile örümcekler arasındaki ilişkiyi ince-
lerken şöyle dedim, “Profesör, siz örümcekleri araştırdığınıza göre,
yaprak çekirgesinin birçok doğal avcısından yalnızca biriyle ilgile-
niyorsunuz. Bu yıl büyük miktarda örümcek ortaya çıktı, ama ge-
çen sene onların yerine karakurbağalar vardı. Ondan önce baskın
olan kurbağalardı. Sayısız çeşitlemeler var.”

Uzmanlaşmış araştırmancının, böcekler arası ilişkilerin karmaşık-
lığı içinde tek bir avcının belli bir zamandaki rolünü kavraması
imkânsızdır. Bazı mevsimlerde yaprak çekirgesi nüfusu azdır, çün-
kü çok sayıda örümcek vardır. Bazı zamanlar çok yağmur yağar
ve kurbağalar örümceklerin ortadan kaybolmasına neden olur ya
da çok az yağmur yağdığına ne yaprak çekirgeleri ne de kur-
bağalar ortaya çıkar.

Böceklerin kendi aralarındaki ilişkilerini göz ardı eden böcek
kontrolü yöntemleri bütünüyle yarışızdır. Örümcekler ve yaprak
çekirgeleri üzerine bir araştırma kurbağalarla örümcekler arasın-
daki ilişkiyi de göz önünde bulundurmalıdır. İşler bu noktaya var-
dığına bir de kurbağa profesörü gerekli olacaktır. Örümcekler ve

yaprak çekirgeleri üzerine uzmanlar, pirinç üzerine bir diğeri ve su idaresi üzerine diğeri bir uzmanın da bu toplantıya katılması gerekecektir.

Daha da ötesi, bu tarlalarda dört beş farklı türden örümcek var. Birkaç yıl önce, bir sabah erkenden birinin koşarak evime geldiğini ve tarlalarını ipek bir ağ ya da başka bir şeyle örtüp örtmediğini sorduğumu hatırlıyorum. Neden bahsettiğini kafamda canlandıramıyordum. Ben de, bir bakmak için aceleyle dışarıya çıktım.

Pirinç hasadını yeni bitirmiştik ve bir gece içinde pirinç anızı ve kısa otlar tamamıyla örümcek ağlarıyla kaplanmıştı, adeta ipek gibi. Sabahın sisinde dalgalanmaları ve parıldamaları muhteşem bir manzara oluştuyordu.

Hayret verici olan şey, gerçekleşen bu olayın, ki ancak kırk yılda bir olur, yalnızca bir ya da iki gün sürmesidir. Eğer yakından bakarsanız her 6,5 santimetrekarede birkaç tane örümcek görürsünüz. Tarlada o kadar yoğunlaşırlar ki aralarında neredeyse hiç boşluk kalmaz. Bir dönümde kim bilir kaç bin tane, kaç milyon tane vardır. İki-üç gün sonra tarlaya bakmaya gittiğinizde örümcek ağlarının birkaç metrelik ipler halinde koştüğünü ve her birinin, üzerinde beş altı örümcek taşıyarak rüzgârda dalgalandığını görürsünüz. Bu, karahindiba tüycüklerinin ya da çam kozalağı tohumlarının rüzgârda ortalığa yayılmasına benzer. Genç örümcekler ipliklere tutunurlar ve gökyüzüne doğru yelken açarlar.

Bu manzara hayret verici bir doğal dramadır. Bunu görünce, şairlerin ve sanatçıların da toplantıya katılmaları gerektiğini anlarsınız.

Tarlaya kimyasallar verildiğinde, bütün bunlar bir anda yok olur. Bir keresinde ateş yaktığım yerden tarlaya biraz kül koymasının bir zararı olmayacağını düşünmüştüm.* Sonuç çok şaşırtıcıydı. İki ya da üç gün sonra tarla örümceklerden tamamen temizlenmişti. Kül, ağ ipliklerinin çözülmesine neden olmuştu. Kaç bin

---

* Bay Fukuoka odun küllerinden ve diğeri organik ev atıklarından kompost yapar. Bunu küçük mutfak bahçesinde kullanır.

örümcek, görünüşte zararsız olan tek bir avuç külün kurbanı oldu? Böcek ilacı kullanmak yalnızca yaprak çekirgelerleriyle birlikte doğal avcılarını ortadan kaldırma meselesi değildir. Doğanın diğer pek çok gerekli draması da bundan etkilenir.

Sonbaharda pirinç tarlalarında ortaya çıkan ve aniden görünmez olan sihirbazlar misali bir gecede kayıplara karışan bu örümcek sürüleri fenomeni halen anlayamamıştır. Nereden geldiklerini, kışa nasıl dayandıklarını ya da ortadan kaybolduklarında nereye gittiklerini kimse bilmez.

Ve bu nedenle kimyasalların kullanımını yalnızca entomoloğun (böcekbilimcinin) sorunu değildir. Filozofların, din adamlarının, sanatçıların ve şairlerin, tarımda kimyasalların kullanılmasına müsaade edilip edilemeyeceğine ve organik gübrelerin bile sonuçlarının neler olabileceğine karar verilmesinde yardımcı olmaları gerekiyor.

Bu toprakların her dönümünden 590 kg pirinç ve 590 kg kış tahılı hasat edeceğiz. Eğer mahsûl, bazen olduğu gibi 780 kilograma ulaşırsa, bütün ülkeyi arasanız da daha yüksek bir verim bulamayabilirsiniz. Bu ürünün yetiştirilmesiyle gelişmiş teknolojinin hiçbir ilgisi olmadığına göre, modern bilimin varsayımlarına karşı bir çelişki olarak ayakta durmaktadır. Gelip bu tarlaları gören ve bu tarlaların ispat ettiği şeyleri kabul eden herkes, insanların doğayı bilip bilmediği ve insan kavrayışının sınırları içinde doğanın bilinip bilinemeyeceği sorusu üzerine derin bir şüpheye kapılacaktır.

İroni şudur ki, bilim yalnızca insan bilgisinin ne kadar sınırlı olduğunu göstermeye hizmet etmiştir.

II

Doğal Tarımın Dört İlkesi

Bu tarlalarda gezerken dikkatle bakın. Pervane böcekleri ve güveler telâş içinde uçuşurlar. Balanları çiçekten çiçeğe konarlar. Yaprakları aralarsanız gölgenin serinliğinde oynayan böcekler, örümcekler, kurbağalar, kertenkeleler ve diğer küçük hayvanlar görürsünüz. Köstebekler ve yer solucanları toprağı kazarlar.

Bu dengeli bir piriñ tarlası ekosistemi. Böcek ve bitki toplulukları burada düzenli bir ilişki sürdürüyorlar. Bir bitki hastalığının bütün tarlayı kaplamasına karşın mahsûlün hiç etkilenmediğini görmek alışılmadık bir şey değil.

Ve şimdi, bir an için komşunun tarlasına bakın. Yabanî otlar, herbisit* kullanılarak ve toprağın sürülmesi yoluyla tamamen temizlenmiş. Toprakta yaşayan hayvanlar ve böcekler ilaçlar sayesinde yok edilmiş. Kimyasal gübre kullanılarak toprağın organik maddeleri ve mikroorganizmaları tümüyle yakılmış. Yazın tarlalarda çalışan çiftçilerin gaz maskeleri ve lastik eldivenler giydiklerini görebilirsiniz. 1500 yıldır sürekli olarak tarım yapılan bu piriñ tarlaları, tek bir kuşağın sömürücü tarım uygulamaları nedeniyle heba olmuştur.

Dört İlke

Birincisi TOPRAĞI İŞLEMEMEKTİR, yani toprağı sürerek ya da belleyerek altını üstüne getirmemektir. Yüzlerce yıldır, çiftçiler toprağı sürmenin ürün yetiştirmek için gerekli olduğunu varsaydılar. Ama toprağın sürülmemesi doğal tarım için esastır. Toprağın sürülmesi bitki köklerinin yayılması ve mikro organizmaların, küçük hayvanların ve yer solucanlarının aktiviteleri gibi doğal yollardan kendi kendine gerçekleşir.

İkincisi SUNİ (KİMYASAL) GÜBRE YA DA HAZIRLANMIŞ KOMPOST KULLANMAMAKTIR.** İnsanlar doğanın işine karışınca, ne

---

* Yabani otları öldürmek için kullanılan kimyasal maddelerin ortak adı.

** Gübre olarak Bay Fukuoka beyaz yoncadan oluşan bir zemin örtüsü kullanır, dövülmüş sapları tarlaya geri verir ve az miktarda kümes gübresi ekler.

kadar uğraşırlarsa uğraşınlar, açılan yaraları kapatamazlar. Pervasız tarım uygulamaları toprağın ihtiyaç duyduğu besinleri yok eder ve bunun sonucunda toprak yıldan yıla zayıflar. Eğer toprak kendi haline bırakılırsa, düzenli bitki ve hayvan yaşamı döngüsüne bağlı kalarak doğal yoldan verimliliğini korur.

Üçüncüsü TOPRAĞI SÜRME YA DA HERBİSİT KULLANMA YOLUYLA YABANİ OTLARI TEMİZLEMEDİR. Yabanî otlar, toprak verimliliğini oluşturmakta ve canlı topluluğunun dengesini sağlamakta üzerlerine düşen rolü oynarlar. Temel bir ilke olarak yabanî otlar yok edilmemeli, denetim altında tutulmalıdır. Sap malçı, mahsüllerin arasına ekilmiş beyaz yoncadan oluşan bir zemin örtüsü ve geçici olarak su basmak (göllemek) benim tarlalarımnda etkin bir yabanî ot denetimi sağlıyor.

Dördüncüsü KİMYASALLARA BAĞLI KALMAMAKTIR. * Toprağın sürülmesi ve sunî gübre kullanılması gibi doğal olmayan uygulamaların sonucunda zayıf bitkiler ortaya çıktığından beri, hastalık ve böcek dengesizliği tarımın büyük sorunlarından biri haline geldi. Doğa, kendi haline bırakıldığında, kusursuz bir denge içindedir. Zararlı böcekler ve bitkiler her zaman vardır, ama sayıları doğada, zehirli kimyasalların kullanılmasını gerektirecek miktarda artmaz. Hastalık ve böcek denetimine karşı duyarlı bir yaklaşım, sağlıklı bir çevrede dayanıklı ürünler yetiştirmektir.

Toprağın Sürülmesi

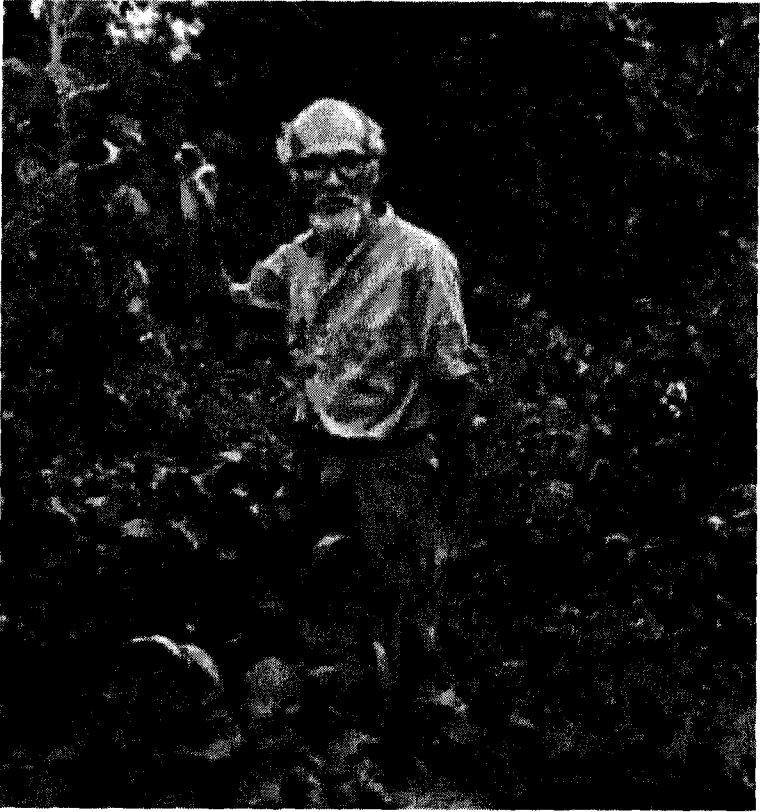
Toprak sürüldüğü zaman doğal ortam tanınmayacak şekilde değişir. Bu gibi girişimlerin geri tepmesi, kuşaklar boyunca çiftçinin kâbus görmesine neden olmuştur. Örneğin, doğal bir alan sürüldüğü zaman yengeç çayırı (digitaria), çatalotu, labada ve kuzukulağı gibi çok güçlü otlar bitki örtüsünü egemenlikleri altına alırlar. Bu otlar kök saldıkları zaman, çiftçi her yıl yabanî otları

---

* Bay Fukuoka hiçbir kimyasal madde kullanmadan mahsüllerini yetiştirir. Bazı meyve ağaçlarına böceklerin tırmanmasını engellemek için makine yağı çözeltisi kullanır. Kalıcı ya da geniş spektrumlu zehirler kullanmadığı gibi ilaçlama "programı" da yoktur.

ayıklamak gibi neredeyse imkânsız bir işle baş başa kalır. Büyük sıklıkla, tarla terk edilir.

Bu gibi sorunlarla uğraşmakta tek duyarlı yaklaşım, en başta bu durumu yaratan doğal olmayan uygulamalardan vazgeçmektir. Çiftçi, aynı zamanda, neden olduğu hasarı onarma sorumluluğu taşır. Toprağı sürmekten vazgeçilmelidir. İnsan yapımı kimyasal maddeler ve makineler kullanarak yok etmeye yönelik bir savaş sürdürmek yerine, sapları yaymak ve yonca ekmek gibi yumuşak yöntemler kullanılırsa, çevre doğal dengesine geri döner ve sorun çıkaran yabanî otlar bile denetim altına alınabilir.

Sunî Gübre

Toprak verimliliği uzmanlarıyla söyleşirken hep şu soruyu sormamla tanırım: “Eğer bir tarlayı kendi haline bırakırsanız verimliliği artar mı, yoksa azalır mı?” Genellikle biraz sustuktan sonra şuna benzer bir yanıt verirler: “Evet, bir bakalım... Azalır. Hayır, hatırlarsak, bir pirinç tarlasına uzun süre hiç sunî gübre verilmediğinde, alınan ürün dönüm başına 240 kg seviyesinde sabitlenir. Toprak ne güçlenir ne de zayıflar.”

Bu uzmanlar sürülmüş ve göllenmiş bir tarladan söz ediyorlar. Eğer doğa kendi haline bırakılırsa verimlilik artar. Bitki ve hayvanların organik atıkları yüzeydeki bakteri ve mantarlar tarafından çürütülür. Yağmur suyunun hareketiyle, besinler toprağın derinliklerine taşınarak mikroorganizmalara, yer solucanlarına ve diğer küçük hayvanlara yiyecek olur. Bitki kökleri, en alt toprak kademesine uzanarak besinleri tekrar yüzeye taşırlar.

Toprağın doğal verimliliği hakkında bir fikir sahibi olmak istiyorsanız, bir ara dağlara doğru yürüyüşe çıkın ve sunî gübre olmadan ve toprak sürülmeden büyüyen dev ağaçlara bir bakın. Doğanın verimliliği hayal gücümüzün ulaşabileceklerinin ötesindedir.

Doğal orman örtüsünü kesin ve birkaç kuşak boyunca Japon kızılçamı ve sedir ağaçları dikin. Toprak zayıflar ve erozyona açık hale gelir. Diğer yandan, toprağı zayıf, kırmızı killi bir yapıda olan çıplak bir dağ alın ve çam ya da sedir ağacıyla birlikte zemin örtüsü olarak yonca ve çevrince ekin. Yeşil gübre* toprağı zenginleştirdiği ve yumuşattığı için, ağaçların altında yabancı otlar ve çalılar yetişir ve zengin bir yeniden gelişme döngüsü başlar. Bazı durumlarda toprağın en üstteki 10 santimlik kısmı on yıldan kısa bir sürede zenginleşir.

Tarım mahsülleri yetiştirilmesinde de hazırlanmış gübre kullanımını terk edilebilir. Çoğu durumda, kalıcı bir yeşil gübre örtüsü ile

---

* Yonca, burçak ve çevrince gibi toprağı tavına getiren ve besleyen zemin örtüsü bitkileri.

tüm sap ve kabukların tarlaya geri verilmesi yeterli olacaktır. Sapın çürümmesini kolaylaştıracak hayvan gübresi sağlamak için ördekleri tarlaya salardım. Eğer yavru ördekler, fideler henüz gençken tarlaya salınırlarsa, pirinçle birlikte büyürler. On ördek, bir dönüm için gerekli tüm gübreyi sağlar ve aynı zamanda yabancı otları kontrol altında tutar.

Bunu, sonradan yapılan bir otoyol yüzünden ördeklerin yolu geçerek tarlalara gidip sonra da kümese geri dönmeleri imkânsiz hale gelinceye kadar yaptım. Şimdi sapsızın çürümmesini kolaylaştırmak için az miktarda tavuk gübresi kullanıyorum. Diğer bölgelerde, ördek ve otlayan diğer küçük hayvanların kolayca kullanılmaları hâlâ mümkün.

Çok fazla gübre kullanmak da sorunlara yol açabilir. Bir kere sinde, pirinç dikiminin hemen ardından, 5 dönüm yeni ekilmiş pirinç tarlasını bir yıllığına kiraladım. Tarlalardaki bütün suyu boşaltım ve kimyasal gübre kullanmadan, yalnızca az miktarda tavuk gübresi kullanarak devam ettim. Tarlaların dördündeki mahsül normal şekilde gelişti ama beşincide, ne yaparsam yapayım, pirinç bitkileri çok kalın çıktılar ve samyelinin neden olduğu yaprak yanıklığı hastalığının saldırısına uğradılar. Tarlanın sahibine bunu sorduğumda, bana tavuk gübresini kış boyunca o tarlaya döktüğünü söyledi.

Sap, yeşil gübre ve biraz kümes hayvanı gübresi kullanarak, hiç kompost* ya da ticarî sunî gübre kullanmadan da yüksek verim alınabilir. Onlarca yıldır arkama yaslanıp doğanın toprağı havalandırma ve gübreleme yöntemini gözlemliyorum. Ve izlerken de, dünyanın kendi verimliliğinin hediyeleri olarak gayet bereketli sebze, narenciye, pirinç ve kış tahılı mahsülleri alıyorum.

Yabancı Otlarla Başa Çıkma

Yabancı otlarla uğraşırken akılda tutulması gereken bazı temel noktalar şunlardır:

Toprağın sürülmesine son verildiği zaman yabancı otların sayısı ciddi ölçüde azalır. Aynı zamanda, belli bir alandaki yabancı ot türleri de değişir.

Eğer tohumlar, önceki ekin hâlâ tarladayken serpilirse, yabancı otlardan daha önce filizlenir. Kış yabancı otları, ancak piring hasadından sonra filizlenirler, ama o zamana kadar kış mahsûlü baş vermiş olur. Yaz yabancı otları, arpa ve çavdar hasadından hemen sonra filizlenir, ama piring halihazırda güçlü bir şekilde büyümektedir. Tohumlamayı ürünler arasında zaman boşluğu bırakmayacak şekilde zamanlamak, ekine yabancı otlar karşısında büyük bir avantaj sağlar.

Hasadın hemen ardından bütün tarla sapla örtülürse, yabancı otların filizlenmeleri yarıda kesilir. Aynı zamanda ekinle birlikte beyaz yonca ekmek de yabancı otları kontrol altında tutar.

Yabancı otlarla mücadele etmek için genellikle kullanılan yöntem toprağı sürmektir. Ama toprak sürüldüğü zaman, derinlerde yatan ve başka türlü gelişme şansları olmayan tohumlar, toprağın yüzeyine çıkarak orada filizlenme şansını yakalarlar. Bundan da öte, bu koşullarda çabuk-filizlenen, hızlı-büyüyen türlere avantaj sağlanmış olur. Bu nedenle, denilebilir ki yabancı otları kontrol altında tutmak için toprağı süren çiftçi, biraz da gerçek anlamda, kendi talihsizliğinin tohumlarını atmaktadır.

“Zararlıların” Kontrolü

Hâlâ bazı insanlar var ki, kimyasal kullanmazsa meyve ağaçlarının ve tarladaki ekininin gözleri önünde solacağına inanıyor. İşin gerçeği şu ki, insanlar kimyasalları *kullanmak* suretiyle, istemeden de olsa, bu temelsiz korkularını gerçeğe dönüştürebilecek koşulları hazırladılar.

Geçtiğimiz günlerde, Japon kızılçamları bir çam kabuğu biti salgınından ağır zarara uğradı. Şimdi ormancılar helikopterler kullanılarak havadan ilaç püskürtme yoluyla bunu durdurmaya çalışıyorlar. Bunun kısa vadede etkili olacağını inkâr etmiyorum, ama biliyorum ki, bunun başka bir yolu olmalı.

Son araştırmalara göre, bit yanıkları doğrudan istilâlar değildir ve aracı ipliksolucanlarının hareketlerini izlerler. İpliksolucanları ağaç gövdesinin içinde ürer, su ve besin taşınmasını engeller ve

sonunda çamın kuruyup ölmesine yol açarlar. Temeldeki neden, şüphesiz, henüz açıkça anlaşılamamıştır.

İpliksolucanları ağaç gövdesinin içindeki bir mantarla beslenirler. Neden bu mantar ağacın içinde böylesine çoğalarak yayılmaya başladı? Mantar çoğalmaya başladığında ipliksolucanları orada mıydı? Yoksa İpliksolucanları, mantar zaten orada olduğu için mi ortaya çıktı? Sonunda, kimin önce geldiği sorusuna varıyoruz: Mantar mı yoksa ipliksolucanı mı?

Daha da ötesi, hakkında çok az şey bilinen ve mantara eşlik eden bir başka mikrop ve mantar için zehirli olan bir de virüs var. Her yönden müdahale üstüne müdahale gelse de söylenebilecek bir tek şey var, alışılmadık sayılarda çam ağacı hızla kuruyor.

İnsanlar çam bitinin gerçek nedenini bilemezler, uyguladıkları “çözümün” nihai sonuçlarını bilemedikleri gibi. Eğer bu durumla bilgisizce uğraşılırsa bu ancak bir sonraki büyük felaketin tohumlarını atar. Hayır, kimyasal ilaç püskürtmeyle bittен gelen zararın azaldığını bildiğim için sevinemem. Tarımsal kimyasallar kullanmak bunun gibi sorunları çözmek için en uygunsuz yoldur ve bunun yapacağı tek şey gelecekte daha büyük sorunlara yol açmaktır.

Doğal tarımın bu dört ilkesi (toprağı sürmemek, sunî gübre ve hazırlanmış kompost kullanmamak, yabancı otları toprağı sürerek ya da herbisitlerle yok etmemek, ve kimyasallara bağlı kalmamak) doğal düzene uyar ve doğanın zenginliğinin tazelenmesine yol açar. Bütün çabam bu düşünce çizgisinde oldu. Benim sebze, tahıl ve narenciye yetiştirme yöntemimin özü budur.

Yabanî Otlar Arasında Tarım

Bu tarlalarda tahıl ve beyaz yoncanın yanı sıra birçok farklı türden yabanî ot da yetişiyor. Geçen sonbaharda tarlaya serilen piriñ sapları çürüyerek zengin bir humusa dönüştü bile. Hasat dönüm başına 590 kg civarında olacak.

Dün, mera otları konusunda önde gelen bir uzman olan Profesör Kavase ve eski bitkileri araştıran Profesör Hiroe, tarlalarındaki ince arpa ve yeşil gübre örtüsünü görünce bunun şahane bir sanat eseri olduğunu söylediler. Tarlalarımın, yabanî otlar tarafından istilâ edildiğini sanan buralı bir çiftçi, onca diğerk bitki arasından arpanın böylesine güçlü büyüdüğünü görünce şaşırıldı. Teknik uzmanlar da buraya geldiler, yabanî otları gördüler, suteresi ve yoncanın her tarafta büyüdüğünü gördüler, ve şaşkınlık içinde kafalarını sallayarak gittiler.

Yirmi yıl önce, ben meyve bahçelerinde kalıcı zemin örtüsü kullanılmasını teşvik ederken, ülkenin hiçbir yerinde, tarlalarda ya da meyve bahçelerinde tek bir ot bile göremezsiniz. Benimki gibi meyve bahçelerini göre göre, insanlar meyve ağaçlarının yabanî otlar ve çimenle birlikte gayet güzel büyüebileceğini anladılar. Bugün, Japonya'nın her tarafında ot bürümüş meyve bahçeleri yaygın, ot örtüsü olmayanlar ise seyrek hale geldi.

Tahıl tarlaları için de durum aynıdır. Tarlalar yıl boyunca yabanî otlarla kaplıyken de piriñ, arpa ve çavdar başarıyla yetiştirilebilir.

İzin verin, size bu tarlaların yıllık tohumlama ve hasat programlarını daha ayrıntılı olarak vereyim. Ekim ayı başında, beyaz yonca ve hızlı büyüyen kış tahılı türlerinin tohumları, olgunlaşmakta olan piriñ bitkilerinin arasına serpilir.* Piriñ hasada hazır

---

* Beyaz yonca, bir dönüme yarım kilogram, kış tahılı da bir dönüme 3 ila 6 kilogram ekilir. Deneyimsiz çiftçiler için ya da sert ya da zayıf toprak için başlangıçta daha fazla tohum atmak daha güvenli olacaktır. Toprak çürüten saplar ve yeşil gübre sayesinde giderek zenginleştikçe ve çiftçi de doğrudan tohumla mayla toprağı sürmeme yöntemine alıştıkça tohum miktarı azaltılabilir.

hale gelene kadar yonca ve arpa ya da çavdar filizlenir ve üç-beş santim büyür. Pirinç hasadı sırasında filizlenen tohumlar hasat yapanların ayakları altında çiğnenirler ama çok kısa sürede kendilerine gelirler. Harman dövülmesi tamamlandıktan sonra, pirinç sapları tarlanın üstüne yayılır.

Eğer pirinç sonbaharda ekilirse ve örtülmeden bırakılırsa, tohumlar çoğunlukla farelere ve kuşlara yem olur, ya da bazen yerde çürür. Bu nedenle ben pirinç tohumlarını atmadan önce, küçük kil bilyeler içine koyuyorum. Bunun için, tohumlar yassı bir tavaya ya da sepete koyulur ve dairesel bir hareketle ileri geri sallanırken üzerlerine ince bir toz halindeki kil serpilir ve zaman zaman da çok ince bir su serpilir. Bu, yaklaşık bir santim çapında küçük bilyeler oluşturur.

Bilyeleri yapmanın bir yolu daha var. Kabukları çıkarılmamış pirinç tohumları birkaç saat suda bekletilir. Daha sonra tohumlar çıkartılarak nemli kilin içine karıştırılır ve elle ya da ayakla yoğru-

Bir gün içinde birkaç dönümü tohumlamaya yetecek kadar bilye yapmak mümkündür.

lur. Daha sonra bu kil, küçük parçalara ayrılması için kümes telinden geçirilir. Bunlar elle bilyeler haline getirilebilecek kıvama gelinceye kadar bir ya da iki gün kurumaya bırakılır. İdeal olarak, her bilyede bir tohum bulunur. Bir gün içinde birkaç dönüm tohumlamaya yetecek kadar bilye yapmak mümkündür.

Koşullara bağlı olarak, bazen diğer tahılların ve sebzelerin tohumlarını da bilyelerin içine koyarak atarım.

Ekim ayında, piring hasadı yapıldıktan ve gelecek yılın tohumları ekildikten sonra, saplar tarlanın üstüne yayılır.

Kasım ortasından aralık ortasına kadar olan zaman piriç tohumlarını barındıran bilyelerin, genç arpa ya da çavdar bitkileri arasına atılması için iyi bir zamandır, ama bu ilkbaharda da yapılabilir.* Sapların çürümesine yardımcı olmak için tarlanın üstüne ince bir tabaka halinde tavuk gübresi serpilir ve bütün yılın ekimi tamamlanır.

Mayısta kış tahılı hasadı yapılır ve dövüldükten sonra tüm sap tarlaya yayılır.

Daha sonra bir hafta ya da on gün boyunca tarlada su tutulur. Bu, yabancı otların ve yoncanın yayılmasına neden olur ve piriç

Aralık ayı geldiğinde kış tahılları sapların arasından filiz verir; piriç tohumları ise ilkbahara kadar beklemede kalır.

---

* Piriç, bir dönüme iki ila dört kilogram ekilir. Nisan sonuna doğru Bay Fukuoka, sonbaharda atılan tohumların filizlenmelerini denetler ve gerekli görürse ilave bilyeler serper. Bir önceki dipnota da bakınız.

cin sapların arasından filiz vermesini sağlar. Haziran ve temmuz aylarında, yalnızca yağmur suyu bitkiler için yeterlidir; ağustosta haftada bir kez tarla sulanır ama göllenmeye izin verilmez. Sonbahar hasadı artık yaklaşmaktadır.

Doğal yöntemle pirinç/kış tahılı yıllık döngüsü böyledir. Tohumlama ve hasat, doğal modeli öyle yakından izler ki, bu, tarımsal bir teknikten ziyade doğal bir süreç olarak görülebilir.

Bir çiftçinin bir dönümü tohumlaması ve sapları bu alana yayması yalnızca bir iki saat alır. Hasat işlemi istisnası dışında, kış tahılı tek bir kişi tarafından yetiştirilebilir ve yalnızca bir-iki kişi, bir tarla pirinç yetiştirmek için gerekli olan tüm işi yalnızca geleneksel Japon el aletleri kullanarak yapabilir. Tahıl yetiştirmenin daha

Kış tahılları mayıs ayında hasat edilir. Pirinç filizleri hasat yapanların ayakları altında ezilir ama kısa sürede kendisine gelir.

kolay, daha sade bir yolu muhtemelen yoktur. Tohum serpmeye ve sapları yaymanın dışında çok az iş gerektirir, ama benim bu sadeliğe varmam otuz yılımı aldı.

Bu şekilde tarım yapmak, Japon adalarının doğal koşulları doğrultusunda gelişti ama öyle hissediyorum ki doğal tarım diğer bölgelerde ve diğer yerel mahsûllerin yetiştirilmesinde de kullanılabilir. Örneğin, suyun bu kadar bol bulunmadığı bölgelerde dağ pirinci ya da karabuğday, süpürgearası ya da akdarı gibi diğer tahıl türleri yetiştirilebilir. Beyaz yonca yerine, diğer yonca türleri, çevrince, burçak ya da domuz baklası daha uygun bir zemin örtüsü sağlayabilir. Doğal tarım, uygulandığı bölgenin kendine özel koşulları doğrultusunda belirgin bir şekil alır.

Bu tarım şekline geçiş aşamasında, yabancı otların ayıklanması, gübreleme ya da budama ilk önceleri gerekli olabilir, ama bu faaliyetler her yıl aşamalı olarak azaltılmalıdır. En nihayetinde, en önemli etken, yetiştirme tekniği değil, daha ziyade çiftçinin ruh halidir.

Sapla Tarım

Sapı yaymak pek önemli görünmeyebilir ama benim pirinç ve kış tahılı yetiştirme yöntemim için bu esastır. Her şeyle bağlantılıdır; verimlilikle, filizlenmeyle, yabanî otlarla, serçelerin uzak tutulmasıyla, su idaresiyle. Teoride ve pratikte sap kullanımı tarım için hayati bir konudur. Bu, insanların anlamalarını bir türlü sağlayamadığım bir şey.

Kıyılmamış Sapın Yayılması

Okayama Deneme Merkezi'ne ait tarlaların yüzde sekseninde şimdi doğrudan tohumlamayla pirinç yetiştirme deneniyor. Sapı kıymadan tarlaya sermelerini önerdiğim zaman, açıkça bunun doğru olamayacağını düşündüler ve mekanik bir kıyıcıyla kıydıktan sonra deneylerine başladılar. Birkaç yıl önce, bu deneme alanını ziyaret ettiğimde tarlaların üçe bölündüğünü gördüm: Kıyılmamış sap kullanılanlar, kıyılmamış sap kullanılanlar ve hiç sap kullanılmayanlar. Bu, benim uzun süre önce yaptığım şeyin tamamıyla aynısı ve kıyılmamış sap daha iyi işe yaradığı için benim kullandığım da o.

Şimane Vilayeti'ndeki Yasuki Tarım Yüksek Okulu'nda öğretmen olan Bay Fujii, doğrudan tohumlamayı denemek istiyordu ve çiftliğimi ziyarete geldi. Tarlasının yüzeyine kıyılmamış sap yaymasını önerdim. Bir sonraki yıl geri geldi ve denemesinin başarısız olduğunu bildirdi. Anlattıklarını dikkatle dinleyince, sapı düzgünce ve tıpkı bir Japon arka bahçesi malçı gibi hizalı bir şekilde serdiğini anladım. Eğer bu şekilde yaparsanız, tohumlar hiç de iyi filizlenmezler. Çavdar ve arpa sapında da durum aynıdır, eğer fazla düzgün sererseniz pirinç sürgünleri aralarından geçmekte zorlanacaklardır. En iyisi sapı gelişigüzel bir şekilde, sanki doğal olarak düşmüşler gibi savurmaktır.

Pirinç sapı, kış tahılları için malç işlevini iyi görür ve pirinç için de en iyisi kış tahılının sapıdır. Bunun iyice anlaşılmasını istiyorum.

rum. Bazı piriñç hastalıkları vardır ki, eğer piriñç sapı taze olarak tarlaya serilirse mahsûle yayılır. Ancak, bu piriñç hastalıkları kış tahılını etkilemez ve eğer piriñç sapı sonbaharda serilirse, bir sonraki ilkbaharda piriñç fide verene kadar tamamen toprağa karışmış olur. Piriñç ve karabuğday sapı, diğer tahıllar için güvenlidir ve diğer tahılların sapları da piriñç ve karabuğday için kullanılabilir. Genel olarak, buğday, arpa ve çavdar gibi kış tahıllarının taze sapları diğer kış tahılları için malç olarak kullanılmamalıdır, çünkü hastalık ortaya çıkabilir.

Bütün sap ve bir önceki hasadın harmanının dövülmesinden arta kalan kabukların tamamı tarlaya geri verilmelidir.

Sap Toprağı Zenginleştirir

Sapı yaymak toprak yapısını korur ve toprağı zenginleştirir, bunun sonucunda da hazır gübre gereksiz hale gelir. Bu, tabi ki, toprağın sürülerek işlenmemesiyle bağlantılıdır. Benim tarlalarım, Japonya'da yirmi yıldır sürülmeyen yegâne tarlalar olsalar da toprağın kalitesi mevsimden mevsime artıyor. Öyle tahmin ediyorum ki, humus açısından zengin olan toprağın yüzey tabakası, bu zaman içinde 10 santimi aşkın derinliğe kadar zenginleşti. Bu büyük ölçüde, tahıl hariç toprakta büyüyen her şeyin toprağa geri verilmesinin bir sonucu.

Kompost Hazırlamaya Gerek Yok

Kompost hazırlamaya hiç gerek yok. Kompostta ihtiyacınız olmadığını söylemeyeceğim –yalnızca onu hazırlamak için uğraşmaya gerek yok. Eğer sap ilkbaharda ya da sonbaharda tarlaya serilip bırakılırsa ve ince bir tavuk ya da ördek gübresi tabakasıyla kaplanırsa, altı ay içinde tamamıyla çürüyecektir.

Bildik yöntemle kompost hazırlamak için çiftçi kızgın güneş altında deli gibi çalışır; sapı kıyar, su ve kireç katar, oluşan yığını karıp tarlaya kadar taşır. Kendini bütün bu sıkıntıya sokar, çünkü bunun “daha iyi bir yol” olduğunu düşünür. Ben, insanların tarlalarına sap, kabuk ya da odun talaşı yaydıklarını görmeyi yeğerim.

Mahsûlün geleneksel pedalı silindire ayrıştırılması (Kyoto). Daha sonra tahıllar ayıklanır ve depolanır; saplar tarlaya geri verilir.

Bati Japonya'daki Tokaido hattı boyunca seyahat ederken, sapın, benim onu kıymadan yaymaktan söz etmeye başladığım zamana göre daha kabaca doğrandığını fark ettim. Çiftçinin hakkını vermeliyim. Ama modern zaman uzmanları hâlâ bir dönümde yalnızca şu kadar yüz kilo sap kullanılmasının en iyisi olduğunu söylüyorlar. Neden bütün sapın tarlaya verilmesi gerektiğini söylemiyorlar ki? Trenin penceresinden bakarken, çiftçilerin sapın yaklaşık yarısını doğrayıp tarlaya yaydıklarını ve geri kalanını yağmur altında çürümeye bıraktıklarını görebilirsiniz.

Eğer Japonya'daki tüm çiftçiler birlik olup sapları tarlalarına geri vermeye başlasalardı, bunun sonucunda müthiş miktarda kompost toprağa dönmüş olurdu.

Filizlenme

Yüzyıllar boyunca çiftçiler, güçlü ve sağlıklı pirinç fideleri yetiştirmek için tohum yastıkları hazırlamaya büyük özen gösterdiler. Küçük yastıklar, adeta aile sunağıymışçasına titizlikle düzenlenirdi. Toprak işlenirdi, kum ve yakılmış pirinç kabuklarının külü her yana serpilerek fidelerin hayatta kalması için dua edilirdi.

O halde, buradaki çiftçilerin, benim, kış tahılı hâlâ tarladayken ve her yer yabancı ot ve çürümekte olan saplarla kaplıyken pirinç tohumlarını serptiğimi görünce aklımı kaçırdığımı düşünmeleri o kadar da yersiz değil.

Tabi ki, tohumlar iyice altüst edilmiş bir tarlaya ekildiklerinde iyi filizlenirler ama eğer yağmur yağarsa ve tarla balçık haline gelirse tarlaya girip ortalıkta yürüyemezsiniz ve tohumlamanın ertelenmesi gerekir. Toprağı işlememe yöntemi bu açıdan güvenlidir ama diğer yandan, tohumları yemeyi seven köstebek, cırcırböceği, fare ve salyangoz gibi küçük hayvanlarla ilgili bir sorun vardır. Tohumları kil bilyeler içine yerleştirmek bu sorunu çözer.

Kış tahılı tohumlamasının genel yöntemi tohumların ekilmesi ve üstlerinin toprakla örtülmesidir. Eğer tohumlar çok derine gömülürlerse çürürler. Ben, eskiden tohumları topraktaki küçük deliklere atardım ya da izlerin içine koyar ve üstlerini örtmezdim ama her iki yöntemde de birçok başarısızlık yaşadım.

Son zamanlarda tembelleştim ve çiziler ya da toprakta delikler açmak yerine, tohumları kilden bilyelere sarıp doğrudan tarlaya savuruyorum. Filizlenme en iyi yüzeyde, oksijenin en bol olduğu yerde gerçekleşir. Bu bilyeler sapla örtüldüklerinde, tohumların iyi filizlendiğini ve çok yağışlı yıllarda bile çürümediğini gördüm.

Sap Yabanî Otlarla ve Serçelerle Başa Çıkmaya Yardım Eder

İdeal durumda, bir dönüm 400 kg arpa sapı verir. Eğer tüm sap tarlaya geri yayılırsa, bütün yüzeyi tamamen kaplayacaktır. Doğrudan tohumlama sayesinde toprağı işlememe yönteminin en zorlu sorunu olan yengeç çayırı gibi belalı bir yabanî ot bile kontrol altında tutulabilir.

Serçeler çok başımı ağrıttılar. Kuşlarla başa çıkmanın güvenli bir yolu olmadığı sürece doğrudan tohumlama başarılı olamaz ve bazı yerlerde doğrudan tohumlamanın yavaş yayılmasının tek nedeni budur. Birçoğunuz serçelerle aynı sorunu yaşıyor olabilirsiniz ve ne demek istediğimi anlayacaksınız.

Öyle zamanlar oldu ki, bu kuşlar beni tam arkamdan takip edip, bana daha tarlanın öbür yanının tohumlamasını bitirme fırsatı vermeden attığım bütün tohumları yediler. Korkuluklar, ağlar, ipe dizili tenekeler denedim ama hiçbir şey işe yaramıyor gibi görünüyordu. Ya da bu yöntemlerden biri işe yarasa bile, bu bir ya da iki yıldan fazla sürmüyordu.

Kendi deneyimlerimin gösterdiği kadarıyla, tohumların bir önceki ekin hâlâ tarladayken atılması sayesinde, otların ve yoncanın arasına gizlenmesiyle ve olgunlaşan ekin hasat edilir edilmez, tarlaya piriç, çavdar ya da arpa sapı malçı serilmesiyle, serçe sorunu en etkin şekilde çözülebilir.

Yıllar boyunca deneyler yaparken birçok hata yaptım ve başarısızlığın her türlüşünü yaşadım. Muhtemelen, tarım ürünleri yetiştirilmesinde nelerin ters gidebileceği konusunda Japonya'daki herkesten daha çok şey biliyorum. Sürmeme yöntemiyle piriç ve kış tahılı yetiştirmeyi ilk kez başardığımda kendimi Kolomb'un Amerika'yı bulduğu zaman hissettiği kadar mutlu hissettim.

Kuru Tarlada Pirinç Yetiştirmek

Ağustos ayı geldiğinde, komşularımın tarlalarındaki pirinçlerin boyu bel hizasına varmış olur ama benim tarlalarımdaykilerin boyu bunun ancak yarısı kadardır. Burayı temmuz sonunda ziyaret edenler, her zaman biraz kuşkucu olurlar ve şöyle sorarlar “Fukuoka-san, bu pirinç olması gerektiği şekilde büyüyecek mi?” “Tabi ki” diye yanıtlarım, “endişelenmeye gerek yok”.

Daha büyük yapraklı, daha boyulu ve daha hızlı büyüyen bitkiler yetiştirmeye çalışmıyorum. Tersine, bitkileri olabildiğince kısa ve özlü tutuyorum. Kafaları ufak tutun, bitkileri aşırı beslemeyin ve pirinç bitkisinin doğal haline sadık şekilde büyümelerine izin verin.

Yaklaşık bir metreye kadar büyüyen pirinç bitkileri, genellikle gösterişli yapraklar verir ve bitkinin çok miktarda tane vereceği izlenimini doğururlar, ama güçlü bir şekilde büyüyen yalnızca yapraklı gövdeleridir. Nişasta üretimi yüksektir ama düşük değerlidir ve bitki büyümek için o kadar çok güç harcar ki, tanelerde depolayacak fazla bir şey kalmaz. Örneğın, eğer uzamış, aşırı gelişmiş bitkiler 1000 kg. sap verirlerse, pirinç verimi 500-600 kg. civarında olur. Benim tarlalarımdayki yetişenler gibi küçük pirinç bitkilerindeyse, 1000 kg. sap 1000 kg. pirinç verir. İyi bir hasatta, benim bitkilerimin verdiği pirinç mahsûlü 1200 kg'a ulaşır; yani saptan yüzde 20 daha ağır olur.

Kuru bir tarlada yetiştirilen pirinç bitkileri fazla uzamaz. Güneş ışığı eşit şekilde dağılarak bitkinin alt yapraklarına, hatta dibine ulaşır. Yapracağın altı buçuk santimetrekaresi altı pirinç tanesi oluşturmak için yeterlidir. Üç dört tane küçük yaprak, başak başına yüzlerce pirinç tanesi oluşturmak için yeterinden de fazladır. Ben tohumları biraz sık şekilde atarım ve bir metrekarede her biri 250-300 adet tane tutan başaklar (25-30 kök bitki) elde ederim. Eğer fidelerin sıklığı yeterliyse ve gösterişli bitkiler yetiştirmeye çalışmıyorsanız, hiçbir zorlukla karşılaşmadan yüksek bir hasat elde edebilirsiniz. Bu buğday, çavdar, karabuğday, yulaf, darı ve diğer tahıllar için de geçerlidir.

Tabi ki, yaygın olan yöntem, yetiştirme mevsimi boyunca tarlada birkaç santim su tutmaktır. Çiftçiler öyle uzun bir zamandır pirinci suda yetiştiriyorlar ki çoğu insan başka şekilde yetişmesinin mümkün olmadığını düşünüyor. “Sulu-tarla” pirincinin geliştirilmiş türleri nispeten güçlüdür ama bu şekilde büyütülmek bitki için iyi değildir. Pirinç bitkisi en iyi, topraktaki su oranı su tutma kapasitesinin yüzde altmışıyla yüzde sekseni arasında olduğu zaman büyür. Tarla göllenmediği zaman, bitkiler daha güçlü kökler geliştirirler, hastalık ve böceklerden gelen saldırılara karşı son derece dirençli hale gelirler.

Hazıranda tarlada su tutulur ve böylelikle yonca ve yabancı otlar zayıflatılarak pirince zemin örtüsü arasından filizlenme şansı verilir.

Pirincin göllenmiş bir tarlada yetiştirilmesinin temel nedeni, yalnızca sınırlı çeşitlilikte yabancı otun hayatta kalabileceği bir ortam yaratarak yabancı otları kontrol altında tutmaktır. Ancak, hayatta kalanların elle ayıklanmaları ya da bir el aletiyle toplanmaları gerekir. Geleneksel yöntemlere göre, zaman alan ve insanın belini kıran bu işin, her yetiştirme mevsiminde birkaç kez tekrarlanması gerekir.

Haziranda, muson mevsimi sırasında, yaklaşık bir hafta süreyle tarlada su tutarım. Bu kadar kısa bir süre için bile olsa, oksijensiz kalmaya kuru zemin otlarının çok azı dayanır ve yonca da solar, sararır. Amaç yoncayı öldürmek değil, pirinç fideleri kendilerini toparlayana kadar zayıflatmaktır. Suyun –olabildiğince erken– çekilmesinin ardından yonca kendine gelir ve gelişmekte olan pirinç bitkileri arasına yayılarak tarlanın yüzeyini kaplar. Bundan sonra, sulamayla ilgili neredeyse hiçbir şey yapmam. Mevsimin ilk yarısında hiç sulama yapmam. Çok az yağmurun yağdığı yıllarda bile, sap ve yeşil gübre tabakasının altındaki toprak nemli kalır. Ağustosta biraz su veririm ama tarlada su tutmam.

Eğer benim tarlamdan aldığınız bir pirinç bitkisini bir çiftçiye gösterirseniz, derhal bir pirinç bitkisinin olması gerektiği gibi göründüğünü ve ideal bir şekilde olduğunu söyleyecektir. Tohumların doğal şekilde filizlendiğini ve başka bir yerden alınarak dikilmediğini, bolca suyun içinde yetişmiş olamayacağını ve kimyasal gübrelerin kullanılmadığını bilecektir. Herhangi bir çiftçi bunları, bitkinin genel biçimine, köklerin şekline ve ana dal üzerindeki boğumlar arasında kalan mesafeye bakarak söyleyebilir. Eğer ideal şekli anlarsanız, bütün mesele, aynı şekle sahip bir bitkiyi tarlanızın kendine özgü koşullarında nasıl yetiştireceğiniz olacaktır.

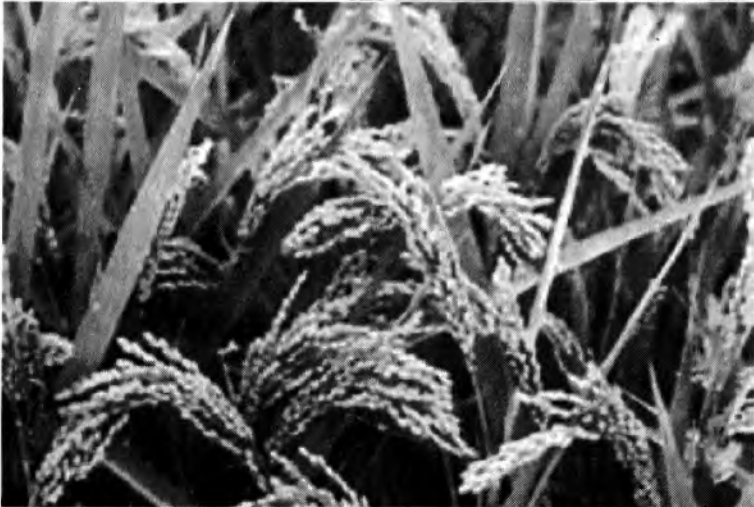
Profesör Matsuşima'nın, bitkinin üstten dördüncü yaprağının en uzun yaprak olmasının en iyisi olduğu yolundaki fikrine katılmıyorum. Bazen ikinci ya da üçüncü yaprak en uzunlarıyken en iyi sonuçlar alınır. Eğer bitki daha gençken büyümesi geri tutulmuşsa, en üst yaprak ya da ikinci yaprak sıkça en uzun yaprak olur ve yine de yüksek bir verim elde edilir.

Profesör Matsuşima'nın teorisi, sunî gübre kullanımıyla bir filiz-

lenme yastığında büyütüldükten sonra tarlaya dikilen hassas pirinç bitkileri üzerinde yapılan deneylere dayanıyor. Diğer taraftan, benim pirincim, pirinç bitkisinin doğal yaşam döngüsüne uyumlu olarak, adeta yabanî şekilde büyüymüşçasına yetiştirildi. Bitkinin kendi hızında gelişip olgunlaşmasını sabırla beklerim.

Son yıllarda, güneyden gelen eski bir yapışkan pirinç türünü deniyorum. Her bir tohum, başak başına 250 tane veren 12 başak veriyor. İnanıyorum ki, bu türle, bir gün, teorik olarak bu tarlaya ulaşan güneş enerjisiyle elde edilebilecek en yüksek verime yakın bir verim elde etmem mümkün olacak. Tarlalarımın bazı bölgelerinde, bu türle, halihazırda dönüm başına 750 kg verim elde etmeyi başardım.

Bir teknisyenin şüpheci bakış açısından bakıldığında, benim pirinç yetiştirme yöntemimin, kısa dönemli ya da geçici bir sonuç olduğu söylenebilir. “Eğer bu deney daha uzun süre devam ettirilirse, kesinlikle bazı sorunlar ortaya çıkacaktır” denilebilir. Ama ben yirmi yılı aşkın zamandır bu şekilde pirinç yetiştiriyorum. Verim yükselmeye devam ediyor ve toprak her yıl daha da zenginleşiyor.

Meyve Ağaçları

Evimin yakınındaki tepelerde birkaç tür narenciye de yetiştiriyorum. Savaştan sonra, tarıma yeni giriştiğim sıralarda, 7 dönüm narenciye bahçesi ve bir buçuk dönüm pirinç tarlasıyla başlamıştım ama şimdi sırf narenciye bahçeleri 50 dönüm kaplıyor. Bu araziyi, terk edilmiş haldeki çevre tepeleri de alarak elde ettim. Daha sonra buraları elle temizledim.

Tepelerin bazılarındaki çam ağaçları, birkaç yıl öncesinde tamamen kesilmişti ve tek yaptığım, eş yükselti çizgileri boyunca çukurlar kazıp narenciye fideleri dikmek oldu. Kesilmiş ağaçlar sürgün vermeye başlamıştı ve zaman geçtikçe Japon pampa sazi, kindira ve eğreltiotu yayılmaya başladı. Narenciye ağacı fideleri, bir ot deryası içinde kayboldu.

Çam fidelerinin çoğunu kestim ama bazılarını rüzgâr-kesici olarak büyümeleri için bıraktım. Sonra, çalılıarı ve zemini kaplayan otsu örtüyü biçtim ve bunların yerine yonca ektim.

Nihayet, altı-yedi yıl sonra, narenciye ağaçları meyve verdi. Ağaçların arkasındaki toprağı kazarak teraslar oluşturdum ve meyve bahçesi şimdi, diğer bahçelerden biraz farklı görünüyor.

Tabi ki, toprağı sürmeme, sunî gübre kullanmama ve böcek ilacı ya da yabanî ot öldürücülerini kullanmama ilkelerini korudum. İlginç olan bir şey vardı: İlk başta, fideler henüz sürgün vermiş orman ağaçlarının altındalarken, yaygın okbaşı pul böceğı gibi zararlı böceklerden eser yoktu. Çalılar ve yeni sürgün veren ağaçlar kesilince, toprak daha az yabanî bir hal aldı ve bir meyve bahçesine daha çok benzemeye başladı. Ancak o zaman, bu böcekler ortaya çıktı.

Bir meyve ağacını, en başından kendi doğal şeklini almaya bırakmak en iyisidir. Ağaç her yıl meyve verecektir ve budamaya gerek yoktur. Bir narenciye ağacı, bir sedir ya da çam ağacıyla aynı büyüme yolunu izler, yani, dalların karşılıklı olarak çıktığı merkezî bir gövdeden oluşur. Tabi ki bütün türleri, tamamen aynı büyüklüğe ve şekle sahip olmazlar. Hassaku ve Şaddok türleri çok

uzarlar, kış Unşu mandalinası ağacı daha kısa ve tıknaz olur, Satsuma mandalinası ağacının erken türleri yetişkin hale geldiklerinde küçüktürler, ama hepsinin de tek bir merkezî gövdesi vardır.

Doğal Avcıları Öldürmeyin

Sanırım herkes biliyor ki, en yaygın meyve “zararlıları” olan kırmızı pul böceği ile boynuzlu balmumu pul böceğinin doğal düşmanları bulunduğu için, kontrol altında tutulmaları amacıyla böcek ilacı kullanmaya gerek yoktur. Bir zamanlar Japonya’da böcek zehiri Fusol kullanılıyordu. Doğal avcılarının kökü tamamen kurutulmuştu ve bunun sonucunda ortaya çıkan sorunlar birçok vilayette halen devam ediyor. Bu deneyimden ötürü, bu “zararlıların” avcılarını ortadan kaldırmanın arzu edilmediğini, çünkü uzun vadede daha büyük böcek zararı doğacağını birçok çiftçinin fark ettiğini düşünüyorum.

Keneler ve pul böcekleriyle ilgili olarak da, eğer avcılar için nispeten daha zararsız bir kimyasal olan makine yağından bir çözelti, 200 ila 400 kez seyreltikten sonra yaz ortasında hafifçe püskürtülürse ve bunu takiben, böcek toplulukları doğal dengelerini bulmaya bırakılırlarsa, sorun kendiliğinden çözülecektir. Haziran ya da temmuz ayında organik fosforlu bir böcek ilacı kullanılmışsa bu da işe yaramayacaktır, çünkü bu kimyasal da avcılarını öldürür.

Benim söylediğim şey, ne tuz-sarımsak çözeltisi ya da makine yağı çözeltisi gibi sözümona zararsız “organik” ilaç püskürtülmesini savunmak anlamına gelir, ne de sorun yaratan böceklerle karşı yabancı avcı türlerinin bölgeye getirilmesini desteklemek anlamına. Ağaçlar, böceklerin saldırısına uğradıklarında zayıflarlar ve doğal şekillerini kaybedecek ölçüde zarar görürler. Ağaçlar doğal olmayan bir gelişme gösterdikleri bir durumda öylece kendi hallerine terk edilirse, dalları birbirlerine dolanır ve böcek hasarı ortaya çıkar. Dönümlerce narenciye ağacını bu şekilde nasıl öldürdüğümü anlatmıştım.

Ama eğer ağaçlar aşamalı olarak ıslah edilirse, en azından yak-

laşık olarak doğal şekillerine döneceklerdir. Böylece ağaçlar daha güçlü hale gelir ve böcekleri kontrol etmekte kullanılan önlemlere gerek kalmaz. Eğer bir ağaç dikkatlice dikilirse ve en baştan doğal bir gelişim izlemesine izin verilirse, budamaya ya da herhangi bir ilaçlamaya gerek kalmaz. Çoğu ağaç fidanı, ya budanmıştır ya da bahçeye dikilmeden önce henüz fidanlıktaiken kökleri zarar görmüştür ve bu da budamayı başlangıçtan itibaren zorunlu hale getirir.

Meyve bahçesinin toprağını zenginleştirmek için farklı türlerden birkaç ağaç dikmeyi denedim. Bunların arasında mimoza ağacı da vardı. Bu ağaç yıl boyunca büyür ve her mevsimde yeni tomurcuklar verir. Bu tomurcuklarla beslenen yaprak bitleri büyük miktarlarda çoğalmaya başladı. Hanım böcekleri, yaprak bitlerini yedi ve kısa süre içinde onların da sayıları artmaya başladı. Hanım böcekleri bütün yaprak bitlerini yedikten sonra narenciye ağaçlarına tırmanarak orada bulunan kene, okbaşı pulböceği ve pamuk-yastık pulböceği gibi böcekleri yemeye başladı.

Budama yapmadan, gübre vermeden ve kimyasal ilaçlama yapmadan meyve yetiştirmek ancak doğal bir çevrede mümkün olabilir.

Meyve Bahçesi Toprağı

Toprağı zenginleştirmenin, meyve bahçeciliği yapmanın temel meselesi olduğunu söylemeye gerek yok. Eğer kimyasal gübre kullanırsanız, ağaçlar gerçekten de büyür ama toprak yıldan yıla zayıflar. Kimyasal gübreler, toprağın yaşam gücünü emer. Yalnızca bir kuşak boyunca kullanılsa bile, toprak ciddi ölçüde zarar görür.

Tarımda, toprağı sağlıklı şekilde verimlileştirmekten daha akıllıca bir yol yoktur. Yirmi yıl önce, bu dağın yüzeyi yalnızca kırmızı kille kaplıydı, ve öylesine sertti ki, kürek işlemezdi. Bu çevredeki arazilerin büyük bir kısmı böyleydi. İnsanlar, toprak iyice yorulana kadar patates yetiştirmiş ve sonra da tarlaları terk etmişlerdi. Denilebilir ki, burada narenciye ve sebze yetiştirmekten ziyade toprağın verimliliğini yeniden kazanmasına yardımcı oluyordum.

Şimdi, o çorak dağ yamaçlarını yeniden canlandırmaya nasıl başladığımı konuşalım. Savaşın sonra, narenciye bahçelerini derinden sürme ve organik maddeyle takviye etmek için çukurlar kazma yöntemi teşvik ediliyordu. Deneme merkezinden döndüğümde, bunu kendi meyve bahçemde denedim. Birkaç yıl içinde şu sonuca vardım: Bu yöntem, yalnızca fiziksel olarak yorucu değil, aynı zamanda toprağın zenginleştirilmesi açısından da tamamen yararsızdır.

İlk başta sap ve dağdan indirdiğim eğreltiotlarını toprağa gömdüm. 40 kiloluk ya da daha ağır yükleri taşımak büyük işti ama iki üç yıl sonra avucuma alacak kadar bile humus oluşmamıştı. Organik maddeyi gömmek için kazdığım hendekler içe çökerek açık çukurlara dönüşmüşlerdi.

Bunun ardından odun gömmeyi denedim. Öyle görünüyor ki, toprağı zenginleştirmek için en iyi katkı sap olmakla birlikte, oluşan toprak miktarı değerlendirildiğinde, odun daha iyidir. Bu, kesecek ağaç bulunduğu sürece işe yarar. Ama yakınlarında ağaç olmayanların, ağacı meyve bahçesinin içinde yetiştirmeleri uzaklardan taşımalarından iyidir.

Benim bahçemde çam ve sedir ağaçları, birkaç tane armut

ağacı, Japon hurması (trabzonhurması), maltaeriği, Japon kirazı ve birçok diğer yerli tür, narenciye ağaçlarının arasında büyüyor. Yerli olmamasına karşın en ilginç ağaçlardan biri mimoza. Bu, daha önce hanım böcekleri ve doğal avcılarının korunması konu-

Yirmi yıl önce, bu dağın yüzü yalnızca kırmızı kille kaplıydı, ve öylesine sertti ki bir kürek bile saplayamazdınız.

sunu işlerken sözünü ettiğim ağaç. Odunu sert, çiçekleri arıları cezbediyor ve yaprakları da iyi hayvan yemi oluyor. Bahçedeki böcek zararını önlüyor, rüzgâr kesici işlevi var ve köklerinin içinde yaşayan rhizobium bakterisi toprağı gübreliyor.

Bu ağaç Japonya'ya birkaç yıl önce Avustralya'dan gelmişti ve benim gördüğüm bütün ağaçlardan daha hızlı büyüyor. Yalnızca birkaç ay içinde derinlemesine kök salıyor ve altı ya da yedi yıl içinde bir telefon direği kadar uzuyor. Buna ek olarak, bu ağaç bir nitrojen dengeleyicisi, yani eğer bir dönüme 6 ila 10 ağaç dikilirse, derinlerdeki toprak katmanlarının zenginleştirilmesi işi halledilir ve dağdan aşağı tomruk taşıyarak belinizi kırmanıza da gerek kalmaz.

Toprağın yüzey tabakası için, çorak zemine yonca ve çevrince karışımı ekdim. Tutmaları birkaç yıl aldı ama sonunda çıktılar ve tepelik meyve bahçesini kapladılar. Aynı zamanda Japon turbu (*daikon*) da ekdim. Bu dayanıklı sebzenin kökleri toprağın derinliklerine iner, organik madde ekler, hava ve su dolaşımı için kanallar açar. Kendi kendini kolayca tohumlar ve bir kere ektikten sonra neredeyse tamamen unutulabilirsiniz.

Toprak zenginleştikçe yabanî otlar geri gelmeye başladılar. Yedi-sekiz yıl sonra, yonca, yabanî otlar arasında neredeyse gözden kayboldu. Ben de yaz sonunda, yabanî otları biçtikten sonra,* biraz daha yonca tohumu attım. Bu kalın yabanî ot/yonca örtüsünün bir sonucu olarak, bir zamanlar sert kırmızı kil olan bahçe toprağının üst tabakası gevşek, koyu renkli ve toprak kurtları ve organik madde açısından zengin bir hale geldi.

Toprağın üstünü gübreleyen yeşil gübre ve toprağı derinden zenginleştiren mimoza ağacının kökleri sayesinde, sunî gübre olmadan da gayet iyi idare edebilirsiniz ve meyve ağaçlarının arasını sürmeye de gerek kalmaz. Rüzgâr-kesici olarak uzun ağaçlar, ortalarında meyve ağaçları ve altta da yeşil gübre örtüsüyle, kendimi yormamanın ve meyve bahçesinin kendi kendisini idare etmesinin bir yolunu buldum.

---

* Bay Fukuoka, yazım, meyve ağaçlarının altında büyüyen yabanî otları, fundaları ve ağaç fiderlerini, bir el orağıyla biçer.

Sebzeleri Yabanî Bitki Gibi Yetiştirmek

şimdi de sebze yetiştirmekten bahsedelim. Sebzeler, mutfak ihtiyaçlarını karşılamak üzere arka bahçede yetiştirilebilecekleri gibi, açık, kullanılmayan alanlarda da bytlebilirler.

Arka bahçe için, doğru zamanda doğru sebzeleri, organik kompost ve gübreyle hazırlanmış toprakta yetiştirmeniz gerektiğini söylemek yeterlidir. Eskiden Japonya'da, mutfak ihtiyaı için sebze yetiştirme yöntemi, yaşamın doğal biçimiyle iyi bir şekilde birleşiyordu. Çocuklar arka bahçedeki meyve ağaçlarının altında oynarlardı. Domuzlar mutfak artıklarını yer ve kökleri eşelerlerdi. Köpekler havlayıp oynarlarken ifti tohumlarını zengin toprağa ekerdi. Solucanlar ve böcekler, sebzelerle birlikte büyür, tavuklar solucanları yer, ve çocukların yemeleri için yumurtlardı.

Tipik kırsal Japon ailesi, yirmi yılı geçmeyen bir süre öncesine kadar sebzelerini bu şekilde yetiştiriyordu.

Bitki hastalıklarının önlenmesi için, geleneksel mahsller doğru zamanda yetiştirilirdi, bütün organik atıkların toprağa geri verilmesiyle toprak sağlıklı tutulur ve ürün münavebesi yapılırdı. Zararlı böcekler, elle toplanır ya da tavuklar tarafından yenirdi. Güney şikoku'da bir cins tavuk vardı ki, sebzelerin üstündeki solucanları ve böcekleri kökleri çizmeden ya da bitkiye zarar vermeden yerdı.

Bazı insanlar, ilk başta hayvan gübresi ve insan atığı kullanılmasına, ilkel ya da pis olduğunu düşünerek kuşkuyla yaklaşabilirler. Bugün insanlar "temiz" sebzeler istiyorlar ve bu nedenle çiftçiler seralarda toprak bile kullanmadan sebze yetiştiriyorlar. akıl kültürü, kum kültürü ve hidrofonikler giderek daha yaygın hale geliyor. Sebzeler, kimyasal besinlerle ve vinil kaplamadan geçerek filtrelenen güneş iřėıyla yetiştiriliyorlar. Garip olan, insanların, bu şekilde kimyasal olarak yetiştirilmiş sebzelerin "temiz" ve yemek için güvenli olduğunu düşünmeye başlamış olmaları. Oysa solucanların, mikroorganizmaların ve ryeyen hayvan gübresinin faaliyetleriyle dengelenmiş toprakta yetişen sebzeler, hepsinin en temiz ve zlu olanlarıdır.

Boş alanları, dere kenarlarını ve açık çorak alanları kullanarak, “yarı-yabanî” yolla sebze yetiştirilmesi konusunda benim fikrim, yalnızca tohumları savurup, sebzelerin yabanî otlarla birlikte büyümelerine izin vermektir. Ben sebzelerimi, tepelerde, narenciye ağaçlarının arasında kalan boşluklarda yetiştiriyorum.

Önemli olan, ekim yapmak için doğru zamanı bilmektir. İlkbahar sebzeleri için doğru zaman, kış yabanî otları ölmeye yüz tutuktan sonra ve yaz yabanî otları filizlenmeden hemen öncedir.* Sonbahar ekimi için de, tohumlar, yaz yabanî otları solarken ve kış yabanî otları henüz belirmeden önce atılmalıdır.

En iyisi, birkaç gün sürmesi muhtemel bir yağmur beklemektir. Yabanî bitki örtüsünde küçük bir alanı biçin ve tohumları serpin. Bunları toprakla kapatmaya gerek yoktur; yalnızca biçmiş olduğunuz yabanî otları malç olarak ve tohumlar filizleninceye kadar onları kuş ve tavuklardan gizlemesi için üstlerine örtün. Genellikle, sebzeler yerden yükselene kadar yabanî otların bir-iki kez daha biçilmesi gerekir, ama bazen bir kez biçmek de yeterli olur.

Yabanî ot ve yoncanın fazla sık olmadığı yerlerde, tohumları serpmekle yetinebilirsiniz. Tavuklar bazılarını yiyeceklerdir ama birçoğu filizlenir. Eğer sıra halinde ya da toprağa açtığınız bir izin içine ekerseniz, kınkanatlıların ve diğer böceklerin tohumların çoğunu talan etmeleri için bir şans doğar, zira bunlar düz bir çizgi üstünde yürürler. Tavuklar da temizlenmiş bir alanı fark ederler ve eşelemeye gelirler. Kendi deneyimlerime göre en iyisi, tohumları oraya buraya dağıtmaktır.

---

* Bu yöntemle sebze yetiştirme, Bay Fukuoka tarafından yerel koşullar doğrultusunda deneyler yapma ve test etme işlemleri sonucunda geliştirilmiştir. Bay Fukuoka'nın yaşadığı yerde güvenilir ilkbahar yağmurları ve her mevsimde sebze yetiştirmeye uygun bir iklim ısısı hâkimdir. Yıllar içinde, hangi sebzelerin hangi yabanî otlar arasında yetişebileceğini ve her birinin nasıl bir ilgi gerektirdiğini öğrenmiştir.

Kuzey Amerika'nın (ve Türkiye'nin, ç.n.) çoğu bölgesinde, Bay Fukuoka'nın sebze yetiştirmekte kullandığı özel yöntem pratik olmayacaktır. Toprağa ve doğal bitki örtüsüne uygun bir teknik geliştirmek, yarı-yabanî şekilde sebze yetiştirmek isteyen çiftçinin kendisine kalmıştır.

Bu yolla yetiştirilen sebzeler, çoğu insanın düşündüğünden daha güçlü olur. Eğer yabanî otlardan önce sürgün verilerse, daha sonra onların gerisinde kalmazlar. Bazı sebze türleri, örneğin ıspanak ve havuç, kolay kolay filizlenmez. Tohumları bir-iki gün suya bastıktan sonra kil bilyeler içine almak bu sorunu çözecektir.

Eğer biraz yoğun şekilde tohumlanırlarsa, Japon turbu, şalgam ve çeşitli yeşil yapraklı sonbahar sebzeleri, kış ve erken bahar yabanî otlarıyla başarıyla başa çıkacak kadar güçlü olacaklardır. Her seferinde, birkaç tanesi hasat edilmeden kalır ve yıldan yıla kendi kendini tohumlar. Bunların çok özel bir tatları vardır ve ilginç bir yemek deneyimi yaşatırlar.

Yabancı olduğunuz birçok sebzenin dağda orada burada büyüdüğünü görmek hayret verici bir şey. Japon turpları ve şalgamlar, yaraları toprağın içinde, yaraları dışında kalmış olarak büyürler. Havuç ve dulavratotu, genellikle çok boy vermeyip enlemesine büyürler ve saçak halinde birçok kök salarlar ve inanıyorum ki ekşice, hafifçe acı tatları özgün yabanî atalarınınkilerle aynı. Sarımsak, Japon arpacık soğanı ve Çin pırasası bir kez ekildi mi her yıl kendi kendine büyür.

Baklagiller en iyi ilkbaharda ekilir. Börülce ve yeşil fasulye kolay büyür ve yüksek mahsül verir. Bezelye, kırmızı azuki fasulyesi, soya fasulyesi, pinto fasulyesi ve yeşil fasulye yetiştirilmesinde erken filizlenme gereklidir. Yeterince yağmur yağmadığında, filizlenmekte güçlük çekerler ve gözünüz böceklerin ve kuşların üstünde olmalıdır.

Domates ve patlıcan, gençken yabanî otlarla başa çıkacak kadar güçlü olmazlar ve bu nedenle bir başlangıç yastığında büyütülüp daha sonra dikilmelidirler. Domatesleri sırtlara bağlamak yerine, bırakın zemine yayılsınlar. Ana gövde boyunca oluşan düğüm noktaları kök salacak, ve sürgün verip meyve taşıyacaklardır.

Hıyarlar açısından, yerde sürünen tür en iyisidir. Duruma göre yabanî otları keserek genç bitkilere bakmalısınız, ancak ondan sonra bitkiler güçlü şekilde büyüyecektir. Yere bambu ya da ağaç dalları yayarsanız, hıyar bunların her tarafına dolanacaktır. Dallar meyveleri toprağın üstünde tutarak çürümelerini önler.

Hıyar yetiştirmekte kullanılan bu yöntem, karpuz ve kabak için de geçerlidir.

Patates ve güleğez çok güçlü bitkilerdir. Bir kez ekildiler mi, her yıl aynı yerde büyürler ve asla yabancı otlara yenik düşmezler. Yalnızca, hasat yaptığınızda birkaçını yerde bırakın. Eğer toprak sertse, önce Japon turbu yetiştirin. Kökleri büyüdükçe toprağı işler, yumuşatır; ve birkaç mevsim sonra burada patates yetiştirilebilir.

Yoncanın, yabancı otları uzak tutmak için yararlı olduğunu gördüm. Sık bir şekilde büyür ve pelin otu ve yengeç çayını gibi güçlü yabancı otları bile bastırır. Eğer sebze tohumlarıyla karışık olarak yonca tohumları da ekilirse, canlı malç olarak iş görür, toprağı zenginleştirir ve zemini nemlendirir ve havalandırır.

Sebzelerle birlikte yonca tohumu ekme işinde doğru zaman önemlidir. En iyisi yaz sonu ya da sonbahardır; kökleri kışın gelişir ve yıllık ilkbahar otları karşısında yoncaya avantaj sağlar. Yonca, ilkbahar başında ekildiğinde de iyi iş görür. Tohumları serpmek ya da 30 santimetre aralıklı sıralar halinde ekmek iyidir. Yonca bir kez tutundu mu, beş-altı yıl daha ekmek gerekmez.

Yarı-yabancı sebze yetiştirmenin temel amacı, aksi halde kullanılmadan kalacak olan alanlarda olabildiğince doğal bir şekilde mahsül yetiştirmektir. Eğer gelişmiş teknikler uygulamayı ya da yüksek mahsül almayı denerseniz, bu girişiminiz başarısızlıkla sonuçlanacaktır. Çoğu durumda, bu başarısızlığın nedeni böcekler ya da hastalık olacaktır. Eğer çeşitli yabancı otlar ve sebzeler birbirine karıştırılır ve doğal bitki örtüsünün içinde büyümelerine izin verilirse, böcek ve hastalık kaynaklı zarar en aza indirilir ve böcekleri elle toplamaya gerek kalmaz. Sebzeleri, çeşitli ve güçlü bir yabancı ot örtüsü olan herhangi bir yerde yetiştirebilirsiniz. Yabancı otların ve çimenlerin yıllık döngüleri ve büyüme biçimleri hakkında bilgi sahibi olmak önemlidir. Belli bir bölgede büyüyen yabancı otların türlerine ve boyutlarına bakarak, orada ne çeşit bir toprak bulunduğunu ve bir yetersizliğin olup olmadığını anlayabilirsiniz.

Benim meyve bahçemde dulavratotu, lahana, domates, havuç, hardal, fasulye, şalgam ve diğer birçok tür ot ve sebze, yarı-yabancı şekilde büyüyor.

Kimyasallardan Vazgeçme Nedenleri

Bugün, Japon pirinci önemli bir dönüm noktasında bulunuyor. Çiftçiler ve uzmanlar hangi yolu izleyecekleri konusunda kafa karışıklığı içindeler –gölleme yaparak dikime devam etmek mi yoksa doğrudan tohumlamaya geçmek mi? Eğer ikinci durum tercih edilirse, toprağı sürmek mi yoksa sürmemek mi? Ben son yirmi yıldır, doğrudan tohumlamayla toprağı sürmemenin, eninde sonunda en iyi yol olarak kendisini kanıtlayacağını söylüyorum. Okayama Vilayetinde doğrudan tohumlamanın halihazırdaki yayılma hızı göz alıcıdır.

Ancak, bazıları var ki, ülkenin gıda ihtiyacını karşılamak açısından kimyasal olmayan tarıma geçmeyi düşünmenin bile imkânsız olduğunu söylüyorlar. Üç büyük pirinç hastalığını –dal çürümesi, pirinç kavrulma hastalığı ve bakteriyel yaprak yanıklığını- kontrol etmek için kimyasal uygulanmasının gerekli olduğunu söylüyorlar. Ama, eğer çiftçiler, zayıf, “geliştirilmiş” tohum cinslerini kullanmayı bırakırlarsa, toprağı aşırı miktarda nitrojenle takviye etmeyi durdururlarsa ve güçlü köklerin gelişebilmesi için sulama suyu miktarını azaltırlarsa, bütün bu hastalıklar oldukları gibi ortadan kaybolur ve kimyasallar püskürtmeye de gerek kalmaz.

Tarlalarımındaki kırmızı killi toprak, ilk önceleri zayıftı ve pirinç yetiştirmeye uygun değildi. Kahverengi leke hastalığı sıkça görülüyordu. Ama tarlanın verimliliği aşamalı olarak arttıkça kahverengi leke hastalığı vakaları da azaldı. Son zamanlarda tek bir salgın bile görülmedi.

Böceklerin verdiği zararla ilgili olarak da durum aynıdır. En önemli şey, doğal avcıları öldürmemektir. Tarlayı sürekli olarak su altında tutmak ya da beklemiş veya kirli suyla sulama yapmak da böcek sorunlarına yol açar. En sorunlu haşereler yaz ve güz yaparak çekirgeleri, tarlada su tutmayarak kontrol altına alınabilir.

Kışı yabanî otların üzerinde geçiren, yeşil pirinç yaprak çekirgesi, bir virüs taşıyıcı haline gelebilir. Eğer bu gerçekleşirse, bunun sonucu, pirinç kavrulma hastalığı ile ürünün yüzde onu ile yüzde

yirmisinin kaybidir. Ancak, kimyasallar püskürtülmezse, tarlada birçok örümcek bulunacaktır ve genellikle bu iş onlara bırakılabilir. Örümcekler en hafif bir insan müdahalesine bile duyarlıdır ve buna özen gösterilmelidir.

Çoğu insan, eğer kimyasal gübre ve böcek ilaçlarının kullanılmasından vazgeçilirse tarım mahsûlü veriminin şu anki seviyesinin çok altına düşeceğini düşünüyor. Uzmanlar, böcek ilacı kullanılmasının bırakıldığı ilk yılda yüzde beş böcekten kaynaklanan ziyan olacağını tahmin ediyorlar. Kimyasal gübrelere vazgeçmekle bir yüzde beş kaybın daha olacağını tahmin etmek muhtemelen pek yanlış olmayacaktır.

Yani, eğer pirinç tarlasında su kullanımı azaltılırsa ve Tarım Kooperatifi tarafından teşvik edilen kimyasal gübrelere kullanılmayan ve böcek ilacı püskürtmekten vazgeçilirse, ilk yılda ortalama kayıp yaklaşık yüzde ona varacaktır. Doğanın kendi sağlığını geri kazanma gücü hayal gücünün ötesindedir ve ilk zararın ardından, inanıyorum ki, mahsûl artacak ve en nihayetinde ilk seviyesini geçecektir.

Koçi Deneme İstasyonu'nda çalışırken, sap kurtlarının önlenmesi ile ilgili deneyler yürüttüm. Bu böcekler pirinç bitkisinin sapının içine girerek onu yerler ve bitkinin beyaza dönüp solmasına neden olurlar. Zararı tahmin etme yöntemi basittir: Kaç tane beyaz başak ya da pirinç olduğunu sayarsınız. Her yüz bitkide, başakların yüzde onu ya da yirmisi beyazlaşabilir. Ciddi durumlarda, sanki bütün mahsûl harap olmuş gibi görüldüğü hallerde bile, gerçek zarar yaklaşık yüzde otuzdur.

Bu zararın önüne geçmek için bir pirinç tarlasına sap kurtlarına karşı böcek ilacı püskürtülmüştü, diğer bir tarlaya ise müdahale edilmemişti. Sonuçlar ortaya çıktığında müdahale edilmemiş olan tarlalarda çok sayıda solgun bitki bulunmasına rağmen verimin daha yüksek olduğu görüldü. İlk başta buna ben bile inanmadım ve bu sonucun deneydeki bir hatadan kaynaklandığını düşündüm. Ama veriler doğru görünüyordu. Ben de araştırmaya devam ettim.

Olan şeydu: Zayıf bitkilere saldıran sap kurtları ekin içinde bir çeşit seyreltme etkisi yapmış ve bazı sapların solması diğer bitki-

lere daha fazla alan sağlamıştı. Böylece güneş ışıkları alt yapraklara ulaşabilmişti. Sonuç olarak ayakta kalan pirinç bitkileri daha güçlü büyümüş ve daha fazla tane içeren başaklar vermişti, başak başına da seyreltilmeden verebileceğinden daha fazla sayıda tane vermişti. Başakların yoğunluğu çok fazla olduğunda ve böcekler bu fazlalığı seyreltmediğinde, bitkiler oldukça sağlıklı görünürler, ama birçok durumda mahsül miktarı aslında daha düşüktür.

Birçok deneme merkezinin raporlarına bakarak, kimyasal ilaç püskürtme konusunda kayıtlara geçmiş bütün sonuçları bulabilirsiniz. Ama bu sonuçların yalnızca yarısının bildirildiği genellikle fark edilmez. Tabii ki, ortada herhangi bir şeyi gizleme niyeti yoktur, ama bu sonuçlar kimyasal madde üreten pazarlayan şirketler tarafından reklam amacıyla yayınlandıkları zaman, bunların tersini gösteren verilerin gizlenmesiyle aynı şey yapılmış oluyor. Verimin azaldığını gösteren sonuçlar, sap kurtlarıyla ilgili deneyde olduğu gibi, deneysel hata olarak işaretleniyor ve değerlendirme dışı bırakılıyor. Şüphesiz, böceklerin ortadan kaldırılmasının mahsülün artması sonucunu verdiği durumlar vardır ama böceklerle müdahale edilmediği halde verimin arttığı durumlar da vardır. Oysa bu ikinci durumla ilgili raporlar çok nadiren yayınlanır.

Tarım kimyasalları içinde, çiftçiyi kullanmaktan vazgeçirmesi en zor olanı muhtemelen herbisitlerdir. Tarihin eski zamanlarından beri, çiftçi “yabanî otlarla savaş” denilebilecek bir şeyden mustarıdır. Toprağı sürme, sıraların arasını işleme, pirinç dikimi ritüelinin kendisi, bunların hepsi esas olarak yabanî otları devre dışı bırakmayı amaçlar. Herbisitlerin gelişmesinden önce, bir çiftçinin, her mevsim, göllenmiş pirinç tarlalarında kilometrelerce yürüyerek, bir ot ayıklama aletini aşağı itip yukarı çekmesi ve yabanî otları elle toplaması gerekirdi. Bu kimyasalların neden tanrının nimeti olarak kabul edildiğini anlamak kolaydır. Ben sap ve yonca kullanımı ve tarlaların geçici olarak göllenmeleri yoluyla, yabanî otları ayıklamanın ter döktüren zorlu emeği olmadan ya da kimyasal kullanmadan yabanî otları kontrol etmenin basit bir yolunu buldum.

Bilimsel Yöntemin Sınırları

Araştırmacılar, araştırmacı olmadan önce filozof olmalılar. İnsanın amacının ne olduğunu, insanlığın ne yaratması gerektiğini değerlendirmeliler. Doktorlar, ilk önce, insanların yaşamak için temelde neye bağlı olduklarını açığa çıkarmalıdır.

Teorilerimi tarıma uygularken, mahsüllerimi çeşitli yollarla yetiştirmeyi denerken, aklımda her zaman doğaya yakın bir yöntem geliştirme fikri vardı. Bunu, gereksiz tarım uygulamalarını yavaş yavaş azaltarak yaptım.

Öte yandan, modern bilimsel tarımın böyle bir vizyonu yok. Araştırma amaçsız bir şekilde oradan oraya gidiyor, her araştırmacı, mahsül verimini etkileyen sonsuz doğal etkenler örgüsünün yalnızca bir kısmını görüyor. Daha da ötesi, doğal etkenler bir yerden diğer yere ve yıldan yıla değişiyor.

Söz konusu olan aynı bir dönümlük tarla bile olsa, çiftçi ürününü iklim değişiklikleri, böcek nüfusları, toprağın durumu ve birçok diğer doğal etkene bağlı olarak her yıl farklı bir şekilde yetiştirmelidir. Doğa her yerde sürekli hareket halindedir; herhangi bir yılın koşulları başka bir yıllla asla tamamen aynı değildir.

Modern araştırmalar, doğayı çok küçük parçalara ayırırlar ve uyguladıkları testler ne doğa yasalarıyla ne de pratik deneyimlerle uyumludur. Sonuçlar, çiftçinin ihtiyaçlarına göre değil, araştırmanın çıkarına olacak şekilde düzenlenir. Bu çıkarımların, değişmez bir başarıyla çiftçinin tarlasında kullanılabileceğini düşünmek büyük bir hatadır.

Geçtiğimiz günlerde, Ehime Üniversitesi'nden Profesör Tsuno, bitki metabolizmasının pirinç hasadıyla ilişkileri üzerine uzunca bir kitap yazdı. Bu profesör sıkça benim tarlama gelir, toprağı kontrol etmek için biraz kazar, yanında getirdiğı öğrencilere güneş ışığının açısını, gölgeyi ve daha bir sürü şeyi ölçtürür ve tahlil etmek için bazı bitki örneklerini laboratuvarına götürür. Ona sıkça şöyle sorarım, "Geri döndüğün zaman, toprağı sürmeden doğrudan tohumlamayı deneyecek misin?" Gülerek şu cevabı verir, "Hayır, uygulamayı sana bırakıyorum. Ben araştırmaya sarılacağım."

İşte böyle. Bitki metabolizmasının işlevini ve topraktan besinleri özümseme becerisi üzerinde çalış, bir kitap yaz ve tarım bilminde bir doktora al. Ama, özümseme teorisinin verime etkisi olup olmadığıyla ilgilenme.

Sıcaklık ortalama 29 derece (santigrad) olduğunda, metabolizmanın, en üst yaprağın üretkenliğini nasıl etkilediğini açıklayabilsen bile, sıcaklığın 29 derece olmadığı yerler vardır. Ayrıca Ehime' de bu yıl sıcaklık 29 derece olsa da gelecek yıl 24 derecede kalabilir. Sırf metabolizmanın kuvvetlendirilmesi yoluyla nişasta oluşumunun arttırılabileceğini ve bol mahsül elde edilebileceğini söylemek hata olur. Arazinin yapısı ve yer şekilleri, toprağın durumu, niteliği, dokusu ve sulama, gün ışığı alma, böcek ilişkileri, kullanılan tohumların türleri, toprağı sürme yöntemi –gerçekten de sonsuz çeşitlilikte etken- göz önünde bulundurulmalıdır. İlgili etkenlerin tamamını hesaba katan bir bilimsel deneme yöntemi olanaksızdır.

Son günlerde, “İyi Pirinç Hareketi” ve “Yeşil Devrim”in yararları hakkında çok şey duyuyoruz. Bu yöntemler, zayıf, “geliştirilmiş” tohum türlerine dayandıkları için, çiftçinin bir yetiştirme mevsimi boyunca sekiz ya da on kez kimyasallar ve böcek ilacı kullanmasını zorunlu hale getirir. Kısa bir süre içinde, topraktaki mikroorganizmaların ve organik maddelerin tamamı yakılır. Toprağın canlılığına son verilir ve mahsüller, kimyasal gübre haline getirilmiş takviye besinlere bağımlı hale gelir.

Çiftçi “bilimsel” yöntemler kullanınca işler daha iyi gidiyormuş gibi görünür, ama bu, doğal verimlilik, doğası gereği yetersiz olduğu için bilimin yardıma koşması gerektiği anlamına gelmez. Doğal verimlilik yok edildiği için yardımın zorunlu hale geldiği anlamına gelir.

Sap yayılması, yonca yetiştirilmesi ve bütün organik atıkların toprağa geri verilmesi yoluyla toprak, her yıl aynı tarlada pirinç ve kış tahılı yetiştirmek için gerekli olan tüm besinleri barındırır hale gelir. Doğal tarım yoluyla, halihazırda toprağın sürülmesi ya da tarım kimyasalları kullanılması nedeniyle zarar görmüş tarlalar başarıyla rehabilite edilebilir.

III

Bir Çiftçi Konuşuyor

Son günlerde Japonya'da, doğanın giderek bozulması ve bunun sonucunda yiyeceklerin kirlenmesi konusuna, haklı olarak, büyük bir ilgi gösteriliyor. Vatandaşlar, önde gelen sanayicilerin ve siyasî liderlerin bu konuya duyarsız kalmalarını protesto etmek için boykotlar ve büyük gösteriler düzenliyorlar. Ama bütün bu faaliyetler, eğer şimdiki ruhla sürdürülürse, yalnızca enerjinin heba olması sonucunu verecektir. Bir takım kirlilik durumlarını ele alıp temizlemekten söz etmek, bir hastalığın kaynağındaki illet işleme-yâ devam ederken ortaya çıkan belirtileri gidermeye benzer.

Mesela, iki yıl önce, Tarım İdaresi Araştırma Merkezi'nin yanı sıra Organik Tarım Konseyi ve Nada Kooperatifi kirlenmenin tartışılması amacıyla bir konferans düzenlemişti. Konferansa başkanlık eden Japon Organik Tarımcılar Birliği Başkanı Bay Teruo İçiraku, aynı zamanda bir devlet kurumu olan Tarım Kooperatifi'ndeki en etkili kişilerden biridir. Bu kuruluşun, hangi mahsûl ve tohum türlerinin yetiştirileceği, ne kadar sunî gübre kullanılacağı ve hangi kimyasalların uygulanacağı yolundaki tavsiyelerine Japonya'daki çiftçilerin neredeyse tümü uyar.

Ben de, böylesine nüfuz sahibi çeşitli insanların katılımı sayesinde kapsamlı bir eylem kararı alınabileceğini ve bunun uygulamaya konulabileceğini umarak bu toplantıya katıldım.

Gıda kirlenmesi sorununu halka açıklamak açısından, bu konferansın başarılı olduğu söylenebilir. Ama diğer toplantılarda olduğu gibi, tartışmalar yozlaşarak, araştırma uzmanlarınca sunulan fazlaca teknik içerikli bir dizi rapor ve gıda kirliliği karşısında duyulan kişisel dehşet hikâyelerinin anlatılması halini aldı. Hiç kimse soruna temelden yaklaşmaya gönüllü görünmüyordu.

Ton balıklarındaki cıva zehirlenmesi ile ilgili bir tartışma sırasında, ilk önce, Balıkçılık Bürosu'nun temsilcisi sorunun gerçekten de ne kadar korkutucu ölçüde tehlikeli hale geldiğinden söz etti. O günlerde, cıva zehirlenmesi her gün radyoda ve gazetelerde tartışılıyordu ve bu yüzden herkes söylediklerini dikkatle dinledi.

Konuşmacı, ton balıklarının bedenindeki cıva miktarının, Güney Kutup Denizi ve Kuzey Kutbu yakınlarında yakalananlarda bile, aşırı ölçüde yüksek olduğunu söyledi. Ancak, birkaç yüz yıl önce alınmış bir laboratuvar örneği incelenip tahlil edildiğinde görülmüştü ki, bu balıkta da, beklenenin aksine, cıva vardı. Konuşmacının kesin olmayan yargısı ise, cıva tüketmenin balığın yaşaması için gerekli olduğunu akla getiriyordu.

İzleyiciler, duyduklarına inanamayarak birbirlerine baktılar. Güya bu toplantının amacının, halihazırda çevreyi mahvetmiş olan kirlenmeyle nasıl başa çıkılabileceği konusunda bir karara vararak düzeltme yönündeki önlemleri almak olması gerekiyordu. Oysa, bu Balıkçılık Bürosu temsilcisi, cıvanın ton balığının hayatta kalması için gerekli olduğunu söylüyordu. İnsanların, kirlenmenin esas nedenini kavramadıklarını, ama yalnızca dar ve yüzeysel bir perspektiften baktıklarını söylerken kastettiğim şey işte bu.

Ayağa kalktım ve kirlenmeyle mücadele etmek için, orada ve o anda, somut bir plan yapmak üzere birlikte hareket etmeyi önerdim. Kirlenmeye neden olan kimyasalları kullanmaktan vazgeçmek üzerine açık açık konuşmak daha iyi olmaz mıydı? Örneğin, pirinç, kimyasallar olmadan gayet iyi yetiştirilebilir, narenciye de öyle ve sebzelerin de bu şekilde yetiştirilmesi zor değildir. Bunun yapılabileceğini ve bizzat yıllardır çiftliğimde böyle yaptığımı, ama devlet kimyasalların kullanılmasını desteklemeye devam ettiği sürece kimsenin temiz tarıma bir şans tanımayacağını söyledim.

Toplantıda, Balıkçılık Bürosu'nun üyelerinin yanı sıra, Tarım ve Orman Bakanlığı'ndan ve Tarım Kooperatifi'nden gelen insanlar da vardı. Eğer onlar ve konferansın başkanı Bay İçiraku işleri yoluna koymayı gerçekten isteselerdi ve ülke çapında çiftçilere, kimyasal kullanmadan pirinç yetiştirmeyi denemelerini önerselerdi, kapsamlı değişiklikler yapılabilirdi.

Ancak, büyük bir sorun vardı. Eğer mahsûller tarım kimyasalları, sunî gübreler ve makineler kullanılmadan yetiştirilseydi, dev kimya şirketleri gereksiz hale gelir, devletin Tarımsal Kooperatifler Ajansı da çökerdi. Konuyu bütün açıklığıyla gözler önüne sermek

için, Kooperatiflerin ve modern tarımsal politikaları belirleyenlerin, güçlerinin temeli olarak sunî gübre ve tarım makineleri alanındaki büyük sermayeli yatırımlara bağımlı olduklarını söyledim. Makine ve kimyasalların bırakılması, ekonomik ve toplumsal yapılarda topyekün bir değişim getirecekti. Bu nedenle, Bay İçiraku'nun, Kooperatiflerin ve devlet yetkililerinin açıkça kirlenme sorununu halletmek için önlemler alınmasından yana şeyler söylemelerini hiç mümkün görmüyordum.

Bu şekilde açık açık konuşunca, başkan "Bay Fukuoka, söylediklerinizle konferansa katılanları rahatsız ediyorsunuz" dedi ve ağzımı benim yerime kapattı. İşte olan buydu.

Zor Bir Soruna Mütevazı Bir Çözüm

Öyle görünüyor ki, devlet kuruluşlarının kirlenmeyi durdurmaya hiç niyetleri yok. İkinci bir zorluk ise, gıda kirlenmesi sorununun tüm yönlerinin bir araya getirilerek aynı anda çözülmesi gerekliliği. Bir sorun, onun yalnızca şu ya da bu parçasıyla ilgilenen insanlar tarafından çözülemez.

Herkesin bilinci temel düzeyde bir dönüşüm geçirmediği sürece, kirlenme ortadan kalkmayacaktır.

Örneğin çiftçi, İç Deniz'in* kendisini ilgilendirmediğini düşünür. Balıkları gözetmenin Balıkçılık Bürosu yetkililerine düştüğünü ve okyanus kirlenmesine çare bulmanın da Çevre Konseyi'nin işi olduğunu düşünür. Sorun, bu şekilde düşünmekte yatar.

En yaygın kullanılan kimyasal gübreler amonyum sülfat, üre, süper fosfat ve benzerleri, çok büyük miktarlarda kullanılır ve yalnızca küçük bir kısmını tarladaki bitkiler tarafından özümser. Geri kalanı süzülerek derelere, ırmaklara ve en sonunda da İç Deniz'e akar. Bu nitrojen bileşimleri deniz yosunları ve planktonlar için yiyecek haline gelerek bunların büyük miktarda çoğalmasına yol açar ve kırmızı gelgitin ortaya çıkmasına neden olur. Şüphesiz, sanayiden kaynaklanan cıva ve diğer kirletici atıkların suya boşaltılması da kirlenmeye yol açar ama Japonya'daki su kirlenmesi büyük ölçüde tarım kimyasallarından kaynaklanmaktadır.

Bu yüzden, kırmızı gelgitin esas sorumluluğunu sırtlaması gereken çiftçidir. Kirletici kimyasalları tarlasında kullanan çiftçi, bu kimyasalları üreten şirketler, kimyasalların uygun olduğuna inanan ve köylerde bu doğrultuda teknik rehberlik hizmeti veren tarım görevlileri –bu insanların her biri– sorunu derinlemesine düşünüp tartmadığı sürece su kirliliği sorunu çözüme kavuşmayacaktır.

Şimdiki durumda, yalnızca en doğrudan etkilenenler, kirlenme sorunlarıyla mücadele etme çalışmalarında aktif hale gelmekte; Mizuşıma yakınlarındaki petrol sızıntısının ardından yerel balıkçıların büyük petrol şirketlerine karşı verdikleri mücadelede

* Honşu, Kyuşu ve Şikoku adaları arasında kalan küçük deniz.

olduğu gibi. Ya da, bunun yerine, bir profesör sorunla başa çık-mak için Şikoku adasının ortasından bir kanal açarak, Pasifik Okyanusu'nun nispeten temiz suyunu iç denize akıtmayı önerir. Bu çeşit şeyler, zaman zaman araştırılır ve denenir ama bu şekilde asla gerçek bir çözüme ulaşılamaz.

Varsayalım, Şikoku üzerinden bir boru döşendi ve Pasifik'ten su pompalanarak İç Deniz'e boşaltıldı. Bunun İç Deniz'i temizle-diğini varsayalım. Ama, çelik boruyu üretecek fabrikanın çalışması için gerekli olan elektrik enerjisi nereden gelecek, peki ya suyu pompalamak için gereken güç? Nükleer bir santral gerekli hale gelecektir. Böyle bir sistem inşa etmek için çimento ve gereken diğer bütün malzeme bir araya getirilmeli ve aynı zamanda bir uranyum işleme merkezi de inşa edilmelidir. Çözümler bu şekilde geliştiği zaman, yalnızca kendinden öncekine göre daha zor ve daha yaygın olan ikinci ve üçüncü kuşak kirlenme sorunlarının tohumlarını atarlar.

Bu, açgözlü çiftçinin sulama kanalını fazla geniş açarak suyun piriñç tarlasına oluk oluk akmasını sağlamasına benzer. Bir çatlak oluşur ve kanalın yan duvarı ufalanmaya başlar. Bu noktada des-tekleme çalışması gerekli olur. Duvarlar güçlendirilir ve sulama kanalı büyütülür. Artan su hacmi yalnızca potansiyel tehlikeyi art-tırmaya yarar ve bir dahaki sefere, sırt zayıfladığı zaman, onu ye-niden inşa etmek için daha da büyük bir çaba harcanması gerekir.

Bir sorunun ortaya çıkan sonuçlarıyla başa çıkma kararı alın-dığında, genellikle, düzeltici müdahalelerin sorunun kendisini çözeceği varsayılır. Oysa bu çok nadiren gerçekleşir. Mühendisler, bunu kafalarına sokabilmiş gibi görünmüyorlar. Bu karşı-müda-haleler, neyin yanlış olduğunun çok dar bir şekilde tanımlanması-na dayanır. İnsan müdahalesi ve karşı-müdahaleler sınırlı bilimsel doğrulardan ve yargılardan kaynaklanır. Bu şekilde asla gerçek bir çözüme varılamaz.

Benim sap yayma ve yonca yetiştirme şeklindeki mütevazı çö-zümüm hiçbir kirlenme yaratmıyor. Bu çözüm işe yarıyor, çünkü sorunun kaynağını ortadan kaldırıyor. Büyük teknolojik çözümlere yönelik modern iman alaşağı edilene kadar kirlenme sorunu yalnızca daha da kötüye gidecektir.

Zor Zamanların Meyvesi

Tüketiciler genellikle, tarımsal kirlenmenin nedenleriyle hiçbir ilgililerinin olmadığını düşünürler. Birçoğu, kimyasal işlemde geçmemiş gıda talep eder. Ama kimyasal olarak işlenmiş gıdalar da, esas olarak, tüketici tercihleri doğrultusunda pazarlanırlar. Tüketici, belli bir şekilde sahip, iri, parlak, lekesiz ürünler talep eder. Bu arzuları tatmin etmek amacıyla, beş-altı yıl önce kullanılmayan tarım kimyasalları, hızla kullanıma girdiler.

Böyle bir musibete nasıl yakalandık? İnsanlar hıyarların düzgün ya da eğri olmalarını önemsemediklerini ve meyvenin dış görünüşünün güzel olması gerekmediğini söylüyorlar. Ama, eğer fiyatların tüketici tercihlerini nasıl yansıttığını görmek isterseniz, bir ara, Tokyo'daki toptancı pazarlarına bir bakın. Meyve yalnızca biraz daha iyi görünse bile, kiloda 10-20 sent fiyat farkı oluyor. Meyve, "Küçük", "Orta" ya da "Büyük" diye sınıflandırıldığı zaman, kilo fiyatı her bir büyük ölçü için iki ya da üç kat artabiliyor.

Tüketicilerin, mevsim dışı üretilen gıdalar için yüksek fiyatlar ödemeye istekli oluşları da, yapay yetiştirme yöntemlerinin ve kimyasalların daha fazla kullanılmasına katkıda bulunmuştur. Geçen yıl, yazın pazara sunulmak üzere seralarda yetiştirilen Unşu mandalinaları,* mevsim mandalinalarının 10-20 katı fiyatına alıcı buldu. 20-30 sent arasında olan normal fiyatı yerine, kilo başına 1,5-2 dolardan 3,5 dolara kadar çıkan inanılmaz fiyatlara satıldı. Yani donanımı kurmak için birkaç bin dolar yatırım yaparsanız, gerekli yakıtı satın alırsanız ve fazladan saatlerce çalışırsanız, bir kâr elde edebilirsiniz.

Mevsim dışı tarımcılık, giderek daha popüler hale geliyor. Şehirdeki insanlar mandalınayı bir ay erken yemek için, çiftçinin fazladan işgücü ve donanım yatırımını karşılamaktan mutlu görünüyorlar. Ama insanların, bu meyveyi bir ay erken yemelerinin ne kadar önemli olduğunu soracak olursanız, gerçekte, bunun hiç de

---

* Bu meyve, doğal halinde güz sonu olgunlaşır.

önemli olmadığıdır, ve böylesi bir düşkünlük için ödenen tek bedel para değildir.

Paradan da öte, birkaç yıl önce kullanılmayan bir renklendirici, artık kullanılıyor. Bu kimyasal sayesinde, meyve bir hafta daha erken renkleniyor. Meyvenin, 10 Ekim'den bir hafta önce ya da bir hafta sonra satılmasına bağlı olarak, fiyatı ya iki katına çıkıyor ya da yarıya iniyor. Bu nedenle de çiftçi renklenmeyi hızlandıran kimyasallar kullanıyor ve hasattan sonra meyveyi gaz işleminden geçmesi için bir olgunlaştırma odasına koyuyor.

Ama meyve erken teslim edildiği zaman yeterince tatlı olmaz ve bu yüzden de yapay tatlandırıcılar kullanılır. Genellikle, kimyasal tatlandırıcıların yasaklanmış olduğu düşünülür, ama narenciye ağaçlarına püskürtülen yapay tatlandırıcılar yasadışı hale gelmiş değil. Sorun, "tarım kimyasalları" kategorisine girip girmedikleri. Durum ne olursa olsun, neredeyse herkes onu kullanıyor.

Meyve daha sonra, kooperatif meyve tasnif merkezine götürülür. Meyveler, büyük ve küçük boy olarak ayrılmak için, birer birer uzun bir taşıyıcı bant üzerinde yüzlerce metre yuvarlanırlar. Berelemeler yaygındır. Sınıflandırma merkezi ne kadar büyük olursa, meyve de o kadar uzun bir süre ortalıkta zıplatılır ve yuvarlanır. Suyla yıkamanın ardından mandalinalara koruyucu püskürtülür ve renklendirici sürülür. En sonunda, rötuş olarak, meyveye parlak bir cila çekilir. Bu günlerde meyve gerçekten de "feleğin çemberinden" geçiyor.

Yani, meyvenin hasat edilmesinin hemen öncesinden, satış tezgâhına konulmasına kadar geçen zamanda, beş ya da altı kimyasal kullanılır. Bunda, ürün meyve bahçesinde büyürken kullanılan kimyasal gübreler ve ilaçlamalar hesaba katılmamıştır. Ve bütün bunların nedeni, tüketicinin meyvenin yalnızca biraz daha çekici olanını satın alma isteğidir. Tercihlerle ilgili bu küçük çizgi, çiftçiyi gerçekten bir çıkmaza sokmuştur.

Bu müdahaleler, çiftçi böyle çalışmayı sevdiği için ya da Tarım Bakanlığı çiftçiyi bütün bu fazladan işe koştuktan hoşlandığı için yapılmıyor, ama yaygın değer yargıları değişene kadar durum daha iyiye gitmeyecektir.

Kırk yıl önce, ben Yokohama Gümrük Ofisi'nde çalışırken, Sunkist limonları ve portakallar da bu şekilde muamele görüyordu. Bu sistemin Japonya'da uygulanmasına şiddetle karşı çıktım, ama sözlerim, bugünkü sisteme geçilmesini engellemedi.

Eğer bir çiftlik ya da bir kooperatif, mandalinaların mumlanması gibi yeni bir işlem kullanacak olursa, gördüğü ilgi nedeniyle yüksek bir kâr elde edilir. Diğer tarım kooperatifleri bunu fark ederler ve kısa sürede, onlar da yeni işlemi kullanmaya başlarlar. Daha sonra, rekabet fiyatları aşağıya çeker ve sonunda çiftçinin elinde kalan tek şey zorlu çalışmanın ve artan kaynak ve donanım maliyetinin yükü olur. Artık mum kullanması **zorunludur**.

Tabi ki, bunun sonucunda tüketici de zarar görür. Taze olmayan yiyecekler, taze **göründükleri** için satılabilirler. Biyolojik olarak konuşursak, hafifçe buruşmuş bir meyve, solunumunu ve enerji tüketimini mümkün olan en düşük seviyede tutmaktadır. Meditasyon halindeki birine benzer: metabolizması, solunumu ve kalori tüketimi aşırı ölçüde düşük bir seviyeye iner. Oruç tutsa da, bedenin içindeki enerji korunur. Aynı şekilde, mandalinalar buruştuğunda, meyveler büzüldüğünde, sebzeler solduğunda besin değerlerini mümkün olan en uzun süre koruyacak duruma gelir.

Sebzelerin üstüne tekrar tekrar su serpen manav gibi, tazeliğin yalnızca görüntüsünü sağlamak bir hatadır. Sebzeler taze görüntülerini korusalar bile, tatları ve besin değerleri kısa zamanda azalır.

Her hâlükârda, bütün tarım kooperatifleri ve kolektif tasnif merkezleri, böyle gereksiz faaliyetler yürütmek üzere bir araya getirilmiş ve yaygınlaştırılmışlardır. Buna "modernleşme" denir. Ürün paketlenir ve büyük dağıtım sistemine sokularak tüketiciye ulaştırılır.

Tek bir cümleyle söylemek gerekirse, nitelikten ziyade boyut ve görünüşe önem veren değer yargıları tersine dönene kadar, gıda kirlenmesi sorunu çözumsuz kalacaktır.

Doğal Gıdanın Pazarlanması

Son birkaç yıl içinde, ülkenin farklı bölgelerindeki doğal gıda dükkânlarına 2.300-3.000 kilo arasında pirinç gönderdim. Aynı zamanda, her biri 16 kiloluk 400 kutu mandalinayı, 10 tonluk kamyonlarla Tokyo'nun Sugunami bölgesindeki kooperatif yaşam birliğine gönderdim. Kooperatifin başkanı kirlenmemiş ürünler satmak istiyordu ve bu, anlaşmamızın temelini oluşturdu.

İlk yıl oldukça başarılıydı ama bazı şikâyetler de geliyordu. Meyvelerin büyüklükleri çok farklılık gösteriyordu, dışları biraz kirliydi, kabukları bazen zedelenmiş oluyordu, vesaire. Meyveleri düz, işaretlenmemiş karton kutularda teslim ediyordum. Bazı insanlar, sebepsiz yere, yalnızca "elimizde kalmış" olanları toparlayıp sattığımızdan kuşkullanmışlardı. Şimdi meyveleri, üzerlerinde "doğal mandalina" yazan kutulara koyuyorum.

Doğal gıda, en az masraf ve emekle üretilebildiğine göre, bence, en düşük fiyata satılmalıdır. Geçen yıl Tokyo bölgesinde, benim meyvelerim, hepsinin içinde en ucuz olanlarıydı. Aynı zamanda birçok dükkân sahibine göre, tadı en leziz olanlarıydı. Tabi ki, en iyisi, meyvenin yerel olarak satılması, ve böylece taşımaya giden zaman ve masrafın önlenmesidir, ama böyleyken bile, fiyat uygundu, meyveler kimyasal madde içermiyordu ve tatları güzeldi. Bu yıl, daha öncekinin iki ya da üç katı göndermem istendi.

Bu noktada, doğal gıdanın doğrudan satışının ne kadar yayılabileceği sorusu ortaya çıkar. Bu konuda bir umudum var. Son zamanlarda, meyve yetiştiricileri aşırı ölçüde sıkı bir ekonomik sıkıntıya sokuldular ve bu onlar için doğal gıda üretimini daha çekici hale getirdi. Ortalama bir çiftçi, kimyasallar, renklendirici, mum ve benzerlerini uygulamak için ne kadar uğraşırsa uğraşsın, meyvelerini, ancak giderlerini karşılayabilecek bir fiyata satabiliyor. Bu yıl, istisnai ölçüde iyi meyveler yetiştiren bir çiftlik bile, kilo başına 10 sentten az kâr edebilecek. Azıcık daha düşük kaliteli meyve üreten bir çiftçinin ise elinde hiçbir şey kalmayacak.

Geçtiğimiz birkaç yıl içinde fiyatlar düştüğü için, tarım koope-

ratifleri ve tasnif merkezleri çok katılaştı ve yalnızca çok yüksek kalitedeki meyveleri seçmeye başladılar. Daha düşük kalitedeki meyveler, tasnif merkezlerine satılmıyor. Bütün bir gününü bahçedeki mandalinaları toplamaya, kutulara doldurmaya ve tasnif hangarına taşımaya veren çiftçi, orada da gece 11-12'ye kadar çalışıp kendi meyvesini tek tek elden geçirerek yalnızca kusursuz ölçüde ve biçimde olanları ayırmak zorunda.*

"İyiler" bazen bütün ürünün yalnızca %25'iyile %50'si arasındadır ve bunların bile bir kısmı kooperatif tarafından geri çevriliyor. Eğer geriye kalan kâr, kilo başına yalnızca beş-altı sent bile olsa, bu oldukça iyi kabul ediliyor. Zavallı narenciye çiftçisi, bu günlerde çok fazla çalışıyor ve yine de güçbela zararını kapatabiliyor.

Kimyasal uygulamadan, sunî gübre kullanmadan ve toprağı sürmeden meyve yetiştirmek daha masrafsızdır ve bu nedenle, çiftçinin net kârı daha yüksektir. Benim gönderdiğim meyveler sınıflandırılmamıştır; meyveyi bir kutuya koyarım, pazara gönderirim, ve erkenden yatağı girerim.

Çevremdeki diğer çiftçiler, çok fazla çalışmalarına rağmen, en sonunda ceplerinde hiçbir şey kalmadığını fark ediyorlar. Doğal gıda ürünleri yetiştirmenin garip bir yanı olmadığı duygusu giderek geliyor ve üreticiler, kimyasal içermeyen tanıma geçmeye hazırlar. Ama doğal gıda, yerel olarak dağıtılabilene kadar, ortalama bir çiftçi ürünlerini satacak bir pazar bulamamaktan endişelenecektir.

Tüketiciler arasındaki yaygın inanış ise, doğal gıdanın daha pahalı olması gerektiğidir. Eğer pahalı değilse, insanlar, doğal gıda olmadığından şüpheleniyorlar. Bir perakendeci bana, fiyatları yüksek olmadığı taktirde kimsenin doğal ürünleri satın almayacağını söylemişti.

Ben yine de, doğal gıdaların diğerlerinin hepsinden daha ucuz satılması gerektiğine inanıyorum. Birkaç yıl önce, meyve bah-

---

* Bu ayıklama esnasında ıskartaya çıkarılan meyveler ise meyve suyu yapılmak üzere neredeyse yarı fiyatına özel şirketlere satılmaktadır.

gesinden toplanan balı ve dağdaki tavukların yumurtalarını, Tokyo'daki bir doğal gıda dükkânına göndermem istendi. Tüccarın bunları aşırı yüksek fiyatlara sattığını öğrendiğim zaman müthiş sinirlendim. Bu şekilde müşterilerini istismar eden bir tüccarın, ağırlığını arttırmak için, benim pirincimle başka piringleri karıştıracağını ve bunun da müşteriye adil olmayan bir fiyatla ulaşacağını biliyordum. O dükkâna yaptığım bütün sevkıyatı derhal durdurdum.

Eğer doğal gıda için yüksek bir fiyat talep ediliyorsa, bu, tüccarın fazladan kâr sağladığını gösterir. Bundan da ötesi, eğer doğal gıda pahalı olursa, lüks yiyecek haline gelir ve yalnızca zengin insanlar tarafından tüketilebilir.

Eğer doğal gıda, yaygın bir şekilde popüler hale gelecekse, yerel olarak uygun bir fiyata arz edilebilmelidir. Eğer tüketici yalnızca, düşük fiyatların ürünün doğal olmadığı anlamına gelmediği düşüncesini anlayabilirse, o zaman herkes doğru yönde düşünmeye başlar.

Ticarî Tarım Başarısız Olacak

Ticarî tarım kavramı ilk ortaya atıldığında ben karşı çıktım. Japonya'da ticarî tarım, çiftçi için kârlı değildir. Tüccarlar arasındaki kural, belli bir ürünün ilk başta belli bir fiyatı varsa, onu çeşitli işlemde geçirip işlem bedelini de ürünün satış fiyatının üzerine koymaktır. Ama Japon tarımında işler bu kadar doğrudan değil. Sunî gübre, yem, donanım ve kimyasallar yurtdışında belirlenen fiyatlarla alınıyor ve bu ithal ürünler kullanıldığı zaman ürünün fiyatının ne olacağını kestirmenin bir yolu yok. Bu tamamen tüccarlara bağlı. Ve satış fiyatları da sabitlendiği için, çiftçinin geliri, kendi kontrolünün ötesindeki güçlerin merhametine kalıyor.

Ticarî tarım genellikle garantisi olmayan bir iştir. Çiftçi, ihtiyacı olan yiyeceği yetiştirseydi ve para kazanmayı düşünmeseydi çok daha iyi ederdi. Eğer bir pirinç tanesi ekerseniz, binden fazla tane ye dönüşür. Bir sıra şalgam, bütün bir kış yetecek kadar turşu yapmaya yeter. Eğer bu düşünce çizgisinde devam ederseniz, yeterince yiyeceğe, hatta daha fazlasına sahip olursunuz, üstelik uğraşmadan. Ama bunun yerine para kazanmaya karar verirsiniz, kâr trenine binersiniz ve bu tren sizi de alarak yoluna devam eder.

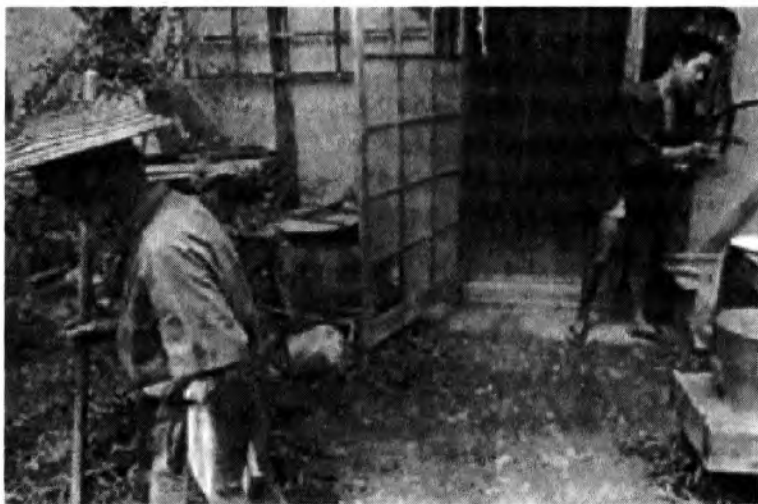
Son günlerde beyaz legorn tavuklarını düşünüyorum. Beyaz legornların geliştirilmiş türleri, yılda 200 gün yumurtladıkları için, kâr amacıyla yetiştirilmeleri iyi bir iş olarak kabul ediliyor. Ticarî olarak yetiştirildiklerinde, bu tavuklar, hapishaneden farksız, uzun sıralar halinde dizilmiş küçük kafeslere tıklılırlar ve tüm yaşamları boyunca ayaklarının yere basmasına asla izin verilmez. Hastalık yaygındır ve bu kuşlara antibiyotik pompalanır; vitamin ve hormon içeren bir formül doğrultusunda beslenirler.

Söylendiğine göre, çok eski zamanlardan beri yetiştirilen yerel tavuk türleri olan kahverengi ve siyah şamo ve çabo, bunun ancak yarısı kadar yumurtlama kapasitesine sahiptir. Bu nedenle de, bu kuşlar Japonya'da tümüyle gözden kayboldular. Ben, iki tavuk ile bir horozu tepelerde yabanî şekilde dolaşmaları için saldım ve bir

yıl sonra 24 tane olmuşlardı. Az sayıda yumurta veriyormuş gibi görünen bu yerel kuşlar tavuk yetiştirmekle meşguldüler.

Legornun yumurtlama verimi, ilk yıl, yerel tavuklardan daha yüksektir, ama bir yıl sonra beyaz legorn yorulur ve bir kenara ayrılır, oysa bizim başlangıçtaki *şamomuz*, meyve bahçesinde koşuşturan 10 sağlıklı kuş haline gelir. Dahası, beyaz legornlar iyi yumurtlarlar, çünkü yapay olarak zenginleştirilmiş yemle beslenirler ve bu yem de yabancı ülkelerden ithal edilir ve tüccarlardan satın alınmaktadır. Yerel kuşlar, çevreyi eşeyip, buldukları tohumlar ve böceklerle özgürce beslenirler ve leziz, doğal yumurtalar verirler.

Eğer ticarî sebzelerin doğadan geldiğini düşünüyorsanız, büyük bir sürprize hazır olmalısınız. Bu sebzeler, tohumdan küçük bir yardım almış olan, sulandırılmış birer nitrojen, fosfor ve potasyum karışımıdır. Ve tatları da aynen böyledir. Ticarî tavuk yumurtaları da (isterseniz onlara yumurta diyebilirsiniz), yalnızca birer sentetik yem, kimyasal madde ve hormon karışımıdır. Bu, doğanın bir ürünü değil, yumurta şeklinde insan yapımı sentetik bir şeydir.

Gündelik işlere başlarken.

Ben, bu şekilde sebze ve yumurta üreten çiftçiye, imalâtçı diyorum.

Şimdi, eğer imâlâtçılıktan bahsedeceksek, kâr sağlamak için iyi bir hesap yapmalısınız. Ticarî çiftçi, hiç para kazanamadığına göre, hesap-kitap bilmeyen bir tüccara benzer. Böyle biri, diğer insanlar tarafından bir aptal olarak görülür ve kazancı politikacılar ve pazarlamacılar tarafından sömürülür.

Eski zamanlarda savaşılar, çiftçiler, zanaatkarlar ve tüccarlar vardı. Tarımın, her şeyin kaynağına, ticaret ya da imalattan daha yakın olduğu söylenirdi ve çiftçinin “tanrıların sakisi” olduğu düşünülürdü. Her zaman, bir şekilde durumunu kurtarabilirdi ve yeterince yiyeceği olurdu.

Ama şimdi, para kazanma konusunda bir sürü yaygara koparıyor. Üzüm, domates, kavun gibi ultra-moda ürünler yetiştiriliyor. Çiçekler ve meyveler, mevsim dışında seralarda üretiliyor. Balık yetiştiriciliği yaygınlaşıyor ve kârı yüksek olduğu için hayvan besleniyor.*

Bu manzara, tarım ekonominin dönmedolabına bindiğinde neler olduğunu açıkça gösteriyor. Fiyat dalgalanmaları çok keskin. Kâr var, ama zarar da var.

Başarısızlık kaçınılmaz. Japon tarımı yönünü yitirdi ve değişken hale geldi. Tarımın temel ilkelerinden uzaklaştı ve bir iş halini aldı.

---

* Japonya'nın dağlık arazi yapısının mera olarak kullanılmaya uygun olmaması nedeniyle modern hayvancılık gelişene kadar hayvancılık çok küçük ölçekte kalmıştır. (ç.n.)

Araştırmalar Kimin Yararına?

Ben, pirinç ve kış tahılını doğrudan tohumlamaya ilk başladığımda, bir el orağıyla hasat yapmayı düşünüyordum ve bu nedenle düzgün sıralar halinde tohumlamamın daha uygun olacağını düşündüm. Bir amatör olarak giriştiğim birçok denemeden sonra el yapımı bir tohumlama aleti yaptım. Diğer çiftçiler için de pratik bir kullanımı olabileceğini düşünerek, onu deneme merkezindeki adama götürdüm. Bana büyük boyutlu makineler çağında olduğumuz için “zimbirtımla” uğraşamayacağını söyledi.

Bunun ardından, bir zirai donanım imalatçısına gittim. Bana, böylesine sade bir aletin, ondan ne kadar kazanmak istersem isteyeyim, tanesinin üç buçuk dolardan fazlaya satılamayacağını söyledi. “Eğer böyle bir alet yaparsak, çiftçiler, onlara binlerce dolara sattığımız traktörlere ihtiyaçlarının olmadığını düşünmeye başlayabilirler.” O günlerdeki anlayışın, hızla pirinç dikme makineleri icat etmek, bunları astronomik fiyatlara olabildiğince uzun süre satmak, bunun ardından da piyasaya daha yeni makineler sürmek olduğunu söyledi. Küçük traktörler yerine, büyük boyutlu modellere geçmek istiyorlardı ve onlara göre benim aletim bir geri adımdı. Zamanın ihtiyaçlarını karşılamak üzere gereksiz araştırmaları sürdürmek için oluk oluk kaynak akıtılıyorken benim patentim hâlâ rafta duruyor.

Sunî gübre ve kimyasallar için de durum aynı. Temel düşünce çiftçiyi düşünerek gübreler geliştirmek değil, ne olursa olsun yeni bir şey geliştirip bundan para kazanmaktır. Deneme merkezlerindeki teknisyenler işlerini bırakır bırakmaz, büyük kimya şirketlerinde çalışmaya başlıyorlar.

Geçenlerde, Tarım ve Ormanlık Bakanlığı'ndan bir teknik yetkili olan Bay Asada ile konuşuyorduk ve bana ilginç bir hikâye anlattı. Seralarda yetiştirilen sebzeler aşırı ölçüde lezzetsizdirler. Kışın gönderilen patlıcanların hiç vitamin taşımadığını ve hıyarların tatsız olduğunu duyması üzerine bu konuyu araştırmış ve nedeni-

ni bulmuştı: Bazı güneş ışınları, vinil ve cam kaplamayı geçip, sebzelerin yetiştirildiği kapalı mekânlara ulaşamıyordu. Araştırması, seraların içinde aydınlatma sistemi kurulmasına yol açmıştı.

Buradaki temel soru, insanların kışın patlıcan ve hıyar yemelerinin gerekli olup olmadığıdır. Ama, bu soruyu bir yana bırakarsak, kışın yetiştirilmelerinin tek nedeni, ancak o zaman iyi bir fiyata satılabilmeleridir. Birisi yeni bir yetiştirme yöntemi geliştirir, ve bir süre sonra bu sebzelerin hiçbir besin değeri olmadığı anlaşılır. Bunun üzerine teknisyen, eğer besin kaybı varsa bu kaybı önlemenin bir yolu bulunmalı diye düşünür. Sorunun aydınlatma sistemiyle ilgili olduğu düşünüldüğü için, ışık tayflarını araştırmaya başlar. Eğer vitamin içeren bir sera patlıcanı üretebilirse her şeyin yoluna gireceğini düşünür. Duydum ki, bütün yaşamlarını böylesi araştırmalara adanmış bazı teknisyenler varmış.

Doğal olarak, bu patlıcanın yetiştirilmesinde böylesine büyük çabalar ve kaynaklar kullanıldığı için ve bu sebzenin yüksek besin değeri taşıdığı söylendiği için, daha da yüksek bir fiyatla etiketlenir ve iyi satar. “Eğer kârlıysa ve eğer onu satabiliyorsan, o zaman yanlış bir şey olamaz.”

İnsanlar ne kadar uğraşırlarsa uğraşsınlar, doğal olarak büyüyen meyve ve sebzeleri geliştiremezler. Doğal olmayan bir yolla yetiştirilen ürünler, insanların değişken arzularını tatmin edebilir, ama insan bedenini zayıflatır ve beden kimyasını böyle gıdalara bağımlı hale gelecek şekilde değiştirirler. Bu olduğunda, vitamin takviyesi ve ilaç kullanılması zorunlu hale gelir. Bu durumun yarattığı tek şey, çiftçiye zorluk, tüketicilere ise ıstıraptır.

İnsanın Gıdası Nedir?

Geçen gün NHK televizyonundan biri geldi ve benden doğal gıdanın tadı üzerine bir şeyler söylemeini istedi. Konuştuk ve daha sonra ondan, dağdaki meyve bahçesinde özgürce gezen tavukların yumurtalarıyla aşağıdaki kümeslerde tutulan tavukların yumurtalarını karşılaştırmasını istedim. Tipik bir tavuk çiftliği düzeninde kafeslere tıkmış tavukların yumurtalarının sarılarının yumuşak, sulu ve soluk sarı renkte olduklarını söyledi. Tepelerde yabanî şekilde yaşayan tavukların yumurtalarının sarılarının ise sıkı, esnek ve parlak turuncu renkte olduklarını gözlemledi. Kasabadaki suşi lokantasını işleten yaşlı adam, bu doğal yumurtalardan birini tattığında, onun eski günlerdeki gibi “gerçek bir yumurta” olduğunu söyledi ve sanki eşsiz bir hazineymişçesine mutlu oldu.

Yine yukarıya, meyve bahçelerine dönersek, yabanî otların ve yoncanın arasında çok çeşitli sebzelerin yetiştiğini görürüz. Şalgam, dulavratotu, hıyar ve kabak, yerfıstığı, havuç, yenebilir krizantem, patates, soğan, yaprakhardalı, lahana, birkaç çeşit fasulyenin yanı sıra başka birçok ot ve sebze de birarada büyüyor. Sohbetimizin konusu dönüp dolaşıp, yarı-yabanî bir şekilde yetiştirilen bu sebzelerin tatlarının, bir ev bahçesinde ya da tarlalarda kimyasal gübre kullanılarak yetiştirilenlerden daha iyi olup olmadığına geldi. Bunları karşılaştırdığımız zaman, tatları tamamen farklıydı ve “yabanî” sebzelerin daha zengin bir tada sahip oldukları çıkarımında bulunduk.

Muhabire, hazırlanmış tarlada kimyasal gübreler kullanılarak yetiştirilen sebzelere nitrojen, fosfor ve potas verildiğini anlattım. Ama, organik maddeler açısından zengin toprakta, doğal zemin örtüsüyle yetiştirilen sebzeler daha dengeli beslenirler. Büyük bir yabanî bitki ve çimen çeşitliliği, sebzelere çeşitli besin ve mikro besinlerin sağlandığı anlamına gelir. Böyle dengeli bir toprakta yetişen bitkiler, daha iyi bir tada sahiptirler.

Yenebilir otlar ve yabanî sebzeler, dağda ve çayırdaki yetişen bitkiler, çok yüksek bir besin değeri taşırlar ve ilaç olarak da faydalıdır. Gıda ve ilaç, birbirinden farklı iki şey değildir; aynı beden için ön ve arkasıdır. Kimyasal olarak yetiştirilen sebzeler yiyecek olarak tüketilebilirler, ama ilaç olarak kullanılamazlar.

İlk baharın yedi otunu* toplayıp yediğiniz zaman, ruhunuz yumuşar. Ve eğrelti sürgünü, osmunda ve çobançantası yediğiniz zaman sakinleşirsiniz. Rahatsız, sabırsız duyguları sakinleştirmek için bunlardan en iyisi çobançantasıdır. Derler ki, eğer çocuklar çobançantası, söğüt tomurcuğu ya da ağaçlarda yaşayan böcekleri yerlerse, çığlık çığlığa ağlama nöbetleri geçirmiş ve eski zamanlarda bunlar çocuklara sıkça yedirilirmiş. Daikon'un (Japon turpu) atası *nazuna* (çobançantası) adındaki bitkidir ve bu *nazuna* sözcüğü *nagomu* sözcüğüyle ilintilidir ve bu da yumuşamak anlamına gelir. *Daikon* "insanın mizacını yumuşatan ottur".

Yabanî gıdalar arasında böcekler genellikle göz ardı edilirler. Savaş sırasında, araştırma merkezinde çalışırken, bana Güneydoğu Asya'da hangi böceklerin yenebileceğini bulma görevi verilmişti. Bu konuyu araştırdığımda, hayretler içinde neredeyse tüm böceklerin yenebileceğini ortaya çıkardım.

Örneğin, hiç kimse bit ve pirenin bir yararının olabileceğini düşünmez ama bit, toz haline getirilip kış tahılıyla birlikte yenildiğinde bir sara ilacıdır. Pire de donma sonucu oluşan kangrenin ilacıdır. Bütün böcek larvaları yenebilir, ama canlı olmalıdırlar. Eski metinleri karıştırınca, ıslak mekân kurtçuklarının "lezzetlikleri" ile ilgili hikâyeler buldum ve bildiğimiz ipek böceğinin de benzer şekilde nefis olduğu yazılıydı. Güveler bile, eğer kanatlarındaki tozu önceden silkellerseniz, çok lezzetlidirler.

Yani, ister lezzet açısından, ister sağlık açısından bakılsın, insanların itici saydıkları birçok şey gerçekte oldukça lezzetli ve insan bedeni için yararlı olabilir.

Biyolojik olarak yabanî atalarına en yakın olan sebzeler, en

---

* Suturesi, çobançantası, yabanî şalgam, *cottonweed*, sıçankulağı, yabanî turp ve an ısırganı. Bkz. sayfa 129'daki çizim.

lezzetli ve besin değeri en yüksek olanlarıdır. Örneğin, zambak ailesinde (*nira*, sarımsak, Çin pırasası, soğan, yeşil soğan ve arpacık soğanını içerir) *nira* ve Çin pırasası besin değeri en yüksek olanlardır, doğal ilaç olarak kullanılabilirler ve genel sağlık için bir tonik olarak da yararlıdır. Ancak, çoğu insan, soğan ve yeşil soğan gibi daha ıslah edilmiş türleri daha lezzetli kabul eder. Her nasılsa, modern insan, yabanî hallerinden uzaklaşmış sebzelerin tadını seviyor.

Benzer bir tat tercihi, hayvansal gıdalar için de geçerlidir. Yabanî kuşlar yendikleri zaman beden için, tavuk ve ördek gibi evcil kümes hayvanlarından daha yararlıdır, ve yine de, doğal or-

Bir hardal ve yabanî şalgam yatağında.

taamlarından çok uzaklarda yetiştirilen tavuk, ördek gibi kuşlar daha lezzetli kabul edilirler ve yüksek fiyatlara satılırlar. Keçi sütünün besin değeri inek sütününkinden daha yüksektir, ama daha çok talep edilen inek sütüdür.

Yabanî hallerinden çok uzaklaşmış ve kimyasal olarak ya da tamamen yapay bir ortamda yetiştirilen gıdalar, beden kimyasını dengesiz hale getirirler. İnsanın bedeni ne kadar dengesiz hale gelirse, doğal olmayan gıdaları o kadar çok arzular. Bu durum, sağlık için tehlikelidir.

Kişinin ne yediğinin yalnızca bir tercih meselesi olduğunu söylemek aldatmacadır, çünkü doğal olmayan ya da egzotik bir beslenme alışkanlığı hem çiftçiye hem de balıkçıya zorluk çıkarır. Bana öyle görünüyor ki, kişinin arzuları ne kadar yüksekse, bunları tatmin etmek için o kadar çok çalışması gerekir. Bazı balıklar, örneğin popüler ton balığı ve *yellowtail*'i tutmak için uzak sulara gitmek gerekir ama sardalya, karagöz balığı, dil balığı ve diğer küçük balıklar İç Deniz'de bolca avlanabilirler. Besin değeri açısından konuşursak, tatlı su ve ırmaklarda yaşayan canlılar, mesela sazdan, göl salyangozu, akarsu kerevidesi, bataklık yengeci ve diğerleri, beden için, tuzlu sudan gelenlerden daha faydalıdır. Bunu sığı sulardan gelen deniz balıkları ve son olarak da derin-su ve açık deniz balıkları izler. Yakın çevredeki yiyecekler insan için en iyileridir, ve elde edilmesi için mücadele verilmesi gerekenler de en az yararlı olanlardır.

Bu demektir ki, kişi kendi çevresinde el altında bulunanları kabul ederse, her şey yolunda gider. Eğer köyde yaşayan çiftçi, yalnızca orada yetiştirilebilen ya da toplanabilen gıdaları yerse, hiçbir hata olmayacaktır. En sonunda, yukarıda, meyve bahçesindeki kulübelerde yaşayan bir grup genç insan gibi, kişi en olağan ve sade şeyin kahverengi pirinç, cilalanmamış arpa, darı ve karabuğdayı mevsim bitkileri ve yarı-yabanî sebzelerle birlikte yemek olduğunu anlar. Eline geçen yiyecek en iyi yiyecektir; lezzetlidir ve bedene faydalıdır.

Eğer, bunlar gibi bir tarlanın, bir dönümünden 590 kg pirinç ve 590 kg kış tahılı hasat edilirse, o zaman, bu tarla günde bir saat-

ten az zamanlarını buraya harcayan 5 ila 10 kişiyi besleyecektir. Ama eğer tarla meraya dönüştürülürse ya da tahıl hayvanlara yedirilirse, bir dönüm yalnızca bir kişiyi geçindirebilir. Et üretimi, doğrudan insan tüketimi için gıda sağlayabilecek toprağa ihtiyaç duyduğu zaman, et lüks yiyecek halini alır.* Bu çok açık ve kesin bir şekilde ortaya konulmuştur. Her insan, böylesine yüksek bir bedelle üretilmiş gıdalara düşkünlüğü nedeniyle ne kadar zorluk çıkardığını ciddi olarak düşünmelidir.

Et ve diğer ithal gıdalar lüksürler, çünkü yerel olarak üretilen geleneksel sebze ve tahıllardan daha fazla enerji ve kaynak gerektirirler. Bu, kendisini sade bir yerel beslenme düzeniyle sınırlayan bir insanın, lükse karşı iştahlı olan insanlara göre daha az çalışması ve daha az toprak kullanması gerektiği anlamına gelir.

Eğer insanlar et ve ithal gıda yemeye devam ederlerse, Japonya on yıl içinde kesinlikle bir yiyecek krizine girecektir. Otuz yıl içinde, çok büyük kıtlıklar ortaya çıkacaktır. Pirinç yemekten ekmek yemeye geçişin Japon insanının günlük hayatında bir gelişmeyi gösterdiği şeklindeki saçma fikir bir yerlerden gelip yayıldı. Gerçekte böyle değildir. Kahverengi pirinç ve sebzeler, bayağı yiyecekler olarak görülebilir ama besin değeri açısından bu en iyi beslenmedir; insanlara sade ve dolaysız şekilde yaşama imkânı verir.

Eğer bir yiyecek krizi yaşarsak bunun nedeni doğanın üretkenlik gücünün yetersizliği değil, insan arzularının müsrifliği olacaktır.

---

* Kuzey Amerika'daki etin çoğu, hayvanların buğday, arpa, mısır ve soya fasulyesi gibi mahsüllerle beslenmesiyle üretilse de, en iyi şekilde düzenli olarak mera ya da çayır dönüşümü ile değerlendirilebilecek büyük araziler de vardır. Japonya'da bu tip arazilerden neredeyse hiç yoktur. Etin neredeyse tümünün ithal edilmesi gerekmektedir.

Arpanın Acısız Ölümü

Kırk yıl önce, Amerika Birleşik Devletleri ile Japonya arasındaki politik düşmanlığın artmasının bir sonucu olarak, Amerika'dan buğday ithali imkânsız hale geldi. Buğdayın yerel olarak üretilmesi için ülke genelinde bir hareket başladı. Kullanılan Amerikan buğday türleri, uzun bir yetiştirme mevsimine ihtiyaç duyuyordu ve nihayetinde ekin, Japonya'nın yağmur mevsiminin ortasında olgunlaşıyordu. Çiftçinin yetiştirmek için böylesine büyük zahmete katıldığı mahsûl, çoğu zaman hasat sırasında çürüyordu. Bu türlerin çok güvenilmez ve hastalığa açık oldukları anlaşılınca çiftçiler buğday yetiştirmek istemediler. Geleneksel yolla öğütülüp kavrulduğunda tadı öylesine berbat oluyordu ki, yutamayıp neredeyse tükürmek durumunda kalırdınız.

Japon çavdarı ve arpasının geleneksel türleri Mayıs ayında, yağmur mevsiminden önce hasat edilebilirler ve bu nedenle, nispeten güvenli mahsûllerdir. Her şeye rağmen, buğday yetiştirilmesi çiftçiye dayatılmıştı. Herkes buna gülüyor ve buğday yetiştirmekten daha kötü bir şey olmadığını söylüyordu, ama sabırla devlet politikasını izlediler.

Savaşın ardından, tekrar büyük miktarlarda Amerikan buğdayı ithal edilmeye başlandı ve bu Japonya'da yetiştirilen buğdayın fiyatının düşmesine neden oldu. Buğday yetiştirmekten vazgeçmenin mevcut birçok nedenine bu da eklendi. Tarım işlerine bakan devlet erkânının ülke çapında yaydığı slogan "Buğdayı bırakın, buğdayı bırakın!" oldu, çiftçiler de memnuniyetle bıraktılar. Aynı zamanda, ithal buğdayın düşük fiyatı nedeniyle, devlet, çiftçileri geleneksel kış mahsûlleri olan çavdar ve arpa yetiştirmeyi de bırakmaya teşvik etti. Bu politika uygulandı ve Japonya'nın tarlaları kış boyunca nadasa bırakıldı.

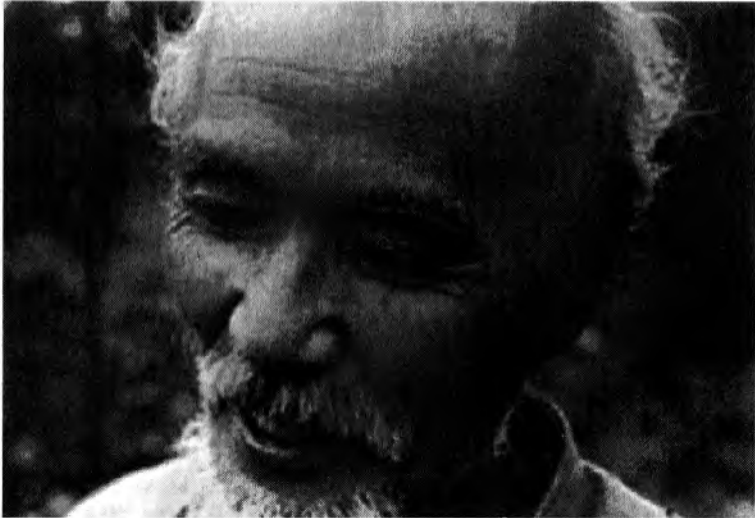
Yaklaşık on yıl önce, NHK televizyonunun "Yılın Önde Gelen Çiftçisi" yarışmasında Ehime Vilayeti'ni temsil etmek üzere seçilmiştim. O sırada, yayın kurulunun bir üyesi bana şöyle bir soru sordu: "Bay Fukuoka, neden çavdar ve arpa yetiştirmeyi bırak-

mıyorsunuz?” Şöyle yanıtladım: “Çavdar ve arpa, yetiştirilmesi kolay mahsûller ve bunları pirinçle dönüşümlü olarak yetiştirerek, Japonya'nın tarlalarından en yüksek kaloriyi üretebiliriz. İşte bu nedenle bunları bırakmıyorum.”

Tarım Bakanlığı'nın taleplerine dikbaşlılıkla karşı koyan hiç kimsenin Önde Gelen Çiftçi olamayacağı açıkça anlaşılınca şöyle dedim: “Eğer birinin Önde Gelen Çiftçi Ödülü'nü almasını engelleyen buysa, almayayım daha iyi.” Televizyon jürisinin üyelerinden biri bana daha sonra şunları söyledi: “Eğer ben üniversiteden ayrılıp tarım yapmaya başlasaydım, muhtemelen sizin gibi tarım yapardım ve savaştan önce olduğu gibi her yıl, yazları pirinç, kışları arpa ve çavdar yetiştirirdim.”

Bu hikâyeden kısa bir süre sonra, bazı üniversite profesörleriyle birlikte NHK televizyonunda bir panele katıldım ve o zaman bana yine şöyle soruldu: “Neden çavdar ve arpa yetiştirmeyi bırakmıyorsunuz?” Hiçbir nedenle bunları yetiştirmekten vazgeçmeyeceğimi bir kez daha çok açık bir şekilde belirttim. O sıralarda, kış tahılı yetiştirilmesinin bırakılması için kullanılan slogan “Acısız bir ölüm”e davet ediyordu. Yani, dönüşümlü olarak kış

tahılı ve pirinç yetiştirme uygulamasının sessizce sona ermesi gerekiyordu. Ama “acısız ölüm” çok yumuşak bir terim; Tarım Bakanlığı gerçekten de kış tahılının hendeğin içinde ölmesini istiyordu. Programın temel amacının, kış tahılı yetiştirilmesine hızla son vermek, diğer bir deyişle onu “yol kenarında ölüme terk etmek” olduğunu anlayınca, bu haksızlığa karşı öfkeyle patladım.

Kırk yıl önceki çağrı buğday yetiştirmek, yabancı bir tahıl yetiştirmek, gereksiz ve imkânsız bir mahsûl yetiştirmek içindi. Daha sonra çavdar ve arpanın Japon türlerinin Amerikan tahılı kadar yüksek besin değeri taşımadığı söylendi ve çiftçiler pişmanlıkla bu geleneksel tahılları yetiştirmekten vazgeçtiler. Yaşam standardı büyük bir hızla yükseldikçe et yemek, yumurta yemek, süt içmek ve pirinç yerine ekmek yemek gibi şeylerden bahsedilmeye başlandı. Giderek artan miktarlarda mısır, soya fasulyesi ve buğday ithal edildi. Amerikan buğdayı ucuz olduğu için yerel çavdar ve arpa üretimi terk edildi. Japon tarımı öyle tedbirler benimsedi ki Japon çiftçisi, yetiştirmemesi söylenen mahsûlleri satın alabilmek için kasabada yarım günlük işlerde çalışmaya zorlandı.

Ve şimdi, gıda kaynaklarının kıtlığı üzerine yeni bir ilgi uyanmaya başladı. Çavdar ve arpa üretimi ile kendine-yeterlilik yeniden savunulmaya başlandı. Dediklerine göre teşvik bile verilecekmiş. Ama geleneksel kış tahılını iki yıl yetiştirip sonra yeniden terk etmenin bir faydası yok. Güvenilir bir tarım politikası oluşturulmalıdır. Tarım Bakanlığı, en başta neyin yetiştirilmesi gerektiği ile ilgili hiçbir fikre sahip olmadığı için ve tarlalarda yetişenlerle insanların beslenme alışkanlıkları arasındaki bağlantıyı anlamadığı için, tutarlı bir tarım politikası imkânsız olarak kalır.

Eğer Bakanlık personeli dağlara ve çayırlara gitseydi, ilkbaharın yedi otu ile sonbaharın yedi otunu* toplayıp tatsaydı, insan beslenmesinin kaynağının ne olduğunu öğrenirdi. Eğer daha fazla araştırsaydı, pirinç, arpa, çavdar, karabuğday ve sebzeler gibi geleneksel yerel mahsûllerle pekâlâ yaşanabileceğini görürdü ve

---

* Çin çan çiçeği, ararot (*kudzu*), *thoroughworth* (bir papatya), kediotu, çalı yoncası, yabancı saçaklı hüsnüyusuf ve Japon pampa sazi.

Japon tarımının yetiştirilmesi gerekenlerin bunlar olduğuna kolayca karar verebilirdi. Eğer çiftçilerin yetiştirmeleri gerekenler yalnızca bunlar olsaydı, çiftçilik çok kolaylaşır.

Şimdiye kadar, modern ekonomistler arasındaki yaygın düşünce çizgisi, küçük ölçekli, kendine-yeterli tarımın yanlış olduğu –bunun tarımın ilkel bir türü olduğu– ve olabildiğince hızlı bir şekilde ortadan kaldırılması gerektiğiydi. Her tarlanın alanının, büyük ölçekli, Amerikan-tipi tarıma geçişi kaldırarak şekilde genişletilmesi gerektiği söyleniyor. Bu düşünce şekli yalnızca tarıma uyarlanıyor; bütün alanlardaki gelişmeler bu yönde ilerliyor.

Amaç, tarımla uğraşan yalnızca birkaç kişi bırakmak. Tarım otoriteleri, büyük, modern makineler kullanan daha az sayıda insanın aynı alandan daha yüksek mahsül alabileceğini söylüyorlar. Bu tarımsal ilerleme olarak kabul ediliyor. Savaşın sonra Japonya'daki insanların %70 ila %80'i çiftçiydi. Bu, hızla %50'ye ve daha sonra da %30'a ve %20'ye düştü, şimdiki rakam %14 civarında. Tarım Bakanlığı'nın niyeti Avrupa ve Amerika'daki seviyelere inmek, nüfusun %10'dan azını çiftçi olarak tutmak ve geri kalanını bundan soğutmak.

Benim fikrimce, insanların %100'ünün tarım yapması ideal olurdu. Japonya'daki her insan için yalnızca bir dönüm ekilebilir toprak var. Eğer herkese bir dönüm toprak verilseydi, ki bu 5 kişilik bir aile için 5 dönüm yapar, bu bütün aileyi yıl boyunca geçindirmek için yeterinden de fazla olurdu. Eğer doğal tarım uygulansaydı, çiftçinin istediği gibi kullanması ve köy topluluğu içinde toplumsal faaliyetlerde bulunması için de bolca zamanı kalırdı. Sanırım, bu ülkeyi mutlu ve hoş bir diyar haline getirmenin en doğrudan yolu bu.

Yalnızca Doğaya Hizmet Et ki Her Şey Yolunda Gitsin

Arzuların müsrifliği, dünyayı, şu anda içinde bulunduğu zor duruma sokan temel nedendir.

Yavaş yerine hızlı, az yerine fazla; bu gösterişli “gelişim”, toplumun yaklaşmakta olan çöküşüyle doğrudan bağlantılıdır. Bu, yalnızca insanı doğadan ayırmaya hizmet etmiştir. İnsanlık, arzularını maddî sahipleniş ve kişisel kazançla tatmin etmekten vazgeçip, bunun yerine manevî farkındalığa doğru ilerlemelidir.

Tarım, büyük mekanik faaliyetlerden, yalnızca yaşamın kendisine bağlı küçük çiftliklere dönüşmelidir. Maddî yaşam ve beslenmeye sade bir yer verilmelidir. Eğer bu yapılırsa, çalışma hoş bir hale gelir, ve manevî nefes alma alanı genişler.

Çiftçi, faaliyetlerinin ölçeğini ne kadar büyütürse, bedeni ve ruhu o kadar harap olur ve manevî açıdan tatmin edici bir yaşamdan da o kadar uzaklaşır. Küçük ölçekli tarımın sunduğu yaşam ilkel görünebilir, ama böyle bir yaşam sürerek, Büyük Yol’u* düşünmek mümkün hale gelir. İnanıyorum ki, eğer kişi kendi çevresini ve içinde yaşadığı gündelik dünyayı derinlemesine anlarsa, dünyaların en yücesi açığa çıkar.

Çok eskilerin bir karış toprağa sahip çiftçisi, yıl sonunda, ocak, şubat ve mart aylarını tepelerde tavşan avlayarak geçirirdi. Kendisine fakir bir köylü denmesine karşın, yine de böyle bir özgürlüğü vardı. Yeni yıl tatili üç ay sürerdi. Bu tatil aşamalı olarak kısaltmaya başladı ve önce iki ay sonra da bir ay oldu ve artık yeni yıl üç günlük bir tatil halini aldı.

Yeni yıl tatilinin kısaltılması, çiftçinin ne kadar meşgul hale geldiğini ve telaştan uzak olan bedensel ve ruhsal sağlığını nasıl kaybettiğini gösteriyor. Modern tarımda, bir çiftçinin bir şiir yazması ya da bir şarkı bestelemesi için hiç zaman yoktur.

---

* Günlük hayatın sıradan faaliyetlerine dikkat ve ilgi gösterilmesini içeren manevî farkındalık yolu.

Geçen gün, küçük köy tapınağını temizlerken, hayretle duvarda bazı levhaların asılı olduğunu fark ettim. Üzerlerindeki tozu fırçalayıp, silik ve solgun harflere bakınca, düzinelerce *haiku** şiiri gördüm. Bunun gibi küçük bir köyde bile, 20-30 kişi haiku yazmış ve bunları burada sunmuşlardı. Bu, eski zamanlarda insanların yaşamlarında ne kadar serbest alana sahip olduklarını gösteriyor. Bu dizelerden bazıları birkaç asırlık olmalı. Çok eski bir zaman olduğuna göre, muhtemelen fakir çiftçilerdi ama yine de *haiku* yazacak boş zamanları vardı.

Şimdi, bu köyde, şiir yazacak kadar zamanı olan hiç kimse yok. Soğuk kış ayları boyunca, çiftçilerin yalnızca birkaçı sıvışıp bir ya da iki günlüğüne tavşanların peşine düşecek zaman bulabiliyor. Artık, boş zaman uğraşı olarak, ilginin merkezinde televizyon yer alıyor ve çiftçinin günlük yaşamına zenginlik katan sade eğlenceler için hiç zaman yok. Tarımın, manevî açıdan fakirleştiğini ve zayıfladığını söylerken kastettiğim bu; çünkü yalnızca maddî gelişmeyle ilgileniyor.

Taocu bilge Lao Tzu, bütünlüklü ve nezih bir hayatın küçük bir köyde yaşanabileceğini söyler. Zen'in kurucusu Bodhidharma, dokuz yılını bir mağarada, ortalıkta koşuşturmadan geçirmişti. Para kazanmak, büyümek, gelişmek, endüstri ürünleri yetiştirmek ve bunları nakletmek için endişelenmek çiftçiye uygun bir yol değildir. Burada olmak, küçük bir tarlaya bakmak, her günün, her bir günün tüm özgürlük ve bolluğuna sahip olmak; tarımın özgün yolu bu olmalı.

Yaşantıyı ikiye bölerek, bir tarafa maddî diğer tarafa da manevî demek daraltıcı ve kafa karıştırıcıdır. İnsanlar yiyeceğe bağımlı olarak yaşamazlar. En nihayetinde, gıdamızı nereden aldığımızı bilemeyiz. Hatta insanlar yiyeceği düşünmeyi bıraksalar daha iyi olurdu. Benzer şekilde, insanlar "yaşamın gerçek anlamı" nı bulmak için kendilerini sıkıntıya sokmaktan vazgeçseler iyi olurdu; büyük manevî soruların yanıtlarını asla bilemeyiz, ama *anlama-*

---

* Anlatımının serbestliği, komik, hatta kaba oluşuyla Japon şiirinde ayrı bir yeri olan ve "eğlendirici şiir" anlamına gelen *Haikai*'nin yerini almış bir şiir türü.

mak iyidir. Doğduk ve yaşamın gerçekliğiyle doğrudan yüzleşmek için dünyada yaşıyoruz.

Yaşamak, doğmuş olmanın bir sonucundan başka bir şey değildir. İnsanlar yaşamak için her ne yiyorlarsa; insanlar yaşamak için her ne yemeleri gerektiğini düşünüyorlarsa, bu yalnızca düşünerek buldukları bir şeydir. Dünyanın varoluşu öyledir ki, eğer insanlar, insanî iradelerini bir yana bıraksalar ve onun yerine doğa tarafından yönlendirilselerdi, açlıktan öleceklerini düşünmek için hiçbir neden olmazdı.

Yalnızca burada ve şimdi yaşamak; insan yaşamının gerçek temeli budur. Denenmemiş bilimsel bir bilgi yaşamın temeli haline gelince insanlar, sanki kendileri nişasta, yağ ve proteine, bitkiler de nitrojen, fosfor ve potasa bağılıymış gibi yaşamaya başlarlar.

Ve bilim adamları, doğayı ne kadar incelerlerse incelesinler, ne kadar derinlemesine araştırırlarsa araştırırlar, en sonunda yalnızca doğanın ne kadar kusursuz ve gizemli oluşunu fark ederler. Araştırma ve icat etmeyle, insanlığın doğadan daha iyi bir şey yaratacağına inanmak bir yanılsamadır. Öyle sanıyorum ki, insan-

Modern tarımda, bir çiftçinin şiir yazacak ya da şarkı besteleyecek zamanı yoktur.

ların uğruna mücadele ettikleri tek neden, doğanın müthiş kavranılamazlığı diyebileceğimiz şeyi öğrenmektir.

Yani işinin başındaki çiftçiye söyleyeceğim şudur: Doğaya hizmet et ki her şey yolunda gitsin. Tarım eskiden kutsal bir işti. İnsanlık bu idealden uzak düşünce, modern ticarî tarım doğdu. Çiftçi ürünlerini, para kazanmak için yetiştirmeye başlayınca, tarımın gerçek ilkelerini unuttu.

Şüphesiz, tüccarın da toplumda oynadığı bir rol vardır, ama ticarî faaliyetlerin yüceltilmesi, insanları yaşamın gerçek kaynağını fark etmekten uzaklaştırma eğilimi gösterir. Tarım, doğa içindeki bir uğraş olarak, bu kaynağa yakındır. Birçok çiftçi, doğal bir ortamda yaşarken ve çalışırken bile doğanın farkında değildir, ama bana öyle geliyor ki, tarım, daha büyük bir farkındalık için birçok fırsat sunar.

“Sonbahar rüzgâr mı getirecek, yağmur mu, bilemem, ama bugün ben tarlalarda çalışıyor olacağım.” Bunlar eski bir halk şarkısının sözleri. Bir yaşam şekli olarak tarımın doğruluğunu vurguluyorlar. Hasat nasıl olursa olsun, yeterli yiyecek olsun ya da olmasın, yalnızca tohumları atmakta ve doğanın rehberliğinde şefkatle bitki yetiştirmekte haz vardır.

Çeşitli Doğal Tarım Ekolleri

“Çalışma” sözcüğünü pek sevmem. Çalışması gereken tek hayvan insandır ve sanırım bu, dünyadaki en komik şey. Diğer hayvanlar yaşamlarını yaşayarak sürdürürler, ama insan, hayatta kalmak için gerekli olduğunu düşünerek deli gibi çalışır. İş ne kadar büyükse, mücadele ne kadar fazlaysa, o kadar harika olduğunu düşünür. Bu şekilde düşünmeyi bırakıp, bolca boş zaman içeren kolay ve rahat bir yaşam sürmek ne kadar iyi olurdu. Öyle sanıyorum ki, tropik bölgelerdeki hayvanlar gibi yaşamak, sabah ve akşam dışarıya çıkıp yiyecek bir şey var mı diye bakmak ve akşamüstü uzun bir uyku çekmek, harika bir yaşam olurdu.

İnsanlar için böylesine sade bir yaşam, ancak kişinin doğrudan günlük ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik çalışmasıyla mümkün olabilir. Böyle bir yaşamda, iş insanların genellikle iş olduğunu düşündükleri şey değil, yalnızca ne gerekiyorsa onu yapmaktır.

Benim amacım, her şeyi bu yönde ilerletmek. Dağdaki kulübelerde komünal bir şekilde yaşayan ve çiftlik işlerine yardımcı olan 7-8 genç insanın amaçları da aynı. Bu genç insanlar çiftçi olmak istiyorlar; yeni köyler ve topluluklar kurmak ve bu şekilde yaşamayı denemek istiyorlar. Bunu gerçekleştirmek için ihtiyaç duyacakları pratik tarım becerilerini edinmek amacıyla çiftliğime geliyorlar.

Eğer ülkenin çeşitli yerlerine bakarsanız, son günlerde filizlenen pek çok komünü fark edebilirsiniz. Eğer bunlara hipilerin bir araya gelmesi deniyorsa, pekâlâ, öyle de görülebilirler sanırım. Ama birlikte yaşama ve çalışmalarıyla, doğaya dönen yolu bulmalarıyla, onlar “yeni çiftçi” için birer modeller. Sıkıca kök salmanın, kendi arazilerinin verimiyle yaşamak anlamına geldiğini biliyorlar. Kendi yiyeceğini üretmeyi başaramayan bir topluluk, fazla uzun sürmeyecektir. Bu insanların birçoğu, Hindistan’a ya da Fransa’daki Gandhi Köyü’ne seyahat ediyor, İsrail’de bir *kibbutz*’da* zaman geçiriyor, ya da Amerika’nın batısındaki dağlar ve göllerde bulunan komünleri ziyaret ediyorlar. Güney Japonya’da-

ki Tokara Adaları zincirindeki Suvanose Adası'ndaki grup gibi bazıları, aile hayatının yeni biçimlerini deniyor ve kabilevari tarz-
lara özgü samimiyeti yaşayarak öğreniyor. Bu bir avuç insanın hareketlerinin, yolumuzu daha güzel günlere doğru yönelttiğini düşünüyorum. Bu insanlar arasında, doğal tarım şimdi hızla tutunuyor ve ivme kazanıyor.

Buna ek olarak, çeşitli dinî gruplar da doğal tarıma başladı. İnsanın gerçek doğasını ararken, buna nasıl yaklaşırsanız yaklaşın, sağlığı göz önüne alarak başlamalısınız. Doğru farkındalığa uzanan yol, her bir günü dolu dolu yaşamayı, özlü ve doğal yiyecekler yetiştirmeyi ve yemeyi içerir. Bundan da anlaşıldığı gibi, doğal tarım birçok insan için en iyi başlama noktası olmuştur.

Ben hiçbir dinî gruba bağlı değilim ve görüşlerimi herhangi biriyle özgürce tartışabilirim. Hıristiyanlık, Budizm, Şinto ve diğer dinler arasında pek ayırım yapmam ama köklü dinî inançlar taşıyan insanların çiftliğimin cazibesine kapılmaları merakımı uyandırıyor. Sanırım bunun nedeni, doğal tarımın, diğer tarım türlerinden farklı olarak, toprak analizi, pH ve hasat miktarı değerlendirmelerinin ötesine geçen bir felsefeye dayanması.

Bir süre önce, Paris Organik Bahçecilik Merkezi'nden biri dağa tırmanarak yanımıza geldi ve o günü konuşarak geçirdik. Fransa'da olanlara dair aldığım bu haberlere göre, uluslararası ölçekte bir organik tarım konferansı planladıklarını ve bu toplantıya bir hazırlık olarak da bu Fransızın dünyanın her yerindeki organik ve doğal çiftlikleri ziyaret ettiğini öğrendim. Ona meyve bahçesini gezdirdim ve sonra oturup birer fincan pelin çayı içerek, geçtiğimiz otuz küsur yıl içindeki gözlemlerimin bazıları üzerine konuştuk.

İlk önce, Batı'da yaygın olan organik tarım ilkelerine baktığımızda, bunların Çin, Kore ve Japonya'da yüzlerce yıldır uygulanan geleneksel Doğu tarımınıninkilerden pek farklı olmadığını

---

* İsrail'de kooperatif tarıma dayalı komünal bir yaşamın sürdürüğü ve ilki 1909'da Yahudi Ulusal Fonu'nun Filistin'deki toprakları üzerinde kurulmuş olup demokratik ve eşitlikçi özellikleri nedeniyle Yahudi yerleşimlerine öncülük etmiş olan köyler.

söyledim. Bütün Japon çiftçileri, Meici ve Taişo Dönemleri* boyunca ve ta İkinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar hâlâ bu şekilde tarım yapıyorlardı.

Bu, kompostun ve insan ve hayvan atıklarının dönüştürülmesinin temel önemini vurgulayan bir sistemdi. Sıkı bir çalışma gerektiriyordu ve ürün münavebesi, eşlikli ekim ve yeşil gübre kullanımı gibi uygulamalar içeriyordu. Arazi miktarı kısıtlı olduğu için, tarlalar asla boş bırakılmazdı ve ekim ve hasat takvimleri kesintisiz olarak birbirini izlerdi. Bütün organik atıklar kompost yapılarak tarlaya geri verilir. Kompost kullanımı resmî kurumlarca teşvik ediliyordu ve tarım araştırmaları esas olarak organik maddeler ve kompost yapma teknikleri üzerineydi.

Yani, hayvanı, mahsûlü ve insanı tek bir bedende birleştiren bir tarım, modern zamanlara kadar Japon tarımının izlediği ana yoldu. Denilebilir ki, Batı'da uygulandığı şekliyle organik tarım, çikış noktası olarak, Doğu'nun bu geleneksel tarımını almıştır.

Sözlerime doğal tarım yöntemleri içinde iki çeşidin ayırt edilebileceğini belirterek devam ettim: Engin, aşkın (insan bilgisini aşan) doğal tarım ve göreceli dünyanın** dar doğal tarımı. Eğer Budist kavramlarla ifade etmem gerekseydi, bu ikisine Mahayana ve Hinayana doğal tarım diyebilirdim.

Engin, Mahayana doğal tarım, insan ile doğa arasında birlik var olduğu zaman kendiliğinden ortaya çıkar. Mevcut haliyle doğaya ve mevcut haliyle akla uyar. Eğer birey geçici olarak mevcut insanî iradesini terk eder ve bu şekilde doğa tarafından yönlendirilmesine izin verirse, doğanın her şeyi sağlayarak karşılık vereceği inancıyla ilerler. Basit bir benzetme yaparsak, aşkın doğal tarımda insanlıkla doğa arasındaki ilişki, kusursuz bir evlilikle birbirlerine bağlı bir karı-kocaya benzetilebilir. Evlilik hediye edilmiştir, alınmamıştır; kusursuz eşleşme varoluşundan gelir.

Diğer taraftan, dar doğal tarım, doğanın yolunu *izlemektedir*; "organik" ya da diğer yöntemlerle doğayı takip etmeye *girişir*. Bel-

---

* 1868-1926.

** Bu, akıl tarafından kavranabilen dünyadır.

li bir hedefe ulaşmak için tarım yapılır. Doğayı içtenlikle sevmesine ve ona samimiyetle evlenme teklif etmesine rağmen; ilişki hâlâ deneme niteliğindedir. Modern endüstriyel tarım, ilahî bilgeliği arzular ama bunun anlamını kavrayamadığı için doğayı kullanmak da ister. Dinlenmeksizin aramasına karşın, evlenme teklif edecek birini bulmaktan acizdir.

Dar ufuklu doğal tarım, toprağa organik maddeler vermenin çiftçi için iyi olduğunu, hayvan beslemenin iyi olduğunu ve bunun, doğadan yararlanmanın en iyi ve en etkin yolu olduğunu söyler. Kişisel uygulama açısından bakacak olursak bu iyidir ama sırf bu yolla, gerçek doğal tarımın ruhu canlı tutulamaz. Bu çeşit dar bir doğal tarım, tek-darbe okulu olarak bilinen ve tekniğin beceriyle ama bilinçli olarak uygulanmasıyla zafere ulaşmayı amaçlayan kılıç okuluna benzer. Modern endüstriyel tarım çift-darbe okulunu takip eder, ki bu okul, zaferin kılıç darbeleriyle en büyük barajın kurulması sayesinde elde edilebileceğini savunur.

Saf doğal tarım, buna zıt olarak, hiç-darbe okuludur. Hiçbir yere gitmez ve zafer peşinde değildir. "Hiçbir şey yapmama"yı uygulamaya koymak, çiftçinin başarmaya gayret etmesi gereken tek şeydir. Lao Tzu etkin-olmayan (*non-active*) doğadan söz eder ve sanırım, eğer çiftçi olsaydı hiç kuşkusuz doğal tarım uygulardı. İnanıyorum ki, Gandhi'nin yolu, yani yönemsiz bir yöntemle kazanmayı ve karşı koymayı gütmeyen bir akılla hareket etmek, doğal tarıma yakındır. İnsanın, neşe ve mutluluk elde etme çabası içinde bunları yitirdiği anlaşılınca, doğal tarımın özü fark edilir. Tarımın nihaî hedefi mahsül yetiştirmek değil, insanların geliştirilmeleri ve kusursuzlaştırılmalarıdır.*

---

* Bu paragrafta Bay Fukuoka, belli bir hedefe yönelik bilinçli bir arayışla ele alınan yöntemler ile iradî aklın hâkimiyetinden kurtulup gündelik işlerini yapan birinin doğayla uyumunun bir ifadesi olarak ortaya çıkan yöntemler arasına bir ayırım koyuyor.

Gıdalarla İlgili Karmaşa

Dağdaki kulübelerden birinde üç yıl kalan bir genç, bir gün şöyle dedi, “Biliyor musunuz, insanlar ‘doğal gıda’ dediklerinde ne kastettiklerini artık bilmiyorum”.

Düşünürseniz, herkes “doğal gıda” terimine aşınadır, ama doğal gıdanın gerçekte ne olduğu tam olarak anlaşılmış değildir. Birçok insan, yapay kimyasallar ya da katkı maddeleri içermeyen yiyecekler yemenin doğal bir beslenme olduğunu hissederken kimileri de belli belirsiz bir şekilde, doğal beslenmenin yiyecekleri doğada buldukları haliyle yemek olduğunu düşünür.

Eğer yemek yaparken ateş ve tuz kullanmanın doğal olup olmadığını sorarsanız, bu her iki şekilde de yanıtlanabilir. Eğer yalnızca ilkel zamanlarda yaşamış insanların beslenme şekli olan yabanî haldeki bitki ve hayvanları yemeye “doğal” dersek, o zaman tuz ve ateş kullanan bir beslenmeye doğal denemez. Ama eğer eski zamanlarda kazanılmış ateş ve tuz kullanma bilgisinin insanın doğal kaderi olduğu savunulursa, o zaman bu şekilde hazırlanan yiyecek de tümüyle doğaldır. İnsanların hazırlama teknikleriyle hazırlanmış yiyecekler iyi midir, yoksa yalnızca doğada buldukları hallerinde yabanî yiyecekler mi iyi kabul edilmelidir? Yetiştirilmiş mahsüllere doğal denebilir mi? Doğal olanla olmayan arasındaki çizgi nerede çizilmelidir?

Japonya’da “doğal beslenme” teriminin, Meici Dönemi’nde, Sagen İşizuka’nın öğretileriyle başladığı söylenebilir. Onun kuramı daha sonra Bay Sakurazava* ve Bay Niki tarafından işlendi ve detaylandırıldı. Batı’da Makrobiyotik olarak bilinen Beslenme Yolu, ikicil-olmayış (*non-duality*) kuramına ve Ai Çing’in yin-yang** anlayışına dayanır. Bu, genellikle kahverengi pirince dayalı beslenme anlamına geldiği için, çoğu zaman “doğal beslenme”nin

---

* George Osava.

** Çin felsefesinde gerçekliğin iki durumunu, birbirini tamamlayan iki gücü (diş/erkek, karanlık/ışık, toprak/gök vb.) anlatır.

tam tahıl ve sebze yemek olduğu düşünülür. Ancak, doğal gıda, böylesine basit bir şekilde, kahverengi pirinç vejetaryenliği olarak özetlenemez.

Öyleyse nedir?

Bütün bu karışıklığın nedeni insan bilgisinin –ayırmlayan ve ayırmılamayan şeklinde– iki farklı yoldan elde edilmesidir.* İnsanlar genellikle, dünyanın hatasız olarak bilinebilmesinin yalnızca ayırmılama ile mümkün olabileceğine inanırlar. Bu nedenle, genellikle kullanıldığı şekliyle “doğa” sözcüğü, ayırmlayan zekâ tarafından algılandığı haliyle doğayı ifade eder.

Ben, insan aklı tarafından yaratılmış boş doğa imgesini kabul etmiyorum ve bu imgeyi, ayırmılamayan kavrayış tarafından deneyimlendiği haliyle doğanın kendisinden açık bir şekilde ayırıyorum. Eğer doğanın yanlış kavranmasının kökünü kazırsak, inanıyorum ki, dünyanın düzensizliğinin temeli ortadan kalkacaktır.

Bati’da doğa bilimi, ayırmlayan bilgiden doğdu; Doğu’da yin-yang ve Ai Çing felsefeleri de aynı kaynaktan doğdu. Ama bilimsel gerçeklik mutlak gerçekliğe asla erişemez ve felsefeler, en nihayetinde, dünyanın yorumlanmasından başka bir şey değildirler. Bilimsel bilgi tarafından kavrandığı haliyle doğa, harap edilmiş bir doğadır; iskeleti olan ama ruhu olmayan bir hayalettir. Felsefi bilgi, insan kurgulaması tarafından yaratılmış bir teoridir, ruhu olan ama yapısı olmayan bir hayalettir.

Ayırmılamayan bilgi, doğrudan sezgi haricinde bir yolla anlaşılmaz, ama insanlar, buna “içgüdü” diyerek, aşına oldukları bir çerçeveye sokmaya çalışırlar. Gerçekte bu, adlandırılmaz bir kay-

---

* Bu, birçok Doğu filozofunca yapılan bir ayırmıdır. Ayırmlayan bilgi analitik, iradi aklın, deneyimi, bir mantık çerçevesi içinde düzenlemeye girişmesiyle elde edilir. Bay Fukuoka bu süreçte, bireyin kendisini doğadan ayırdığına inanır. Burada sözü edilen 99. sayfadaki “sınırlı bilimsel doğu ve yargılardır”.

Ayırmılamayan bilgi, deneyim, yaşandığı haliyle, aklın yorumlaması olmadan kabul edildiğinde, bireyin bilinçli bir çabası olmadan ortaya çıkar.

Dünyadaki pratik sorunları tahlil etmek için ayırmlayan bilgi gerekli olsa da, Bay Fukuoka, bunun en nihayetinde çok dar bir perspektif sağladığına inanır.

naktan gelen bilgidir. Eğer doğanın gerçek görüntüsünü bilmek istiyorsanız, ayırmlayan aklı terk edin ve görecelik dnyasınınte- sine geçin. En başında, ne doğu ne batı, ne dört mevsim ne de yin ve yang vardır.

Ben bu kadar ileri gidince, karşımdaki geç şöyle sordu, “O halde, yalnızca doğa bilimini reddetmekle kalmıyor, yin- yang ve Ai ing tabanlı Doğu felsefelerini de inkâr ediyorsunuz?”

Geçici çözümler ya da işaret levhaları olarak değerli kabul edilebilirler dedim, ama en yüksek başarılar olarak grlmemelidirler. Bilimsel doğrular ve felsefeler, göreceli dünyaya ait anlayışlardır, orada doğrudurlar ve değerleri kabul edilir.örneğin, yin- yang sistemi doğanın düzenini bozan, kendi beden ve ruhlarının çöküşünü hazırlayan göreceli dünyanın modern insanlarına düzenin yeniden sağlanması için uygun ve etkin bir yol gösterici olabilir.

Böyle yolların, gerçek doğal bir beslenme düzenine ulaşılana

orba, pirinç ve sebze turşusundan oluşun birğle yemeği.

kadar, insanların yoğunlaşmış ve özlü şekilde beslenmelerine yardımcı eden yararlı kuramlar oldukları söylenebilir. Ama eğer, insanın nihai amacının göreceli dünyayı aşmak, özgürlük âleminde gezinmek olduğunu anlarsanız, o zaman teoriye bağlı bir şekilde çırpınmak talihsizlik olur. Birey, yin ve yang'ın iki yönünün özgün birliklerine döndüğü bir dünyaya girebilirse, bu sembollerin misyonu sona erer.

Daha yeni gelmiş olan bir genç şöyle dedi: “O zaman, eğer doğal bir insan olursanız, dilediğiniz her şeyi yiyebilirsiniz?”

Eğer tünelin sonunda aydınlık bir dünya beklerseniz, tünelin karanlığı daha da uzun sürer. Artık lezzetli şeyler yemek *istemediğinizde*, ne yerseniz yiyin, bunun gerçek tadını alabilirsiniz. Bir yemek masasını doğal beslenmenin sade gıdalarıyla donatmak kolaydır, ama böyle bir ziyafetin gerçekten tadını çıkarabilenler azdır.

Doğanın Gıda Mandalası*

Doğal gıda üzerine düşüncelerim, doğal tarım üzerine olanlarla aynı. Tıpkı doğal tarımın, olduğu haliyle doğaya, yani ayırmılamayan akılla kavrandığı haliyle doğaya uyduğu gibi, doğal beslenme de, yabanî doğada toplanan yiyeceklerin ya da doğal tarımla yetiştirilen mahsüllerin ve doğal yöntemlerle avlanan balıkların, ayırmılamayan akıl tarafından, hesaplı şekilde hareket etmeksizin elde edildiği bir beslenme yoludur.

Hesapsız davranmaktan ve yönemsizlikten söz etmeme karşın, günlük hayat yoluyla zaman içinde kazanılan bilgeliğin değerini tabi ki kabul ediyorum. Yemek pişirmekte tuz ve ateşin kullanılması, insanın doğadan ayrılmasının ilk adımı olarak eleştirilebilir, ama bu yalnızca ilkel insan tarafından kavranmış doğal bilgellik ve tanrı tarafından bahşedilmiş bilgellik olarak kabul edilmelidir.

Binlerce ve onbinlerce yıldır insanlarla birlikte bulunarak evrimleşmiş mahsüller, tümtüyle çiftçinin ayırmılayan bilgisinden doğmamışlardır ve doğal olarak ortaya çıkan gıdalar olarak kabul edilebilirler. Ama doğal koşullar altında evrimleşmek yerine, doğadan çok uzaklaşmış bir tarım bilimi tarafından geliştirilmiş olan ani değişim geçirmiş türler ve büyük miktarlarda üretilen balıklar, kabuklular ve evcil hayvanlar, bu sınıflandırmanın dışında kalırlar.

Tarım, balıkçılık ve hayvancılığın yanı sıra gıda, giyim, barınak ve manevî yaşamın gündelik gerçekliği –yani varolan her şey–doğayla bir bütün oluşturmaktadır.

Aşağıdaki şemaları, bilim ve felsefenin ötesine geçen doğal beslenmeyi açıklamaya yardımcı olmaları için çizdim. İlki, insanların en kolay elde edebileceği yiyecekleri gösteriyor ve bunlar az çok gruplar halinde düzenlenmiştir. İkincisi, yiyecekleri, buldukları aylara göre gösteriyor. Bu şemalar doğanın gıda mandalasını oluşturuyor.

---

* Doğu sanatında ve bilgeliğinde, işlediği konunun bütünlüğünü ve birliğini simgeleyen dairesel şema.

Bu mandaladan, yeryüzünde bulunan gıda kaynaklarının neredeyse sonsuz olduğu görülebilir. Eğer insanlar gıdalarını “hiç-akıl”* (*no-mind*) ile elde ederlerse, yin ve yang hakkında hiçbir şey bilmeseler bile, kusursuz bir doğal beslenme elde edebilirler.

Japon köylerindeki balıkçılar ve çiftçiler, bu şemaların mantığına pek ilgi duymazlar. Onlar yakın çevrelerinden mevsimlik yiyecekleri seçerek doğanın talimatlarına uyarlar.

İlkbahar başından itibaren, yedi ot yerden filizlenmeye başladı mı, çiftçi yedi tadı alabilir. Bunlara, göl salyangozları, deniz tarağı ve türban deniz salyangozunun enfes tatları eşlik eder.

Yeşil mevsimi martta gelir. Atkuyruğu, eğreltiotu, pelinotu, osmunda ve diğer dağ bitkileri ve tabi ki Japonhürması (Trabzonhürması) ve şeftali ağaçlarının genç yaprakları ve dağ yerelması sürgünlerinin hepsi yenilebilir. Hafif, derinden tatlarıyla, harika *tempura* olurlar ve yemeklerde tatlandırıcı olarak da kullanılabilirler. Bir tür deniz yosunu olan varek, *nori* ve kaya yosunu gibi deniz sebzeleri bahar aylarında leziz olurlar ve deniz kıyısında bolca bulunurlar.

Bambu genç sürgünler verdiği zaman, gri kaya müreni, karagöz ve çizgili domuz balığı en lezzetli hallerindedirler. Süsenlerin çiçeklenme mevsimi, ince kâğıt balığı ve uskumru *saşimi*'siyle kutlanır. Yeşil bezelye, kar bezelye, *lima* fasulyesi ve *fava* fasulyesi doğrudan kabuklarından çıkarılarak yenildiklerinde oldukları gibi, kahverengi pirinç, buğday ya da arpa gibi tam tahıllarla birlikte kaynatıldıklarında da çok lezzetlidirler.

Yağmur mevsiminin sonuna doğru,** Japon erikleri tuzlanıp saklanırken çilek ve ahududu da bol miktarlarda toplanabilir. Bu zamanda, beden doğal olarak yeşil soğan ve pırasanın körpe tadının yanı sıra malta eriği, kayısı ve şeftali gibi sulu meyveleri de arzulamaya başlar. Maltaeriğinin yenebilen tek kısmı meyvesi değildir.

---

* Birey ve “harici” dünya arasında ayırım yapılmaması halini anlatan Budist bir terim.

** Japonya'nın büyük kısmında yağmur mevsimi hazirandan temmuz ortasına kadar sürer.

Çekirdekleri çekilerek “kahve” yapılır ve yapraklarından yapılan çay en iyi ilaçlar arasındadır. Şeftali ve Japon hurmasının olgun yapraklarından bir uzun yaşam toniği yapılır.

Parlak yaz ortası güneşinin altında, büyük bir ağacın gölgesinde kavun yemek ve bal yalamak gözde bir eğlencedir. Bu sırada havuç, ıspanak, turp ve hıyar gibi birçok yaz sebzesi olgunlaşır ve hasada hazır hale gelir. Beden aynı zamanda yaz mahmurluğunu bastırmak için bitkisel yağa ya da susam yağına ihtiyaç duyar.

Dilerseniz bunu akıl almaz olarak nitelendirebilirsiniz, ama baharda hasat edilen kış tahılları, azalan yaz iştahıyla gayet iyi giderler ve bu nedenle yazın, sıkça çeşitli boy ve şekillerde arpa erişteleri hazırlanır. Karabuğday yazın hasat edilir. Bu, çok eski bir yabancı bitki ve bu mevsimle iyi giden bir yiyecektir.

Güz başı mutlu bir mevsimdir; soya fasulyesi, küçük kırmızı *azuki* fasulyesi, birçok meyve, sebze ve çeşitli sarı tahıllar hep birlikte aynı zamanda olgunlaşırlar. Sonbaharın ay izleme kutlamalarında darı keklerinin keyfi çıkarılır. Yarı kaynatılmış soya fasulyesi, güleğez patatesiyle birlikte servis yapılır. Sonbahar ilerledikçe, mısır ve kırmızı fasulye, *matsutake* mantarı ya da kestaneyle beraber buğulanmış pirinç sıkça yenir ve sevilir. En önemlisi, bütün yaz boyunca güneşin ışınlarını emmiş olan pirinç sonbaharda olgunlaşır. Bu, bol miktarda elde edilebilen ve kalori açısından zengin bir temel gıdanın soğuk kış aylarında yenmek üzere hazır olduğu anlamına gelir.

İlk ayazla birlikte insanın içinden ızgara yapan balıkçının tezgâhına bakmak gelir. Bu mevsimde *yellowtail* ve ton balığı gibi açık denizin mavi balıkları tutulur. Bu mevsimde bolca bulunan Japon turbunun ve yeşil yaprakların bu balıklarla birlikte iyi gitmeleri ilginçtir.

Yeni yıl tatili yemekleri, büyük ölçüde, özellikle bu büyük kutlama için salamura edilmiş ve tuzlanmış yiyeceklerle hazırlanır. Tuzlanmış somon, ringa yumurtası, kırmızı karagöz, ıstakoz, varek ve siyah fasulye asırlardır her yıl bu şölende sunulur.

Yerde bırakılmış ve artık üzeri bir toprak ve kar örtüsüyle kaplanmış olan turpları ve şalgamları topraktan çıkarmak kış mevsimi-

minin eğlenceli deneyimlerindedir. Yıl boyunca yetiştirilen tahıllar ve çeşitli fasulyeler ve *miso* ile soya sosu, her zaman el altında bulunan temel gıdalardır. Sonbaharda depolanan lahana, turp, kabak ve tatlı patatesin yanı sıra, keskin bir soğğun olduğu aylar boyunca doğadan elde edilebilecek çeşitli yiyecekler bulunur. Pırasa ve yabanî soğan, o sıralarda toplanan istiridye ve deniz hıyarının hafif tatlarıyla birlikte iyi giderler.

İlkbaharın gelmesini beklerken, karın içinden fırlamış öksürükotu sürgünleri ve sürünen çilek ıtırının yenebilir yaprakları bir anda insanın gözünün önünde bitiverir. Suteresi, çobançantası, sıçankulağı ve diğer yabanî otların tazelenmesiyle birlikte, mutfak penceresinin altında bir doğal bahar sebzeleri bahçesi hasadı yapılabilir.

Böylelikle mütevazı bir beslenme yolu izleyen köylüler yakın çevrelerinde mevsimine göre bulunan yiyecekleri toplayıp özlü ve besleyici tatlarının zevkini çıkararak doğanın nimetlerini kabul ederler.

Köylüler yiyeceğin enfes tadını bilirler, ama doğanın gizemli tadını alamazlar. Hayır, daha ziyade tadını alırlar ama bunu sözcüklerle ifade edemezler.

Doğal beslenme insanın ayağının dibindedir.

Yemek Kültürü

Neden yemek yediğimiz sorulduğunda, çok azımız yiyeceğin, insan bedeninin yaşamını ve büyümesini desteklemek için gerekli olduğu gerçeğinden fazlasını düşünürüz. Ancak, bunun ötesinde, yemeğin insan ruhuyla ilişkisi üzerine daha derin bir soru vardır. Hayvanlar için yemek, oynamak ve uyumak yeterlidir. İnsanlar da, eğer tek bir sade öğünde besleyici yemeğin ve dindendirici uykunun tadını çıkarabilselerdi, bu onlar için büyük bir başarı olurdu.

Buda der ki, “Biçim boşluktur ve boşluk biçimdir”. Budist terminolojide “biçim” maddeyi ya da şeyleri ve boşluk da aklı gösterdiğine göre, madde ve aklın aynı şeyler olduğunu söylemektedir. Şeylerin birçok farklı renkleri, biçimleri ve tatları vardır. İnsan aklı, şeylerin çeşitli nitelikleriyle cezbedilerek daldan dala konar. Ama gerçekte, madde ve akıl birdir.

Renk

Dünyada yedi ana renk vardır. Ama eğer bu yedi renk birleşirse, beyaz olurlar. Beyaz ışık, bir prizmayla kırıldığında yedi renk halini alır. İnsan dünyayı “hiç-akıl” ile gördüğünde renkteki renk kaybolur. Bu hiç-renktir. Yedi renk ancak ayınlamanın yedi renkli aklıyla görüldükleri zaman ortaya çıkarlar.

Su sayısız değişim geçirir, ama su hâlâ sudur. Aynı şekilde, bilinçli akıl değişimler geçiriyormuş gibi görünmesine karşın, özgün durağan akıl değişmez. Yedi renk kişinin aklını çelince, akıl kolayca şaşırır. Yaprakların, dalların ve meyvelerin renkleri algılanırken, rengin temeli fark edilmeden kalır.

Bu, yemek için de geçerlidir. Bu dünyada, insan gıdası olmaya uygun birçok doğal madde bulunur. Bu yiyecekler akıl tarafından ayırt edilir ve bunların iyi ve kötü nitelikler taşıdığına inanılır. Daha sonra, insanlar almayı gerekli gördükleri yiyecekleri bilinçli olarak seçerler. Bu seçme işlemi, insan beslenmesinin temelini

fark edilmesini engeller, ki bu, yere ve mevsime göre cennetin bize verdikleridir.

Doğanın renkleri, ortanca çiçekleri gibi, kolayca değişir. Doğanın bedeni sürekli dönüşümdür. Sonsuz devinim denmesiyle aynı nedenle, durağan devinim olarak da görülebilir. Yiyecekleri seçmekte akıl kullanıldığında, kişinin doğa anlayışı sabitlenir ve mevsim değişimleri gibi doğanın dönüşümleri de göz ardı edilir.

Doğal beslenme alışkanlıklarının amacı, iyi açıklamalar yapabilen ve çeşitli yiyecekler arasından beceriyle seçim yapabilen bilgili insanlar yaratmak değil, bilinciyle iyi-kötü ayrımı yapmadan yiyeceğini satın alan bilinçsiz insanlar yaratmaktır. Bu, doğanın yoluna ters değildir. “Hiç-aklı” fark ederek, biçimin detayları içinde kaybolmayarak, renksiz renginin renk olduğunu kabul ederek başlar doğru beslenme.

Tat

İnsanlar derler ki “yemeğin tadının neye benzediğini denemeden bilemezsin”. Ama denediğin zaman bile, yemeğin tadı, zamana, koşullara ve tadan kişinin zevkine göre değişiklik gösterebilir.

Eğer bir bilim adamına, tadın maddesinin ne olduğunu sorarsanız, çeşitli bileşenlerini yalıtarak ve tatlı, ekşi, keskin, tuzlu ve acı oranlarını bularak onu tanımlamaya çalışacaktır. Ama tat, tahlille ya da dilin ucuyla bile tanımlanamaz. Beş tat, dil tarafından algılansa bile, etkileri akıl tarafından toplanır ve yorumlanır.

Doğal bir insan doğru bir beslenme sağlayabilir, çünkü içgüdüleri doğru şekilde çalışır. Sade yiyeceklerle tatmin olur; besleyicidir, tadı iyidir ve günlük şifa olması açısından faydalıdır. Gıda ve insan ruhu birleşmişlerdir.

Modern insanlar, berrak içgüdülerini kaybetmişlerdir ve bu nedenle ilkbaharın yedi otunu toplamaktan ve bunların tadını çıkarmaktan aciz kalmışlardır. Çeşitli çiçekler aramaya çıkarlar. Beslenmeleri düzensiz hale gelir, beğenilenle beğenilmeyen arasındaki ayrım genişler ve içgüdüleri giderek daha da şaşırılmış hale gelir. Bu noktada, insanlar yemeklerine güçlü tatlandırıcılar katmaya ve karmaşık pişirme teknikleri kullanmaya başlayarak

karişıklığı daha da derinleştirirler. Gıda ve insan ruhu yabancılaşmıştır.

Bugün birçok insan, pirincin tadını bile unutmuştur. Tam tahılın rafine edilmesi ve işlenmesinden geriye yalnızca tatsız nişasta kalır. Cilalanmış pirinç, tam pirincin eşsiz rayihasından ve tadından yoksundur. Bu nedenle de yan yiyeceklerle desteklenerek ya da üzerine sos dökülerek tatlandırılması gerekir. İnsanlar, eksik olan besinleri yanlış bir şekilde vitamin takviyeleri ya da et ve balık gibi diğer yiyeceklerle karşıladıkları sürece, pirincin besin değerinin düşük olmasının önemli olmadığını düşünürler.

Lezzetli yiyecekler, kendiliklerinden lezzetli değillerdir. Yiyecek, bir insan onun öyle olduğunu düşünene kadar lezziz değildir. Birçok insanın kırmızı et ve tavuğu nefis bulmalarına rağmen, fiziksel ya da manevî nedenlerle bunları beğenmediğine karar vermiş bir insan için bunlar iticidir.

Çocuklar yalnızca oynayarak ya da hiçbir şey yapmadan mutlu olurlar. Diğer yandan, ayrımlayan bir yetişkin, kendisini neyin mutlu edeceğine karar verir ve bu koşullar sağlandığında kendini tatmin olmuş hisseder. Yiyeceklerin ona lezzetli gelmesinin nedeni doğanın ince tatlarını taşımaları ya da bedeni beslemeleri değil, tat alma duyusunun, bunların tatlarının iyi olduğu *fikrine* şartlanmış olmasıdır.

Buğday eriştisi lezzizdir, ama bir otomattan gelen bir kap hazır eriştinin tadı inanılmaz derecede kötüdür. Ama, reklamlar sayesinde, tatlarının kötü olduğu fikri ortadan kaldırılınca, bu tatsız erişteler bile birçok insana lezziz gelir.

Öyle hikâyeler vardır ki, bir tilki tarafından kandırılan insanların at dışkısı yediğini anlatır. Bu gülünecek bir şey değil. Bugünlerde insanlar, akıllarıyla yiyorlar, bedenleriyle değil. Birçok insan, yediği şeyde monosodyum glutamat olmasını önemsemiyor ve yalnızca dilinin ucuyla tat alıyor, böylelikle de kolayca kandırılıyor.

İlk önceleri, insanlar sadece yaşadıkları için ve yemek lezzetli olduğu için yerlerdi. Modern insanlar, eğer ayrıntılı tatlandırıcılar kullanmazlarsa, yemeklerin tatsız olacağını düşünmeye başladılar.

Eğer yemekleri lezzetli yapmaya *çalışmazsanız*, doğanın bunu zaten yaptığını görürsünüz.

Dikkat edilecek ilk husus, yiyeceklerin kendiliklerinden lezzetli oldukları bir yaşam şekli sürdürmektir, ama bunun yerine bugün, bütün çaba yemeklere tat *katmaya* gitmektedir. İronik bir şekilde, lezzetli yemekler hepten ortadan kalkmıştır.

İnsanlar lezzetli ekmek yapmaya çalıştılar ve lezzetli ekmek yok oldu. Zengin, zevk verici yemekler yapma çabasıyla işe yaramaz yemekler yaptılar ve artık insanların iştahları tatmin edilemiyor.

En iyi yemek hazırlama yöntemleri, doğanın narin tatlarını koruyanlardır. Çok eski zamanların gündelik bilgeliği, insanların, güneşte kurutulmuş salamura, tuz salamurası, kepek salamurası ve *miso* salamurası gibi değişik şekillerde sebze salamuraları yapımlarıyla sebzenin kendi tadının da korunmasını sağlamıştır.

Yemek pişirme sanatı, deniz tuzu ve çıtırdayan bir ateşle başlar. Yemek, aşçılığın temel ilkelerine duyarlı biri tarafından hazırlandığında, doğal tadını korur. Eğer yemek, pişirilme sonucunda garip ve egzotik bir tat kazanırsa ve bu değişikliğin nedeni yalnızca damağı memnun etmekse, bu sahte bir pişirmedir.

Kültürün, genellikle, yalnızca insanlığın emeğiyle yaratılan, korunan ve geliştirilen bir şey olduğu düşünülür. Oysa kültür her zaman, insan ve doğa arasındaki ortaklıktan kaynaklanır. İnsan toplumu ve doğa arasında birlik gerçekleştiğinde, kültür kendi şeklini alır. Kültür her zaman gündelik hayatla yakından bağlantılı olmuştur ve böylece gelecek kuşaklara aktarılarak günümüze kadar korunmuştur.

İnsanın gururundan ve zevk arayışından doğan bir şey kültür olarak değerlendirilemez. Gerçek kültür doğada doğar; sade, alçakgönüllü ve safır. Gerçek kültürden yoksun kaldığında, insanlık yok olacaktır.

İnsanlar doğal gıdaları reddedip, onların yerine işlenmiş gıdaları koyunca, toplum kendi yıkımına giden bir yola çıktı. Bunun nedeni, böyle gıdaların, gerçek kültürün ürünü olmamalarıdır. Gıda yaşamdır ve yaşam doğadan uzaklaşmamalıdır.

Katıksız Ekmekle Yaşamak

Lezzetli yemekler yemekten daha güzel bir şey yoktur, ama birçok insan için yemek yemek yalnızca bedeni beslemenin ve çalışmak ve uzun bir ömür sürmek için gerekli olan enerjiyi almanın bir yoludur. Anneler sık sık çocuklarına yemeklerini –tadını beğenmeseler bile– yemelerini söylerler, çünkü bu, onlar için “iyidir”.

Ama beslenme, tat alma duyusundan ayrılamaz. Besleyici gıdalar, insan bedeni için iyidirler, iştah açarlar ve kendi başlarına lezzetlidirler. İyi beslenme, iyi lezzetten ayrılamaz.

Yakın zamanlara kadar, bu bölgedeki çiftçilerin günlük öğünleri, pirinç ve arpanın yanında *miso* ve *salamura* yapılmış sebzelerden oluşurdu. Bu beslenme düzeni, uzun bir yaşam, güçlü bir bünye ve iyi bir sağlık verirdi. Kaynatılmış sebzeler ve kırmızı fasulyeli buğulanmış pirinç ayda bir yenen bir ziyafetti. Çiftçinin sağlıklı, gürbüz bedeni, bu sade pirinç yeme alışkanlığıyla beslenebiliyordu.

Doğu'nun geleneksel kahverengi pirince ve sebzeyle dayalı beslenme düzeni, çoğu Batı toplumununkinden çok farklıydı. Batı'nın beslenme bilimi, her gün belli miktarlarda nişasta, yağ, protein, mineral ve vitamin alınmazsa, iyi dengelenmiş bir beslenmenin ve sağlığın korunamayacağına inanır. Bu inanç, yavrusunun ağzına “besleyici” yiyecekler tıkan anneyi yaratmıştır.

Ayrıntılı teorileri ve hesaplamalarıyla Batı beslenme biliminin doğru beslenme konusunda hiçbir şüpheye yer bırakmayacağı düşünülebilir. Oysa gerçekte, çözdüğünden çok daha fazla sorun çıkarmaktadır.

Sorunlardan biri, Batı beslenme biliminde, beslenme düzenini doğal döngüye göre ayarlamak için hiçbir çaba harcanmamasıdır. Bunun sonucunda ortaya çıkan beslenme şekli, insanların doğadan yalıtılmasına hizmet eder. Bir doğa korkusu ve genel bir güvensizlik duygusu sıkça ortaya çıkan talihsiz sonuçlardır.

Bir diğer sorun, manevî ve duygusal değerlerin tamamen

unutulmuş olmasıdır. Oysa yiyecekler, insan ruhu ve duygularıyla doğrudan bağlantılıdır. İnsan yalnızca fiziksel bir nesne olarak görülürse, tutarlı bir beslenme anlayışı oluşturmak imkânsız olacaktır. Parça parça bilgiler toplanıp, karmaşa içinde bir araya getirilirse, bunun sonucu, doğadan uzaklaşan, kusurlu bir beslenme düzeni olur.

“Bir şeyin içindedir her şey, ama her şey bir araya getirilirse bir şey bile ortaya çıkmaz.” Batı bilimi, Doğu felsefesinin bu kuralını anlamaktan acizdir. Bir kişi, bir kelebeği istediği kadar tahlil edebilir ve inceleyebilir, ama bir kelebek yapamaz.

Eğer Batı'nın bilimsel beslenme düzeni uygulamaya koyulsaydı,

ne gibi pratik sorunların ortaya çıkmasını beklerdiniz? Yüksek kaliteli et, yumurta, süt, sebze, ekmek ve diğer yiyeceklerin bütün yıl boyunca piyasada bulunması gerekirdi. Büyük lekli üretim ve uzun süreli depolama gerekli hale gelirdi. Halihazırda Japonya'da bu beslenme Őeklinin benimsenmesi, çiftçilerin marul, hıyar, patlıcan ve domates gibi yaz sebzelerini kışın üretmelerine neden olmuştur. Çiftçilerden, ilkbaharda Japon hurması (Trabzonhurması) ve sonbaharda Şeftali üretmelerinin istenmesi de yakındır.

Özlü ve dengeli bir beslenme Őeklinin, yalnızca çok çeşitli yiyeceklerin mevsimden bağımsız olarak sağlanmasıyla elde edilebileceğini beklemek mantıksızdır. Doğal olarak olgunlaşan bitkilerle karŐılaŐtırıldıklarında, zorunlu olarak doğal olmayan koşullar altında mevsim dışında yetiştirilen sebzeler ve meyveler çok daha az vitamin ve mineral içerir. Sonbaharda ya da kışın yetiştirilen yaz sebzelerinin, güneş altında organik ve doğal yöntemlerle yetiŐtirilenlerin tat ve rayıhasına sahip olmamaları ŐaŐılacak bir Şey değildir.

Kimyasal tahlil, besleyicilik oranları ve diğer benzeri değerlendirmeler, hatanın temel nedenleridir. Modern bilim tarafından sunulan yiyecekler, Doğu'nun geleneksel beslenme alıŐkanlıklarından çok uzaktır ve Japon insanının sağlığını tehdit etmektedir.

Beslenme Şekilleri Özeti

Dünyada, dört temel beslenme şekli vardır:

1- Alışkanlık halindeki arzulara ve tat seçimine dayanan gevşek beslenme. Bu beslenme şeklini izleyen insanlar, heves ve keyifleri doğrultusunda kararsızca bir o yana bir bu yana meylederler. Bu beslenme şekline kendi arzularına düşkün, boş yeme denebilir.

2- Biyolojik çıkarımlardan ortaya çıkan, çoğu insanın uyguladığı standart beslenme. Bedenin yaşamını koruması amacıyla besleyici yemekler yenilir. Buna maddeci, bilimsel yeme denebilir.

3- Manevî ilkelere ve idealist felsefelere dayanan beslenme. Yiyecekleri kısıtlayan, azaltmayı hedefleyen çoğu “doğal” beslenme bu sınıfa girer. Buna ilkesel beslenme denebilir.

4- Cennetin iradesini izleyen doğal beslenme. Bütün insanî bilgileri dışlayan bu beslenme düzenine ayırlamama düzeni denebilir.

İnsanlar ilk olarak, sayısız hastalığın nedeni olan boş beslenme şekillerinden uzaklaşırlar. Bunun ardından, yalnızca biyolojik yaşamı korumaya çalışan bilimsel beslenmeye karşı çoğunun gözü açılır ve ilkesel beslenme şekline geçerler. En sonunda, bunu da aşan kişi, doğal insanın ayırlamayan beslenme şekline ulaşır.

Ayırlamama Beslenmesi

İnsan yaşamını devam ettiren kendi kudreti değildir. Doğa insanları doğurur ve onları canlı tutar. İnsanlar doğa ile böyle bir ilişki içindedirler. Yiyecek cennetin bir hediyesidir. İnsanlar doğadan yiyecek yaratmazlar, cennet bunları bahşeder.

Yiyecek hem yiyecektir, hem değildir; insanın bir parçasıdır ve insandan ayrıdır.

Yiyecek, beden, kalp ve akıl doğa içinde kusursuz şekilde birleştiklerinde, doğal beslenme mümkün hale gelir. Olduğu haliyle beden, içgüdülerini izleyerek, bir şeyin tadı iyiyse onu yemekte, değilse ondan uzak durmakta özgürdür.

Doğal bir beslenme şekli için kurallar ve oranlar belirlemek imkânsızdır.* Bu rejim, kendini yerel çevreye ve her bireyin çeşitli ihtiyaçlarına ve bedensel bünyesine göre tanımlar.

İlkesel Beslenme

Herkes bilmelidir ki, doğa her zaman tamdır, kendi içinde kusursuz bir uyumlu dengeli haldedir. Doğal gıda, içinde besin ve ince tatların yer aldığı bir bütündür.

Öyle görünüyor ki, insanlar Yin ve Yang sistemini uygulayarak evrenin kökenini ve doğanın dönüşümünü açıklayabilirler. İnsan bedeninin uyumu, kararlılık ve bilinç sayesinde korunabilmiş gibi de görünebilir. Ama eğer (Doğu tıbbında uzmanlaşmak için gerekli olduğu gibi) kuramların çok derinine inilirse, kişi bilimin sahasına girer ve gerekeni yaparak ayırmılayan algılamadan kurtulamaz.

Sınırlarını fark etmeden, insan bilgisinin ayrıntıları arasında sürüklenen ilkesel beslenme uygulayıcısı, yalnızca birbirinden ayrı nesnelere ilgilenmeye başlar. Ama geniş ve uzaklara erişen vizyonu ile doğanın anlamını kavramaya çalışırken, ayağının dibinde gerçekleşen küçük şeyleri fark etmez.

Tipik Hasta İnsanın Beslenme Şekli

Hastalık, insanlar doğadan uzaklaştıkları zaman gelir. Hastalığın ağırlığı, ayrılmanın derecesi doğrudan orantılıdır. Eğer hasta bir insan sağlıklı bir çevreye dönerse, çoğunlukla hastalık ortadan kalkar. Doğadan yabancılaşma aşırı hale geldiğinde, hasta insanların sayısı artar. O zaman, doğaya dönme arzusu güçlenir. Ama doğaya dönüşü *ararken*, doğanın ne olduğu açıkça anlaşılmaz ve bu girişim nafile kalır.

---

* Kişinin bu sorulara bilinçli olarak cevap verebileceği belli bir kurallar bütünü ya da sistem imkânsızdır. Doğa ya da bedenin kendisi, buna uygun bir rehber işlevi görür. Ama güçlükle algılanabilen bu rehberlik, arzuların yaygarası ve ayırmılayan aklın faaliyetleri nedeniyle, birçok insan tarafından duyulmadan kalır.

Kişi dağlarda ilkel bir yaşam sürdürse bile, gerçek hedefi yine de kavrayamayabilir. Eğer bir şeyi yapmaya **çalışırsanız**, çabalarınız asla istenen sonucu vermez.

Şehirde yaşayan insanlar, doğal bir beslenme şekli sağlamakta çok büyük zorluklarla karşılaşır. Doğal gıda kolaylıkla elde edilebilir durumda değildir, çünkü çiftçiler bunları yetiştirmeyi bırakmışlardır. Doğal gıdayı satın alabilseler bile, böylesine doyurucu bir yiyeceği hazmedebilmek için insanın bedeninin zinde olması gerekir.

Böyle bir durumda, özlü yiyecekler yemeye ya da dengeli bir yin-yang beslenme alışkanlığı edinmeye çalışırsanız, gerçekten doğaüstü yargılama yollarına ve güçlerine ihtiyaç duyarsınız. Doğaya dönmekten çok uzaklarda, karmaşık, garip bir “doğal” beslenme ortaya çıkar ve birey doğadan daha da uzaklara çekilir.

Bu günlerde, “sağlıklı gıda” dükkânlarına bakarsanız, hayret verici çeşitlilikte taze gıda, paketlenmiş yiyecek, vitamin ve beslenme takviyeleri bulursunuz. Yazılı kaynaklarda birçok farklı beslenme şekli “doğal”, besleyici ve sağlık için en iyisi olarak sunulur. Eğer birisi, yiyecekleri bir arada haşlamanın sağlıklı olduğunu söylese, bir arada haşlanan yiyeceklerin yalnızca insanları hasta etmeye yaradığını söyleyen bir başkası çıkacaktır. Bazıları, rejim içinde tuzun vazgeçilmez önemini vurgularken, diğerleri fazla tuzun hastalığa neden olduğunu söyler. Eğer meyveden Yin olduğu için ve maymun yiyeceği diye kaçınan biri varsa, bir başkası meyve ve sebzelerin uzun yaşam ve mutlu bir mizaç sağlamak için en iyi gıdalar olduklarını söyler.

Değişik zamanlarda ve değişik koşullarda bu görüşlerin tümünün doğru olduğu söylenebilir ve böylece insanların kafaları karışmaya başlar. Ya da daha ziyade, kafası karışmış bir insan için, bu kuramların hepsi, daha büyük bir karışıklık yaratma malzemesi haline gelir.

Doğa sürekli geçiş halindedir, anbean değişir. İnsanlar doğanın gerçek görüntüsünü kavrayamazlar. Doğanın yüzü bilinmezdir. Bilinmez olanı, kuramlar ve şekillendirilmiş öğretilerle zaptetmeye çalışmak, kelebek ağıyla rüzgârı yakalamaya çalışmaya benzer.

Eğer yanlış hedef tahtasındaki nişanı vurursanız, ıskalamışsınız demektir.

İnsanlık, nereye gittiğini bilmeyen, kör bir adam gibidir. Bilimsel bilgi değneğiyle, yönünü belirlemede Yin ve Yang'a bağlı kalarak el yordamıyla ortalıkta dolaşır.

Söylemek istediğim şu ki, yemeğinizi kafanızla yemeyin; bu ise ayırmılayan akıldan kurtulmanız demektir. Daha önce çizdiğim gıda mandalasının, çeşitli gıdaların kendi aralarında ve insanlarla ilişkilerini bir bakışta göstermeye yarayacağını ummuştum. Ama bir kez gördükten sonra onu da çöpe atabilirsiniz.

En önemli husus, kişinin, bedeninin ihtiyacı olan gıdayı kendi kendine seçmesine izin verecek duyarlılığı geliştirmesidir. Yalnızca gıdaların kendilerini düşünmek ve ruhu bir tarafta bırakmak, tapınağı ziyaret edip sutraları okurken Buda'yı dışarıda bırakmaya benzer. Gıdanın anlaşılmasını sağlamak için felsefi anlayışlar üzerinde çalışmak yerine, kendi günlük beslenmeniz içinde bir anlayışa varmak daha iyidir.

Doktorlar hasta insanlara bakarlar; sağlıklı insanlara ise doğa bakar. Kişi hastalanıp, bunun ardından iyileşmek için doğal besinlere gömülmek yerine, doğal bir çevrede yaşayarak hastalığın ortaya çıkmasını önlemelidir.

Dağdaki kulübelerde kalmaya gelen ve doğal yiyecekler yiyecek ve doğal tarım yaparak ilkel bir yaşam sürdüren genç insanlar, insanın nihaî amacının farkındalar ve en dolaysız şekilde bu doğrultuda yaşamaya giriştiler.

Gıda ve Tarım

Doğal tarım üzerine yazılmış olan bu kitap, gerektiği üzere, doğal gıdalara da değinmektedir. Bunun nedeni gıda ve tarımın aynı şeyin ön ve arka yüzleri olmalarıdır. Gün gibi açıktır ki, eğer doğal tarım uygulanmazsa, halka doğal gıda sunulamaz. Ama eğer doğal beslenme kabul görmezse, çiftçi ne yetiştireceğini şaşırır.

İnsanlar, doğal insanlar haline gelmedikleri sürece, ne doğal tarım ne de doğal gıda varolabilir. Dağdaki kulübelerden birindeki şöminenin üzerine “Doğru Gıda, Doğru Eylem, Doğru Farkındalık”* sözleri yazılı çam ağacından bir levha bıraktım. Bu üçü birbirinden ayrılamaz. Eğer biri eksikse, hiçbiri gerçekleştirilemez. Eğer biri gerçekleşirse, hepsi gerçekleşir.

İnsanlar gönül rahatlığı içinde, dünyayı, kargaşa ve karmaşanın “gelişim”e yol açtığı bir yer olarak görürler. Ama amaçsız ve yıkıcı gelişme, kafa karışıklığını davet eder; davet ettiği, insanlığın yozlaşması ve çöküşünden başka bir şey değildir. Bütün bu faaliyetlerin hareket-etmeyen kaynağının –doğanın– ne olduğu açıkça anlaşılmazsa, sağlığımızı geri kazanmamız mümkün olmayacaktır.

---

* Bu vecize, Budist manevî fark edişin Sekiz Basamaklı Yolu üzerinden türetilmiştir.

V

Aptallık Açığa Çıktığında Zeki Görünür

Sonbahar geceleri uzun ve serindir. Eller sıcak bir fincan çayı kavramış, parlayan közlere bakarak ne güzel zaman geçirilir. Derler ki, bir ateşin çevresinde otururken ne hakkında konuşursan konuş, güzel gelir; bu nedenle de komşum olan çiftçilerin hasetlerinin ilginç bir konu olacağını düşünerek dikkatsizce sözü buraya getiriyorum. Ama öyle görünüyor ki bazı sorunlar çıkacak.

İşte buradayım ben; sürekli her şeyin nasıl da önemsiz olduğunu anlatıyor, insanlığın cahil olduğunu, uğraşacak hiçbir şey olmadığını ve yapılan her şeyin heba edilmiş çaba olduğunu söylüyorum. Nasıl bunu söylerim de sonra böyle gevezelik etmeye devam ederim? Eğer kendimi yazmaya zorlayacak olursam, yazacağım tek şey yazmanın nafile olduğu olur. Bu çok kafa karıştırıcı.

Geçmişim üzerinde, onun hakkında yazacak kadar durmayı önemsemem ve geleceği tahmin edecek kadar da bilge değilim. Herhangi bir kişinin, gündelik olaylarla ilgili ocak başı sohbeti edip ateşi besleyen yaşlı bir çiftçinin aptalca fikirlerine katlanmasını nasıl beklerim?

Meyve bahçesinin bulunduğu tepenin, yukarıdan Matsuyama Körfezi ve geniş Dogo Ovası'na bakan sırtında birkaç tane kerpiç duvarlı kulübe var. Orada, bir avuç insan bir araya geldiler ve birlikte sade bir yaşam sürdürüyorlar. Modern konfor denilebilecek hiçbir şey yok. Mum ve lamba ışığı altında huzurlu akşamlar geçirerek, sade ihtiyaçlardan oluşan bir hayat sürdürüyorlar: Kahverengi pirinç, sebze, bir elbise ve bir tas. Bir yerlerden geliyorlar, bir süre kalıyorlar, sonra yollarına devam ediyorlar.

Konuklar arasında tarım araştırmacıları, öğrenciler, akademisyenler, çiftçiler, hipiler, şairler ve gezginler, gençler ve yaşlılar, farklı tiplerden ve milliyetlerden erkekler ve kadınlar var. Uzun bir süre kalanların çoğu, bir içgözlem dönemine ihtiyaç duyan genç insanlar.

Benim işim, bu yolgeçen hanının bakıcılığını yapmak ve gelip giden yolculara çay sunmak. Ve onlar tarlalarda yardım ederken, ben de dünyada işlerin nasıl gittiğini dinlemenin tadını çıkarıyorum.

Kulağa hoş geliyor ama gerçekte o kadar da yumuşak ve kolay bir yaşam değil bu. Ben “hiçbir şey-yapma” tarımını savunuyorum ve bu nedenle birçok insan, asla yataktan çıkmaları gerekmeden yaşayabilecekleri ütopyayı bulacaklarını düşünerek geliyorlar. Bu insanları büyük bir sürpriz bekliyor. Şafak vaktinin sisleri içinde pınardan su taşımak, eller kızarana ve su toplayıp sızlayana kadar odun kırmak, diz boyu çamurun içinde çalışmak; birçoğu hemen vazgeçiyor.

Bugün bir grup gencin ufacık bir kulübe üzerinde çalışmalarını izlerken, Funabaşı’den genç bir kadın yürüyerek yukarıya geldi.

Neden geldiğini sorunca şöyle dedi, “Yalnızca geldim, hepsi bu. Artık hiçbir şey bilmiyorum.”

Zeki bir genç kadın, soğukkanlı, kendine hâkim.

Bunun üzerine sordum, “Eğer aydınlanmamış olduğunu bili-

Meyve bahçesi ve kulübelerin dağın tepesinden görünümü.

yorsan, söyleyecek bir şey yok, değil mi? İnsanlar, dünyayı ayırmaların gücü ile anlamaya çalışarak, onun anlamını gözden kaçırıyorlar. Dünyanın böylesine zor durumda olmasının nedeni de bu değil mi?”

Sessizce yanıtladı, “Evet, öyle diyorsanız”.

“Belki de aydınlanmanın ne olduğuna ilişkin gerçekten açık bir fikrin yok. Buraya gelmeden önce ne çeşit kitaplar okudun?”

Okumayı reddeder şekilde kafasını salladı.

İnsanlar öğrenim görürler, çünkü anlamazlar ama öğrenim görmek, kişinin anlamasına yardımcı olmaz. Çok çalışırlar ve en sonunda tek buldukları insanın hiçbir şey bilemeyeceği, anlamının insanın erişebileceğinin ötesinde olduğudur.

İnsanlar genellikle, “anlamama” sözcüğünün, örneğin, dokuz şeyi anlayıp bir şeyi anlamadığınız bir durum için kullanılabileceğini düşünürler. Ama on şeyi anlamaya niyetlenerek, gerçekte bir tek şeyi bile anlamazsınız. Eğer yüz tane çiçeği biliyorsanız, bir tekini bile “bilmiyorsunuzdur”. İnsanlar, anlamak için zorlu mücadeleler verirler, kendilerini anladıklarına ikna ederler ve hiçbir şey bilmez halde ölürlər.

Gençler marangozluk işlerinden bir mola aldılar, büyük bir mandalina ağacının yanında çimenlere oturdular ve güney gökyüzünün ince bulutlarına baktılar.

İnsanlar, gözlerini yer yüzünden gökyüzüne çevirdiklerinde cenneti gördüklerini düşünürler. Portakal meyvesini, yeşil yapraklardan ayırt ettikten sonra yaprağın yeşilini ve meyvenin turuncusunu bildiklerini söylerler. Ama kişi yeşille turuncu arasında bir ayırım yaptığı an, gerçek renkler kaybolur.

İnsanlar şeyleri anladıklarını düşünürler, çünkü onlara aşına olurlar. Bu yalnızca yüzeysel bilgidir. Bu yıldızların adlarını bilen astronomun bilgisidir, yaprakları ve çiçekleri sınıflandırmayı bilen botanikçinin, yeşil ve kırmızının estetiğini bilen sanatçının bilgisidir. Astronom, botanikçi ve sanatçının her biri kendi zihninin menzili içinde, izlenimlerini yakalayarak yorumlamaktan başka bir şey yapmamıştır. Aklın faaliyetleriyle ne kadar ilgilenirlerse, kendilerini o kadar ayırırlar ve doğal bir şekilde yaşamaları o kadar zorlaşır.

Trajedi şudur ki, insanlar temelsiz bir kibir içinde, doğayı kendi iradeleri doğrultusunda yönlendirmeye kalkıştılar. Doğal şekilleri yok edebilirler ama onları yaratamazlar. Ayrımına, parçalanmış ve tam olmayan bir anlayış, her zaman insan bilgisinin başlangıç noktasını oluşturur. İnsanlar doğanın bütünü bilmekten aciz bir şekilde, onun eksik bir modelini oluşturmaktan daha iyisini yapamazlar, sonra da kendilerini kandırarak doğal bir şey yaptıklarını düşünürler.

Doğayı bilmesi için kişinin yapması gereken, aslında hiçbir şey *bilmediğini*, herhangi bir şey bilmekten aciz olduğunu fark etmektir. O zaman ayırlayan bilgiye ilgisini kaybetmesi beklenebilir. Ayırlayan bilgiyi terk ettiği zaman, kendi ayırlamayan bilgisi onun içinde doğar. Eğer bilmek hakkında düşünmeye çalışmazsa, eğer anlamayı önemsemese, anlayacağı zaman gelecektir. Egoyu yok etmekten, insanların cennetten ve dünyadan ayrı var oldukları düşüncesini bir kenara bırakmaktan başka bir yol yoktur.

“Bu akıllı olmak yerine aptal olmak anlamına gelir,” diye patladım, yüzünde erdemli bir gönül rahatlığı taşıyan genç birine. “Gözlerindeki ne çeşit bir bakış? Aptallık açığa çıktığında zeki görünür. Akıllı mı yoksa aptal mı olduğundan kesinlikle emin misin, yoksa aptal-tipi zeki bir adam mı olmaya çalışıyorsun? Zeki hale gelemezsin, aptal hale gelemezsin, olduğun yere saplanıp kalmışsın. Şimdi bulunduğun yer bu değil mi?”

Bunu der demez, aynı sözleri tekrar tekrar söylediğim için kendime kızdım; bu sözler ki asla sessiz kalmanın erdemine erişmezler, öyle sözler ki kendim bile anlayamazdım.

Sonbahar güneşi ufukta alçalıyordu. Alacakaranlığın renkleri yaşlı ağacın altına doğru ilerledi. İç Deniz'den gelen ışığı sırtlarına alan sessiz gençler, akşam yemeği için yavaşça kulübelerine döndüler. Gölgele içinde, sessizce arkalarından izledim.

Aptal Kim?

İnsanoğlu kadar zeki başka bir canlı olmadığı söylenir. Bu zekâyı kullanan insan nükleer savaş yapmaya muktedir tek hayvan haline geldi.

Geçen gün, Osaka İstasyonu'nun karşısındaki doğal gıda dükânının işletmecisi dağa, yanımıza geldi, beraberinde de yedi uğur tanrısı gibi yedi kişi getirdi. Öğle vakti, kendimize beklenmedik bir kahverengi pirinç türüsü ziyafeti çekerken, içlerinden biri şunları anlattı: "Çocuklar içinde her zaman bir tanesi vardır ki dünyayı takmaz ve işerken mutlulukla güler; bir diğeri "atçılık" oynarken her seferinde at olur ve hep bir üçüncüsü çıkıp diğelerini oyuna getirerek ikinci atıştırmalarını ellerinden alır. Sınıf başkanı seçilmeden önce, öğretmen, iyi bir liderde bulunması arzulanan nitelikleri ve akıllıca bir seçim yapmanın önemini ciddi bir şekilde anlatır. Seçimler yapıldığında, seçilen, yolun kenarında mutlulukla gülerdir."

Bu herkesin hoşuna gitmişti ama ben neden güldüklerini anlayamamıştım. Bunun tamamen doğal olduğunu düşünüyordum.

Eğer her şey kazanç ve kayıp açısından görülürse, her zaman at olan çocuğu kaybeden olarak görmek gerekir ama büyüklük ve aleladelik ayrımı çocuklara uygulanamaz. Öğretmen en dikkate değer olanının zeki çocuk olduğunu düşünmüştü ama diğeri çocuklar onun yanlış bir zekâyâ sahip olduğunu, diğelerine baskı uygulayacağını gördüler.

Zeki olanın ve kendini kollayanın sıra dışı biri olduğunu ve sıra dışı olmanın daha iyi olduğunu düşünmek, "yetişkin" değerlerini benimsemektir. Kendi işiyle ilgilenen, iyi yiyen ve uyuyan ve hiçbir şeyi takmayan, bana göre en tatmin edici şekilde yaşayandır. Hiçbir şey başarmaya çalışmayan kadar büyük biri yoktur.

Ezop'un fablında, kurbağalar tanrıdan bir kral istediklerinde, tanrı onlara bir kütük verir. Kurbağalar kafasız kütükle alay ederler ve tanrıdan daha büyük bir kral isteyince, tanrı onlara bir turna

gönderir. Hikâyenin devamında, turna bütün kurbağaları gaga-
layıp öldürür.

Eğer öne çıkan üstün biriye, onun ardı sıra gidenler de mü-
cadele etmeli ve uğraşmalıdır. Eğer sıradan birini öne koyarsanız,
onu izleyenler vakitlerini rahat geçirirler. İnsanlar, güçlü ve zeki
olan birinin dikkate değer olduğunu düşünürler ve başbakan ola-
rak, ülkeyi dizel bir lokomotif gibi çeken birini seçerler.

“Başbakan olarak nasıl bir insan seçilmeli?”

“Kafasız bir kütük” diye yanıtladım. “*Daruma-san*’dan* daha
iyi kimse yok,” diye yanıtladım. “Öylesine rahat biri ki, hiçbir şey
söylemeden yıllarca meditasyon halinde oturabilir. Eğer bir omuz
atarsanız yuvarlanıverir, ama inatla direnç göstermediği için her
zaman geri doğrulur. *Daruma-san* yalnızca ellerini ve ayaklarını
toplayıp aylakça oturmaz. Onları toplamak *gerektiğini* bilerek,
kendilerinininkileri uzatmak isteyen insanları sessizce süzer.”

“Eğer hiçbir şey yapmasaydın, dünya dönmeyi sürdüremezdi.
Gelişme olmadan dünya ne olurdu?”

“Neden gelişmeniz gerekiyor? Eğer ekonomik büyüme %5’ten
%10’a çıkarsa, mutluluk da iki kat artacak mı? %0 büyüme hızının
nesi yanlış? Bu daha istikrarlı bir ekonomi olmaz mı? Sade bir
şekilde yaşayıp rahatına bakmaktan daha iyi bir şey olabilir mi?”

İnsanlar bir şey bulurlar, nasıl işlediğini öğrenirler ve bunun
insanlığın iyiliğine olacağını düşünerek doğayı kullanırlar. Bütün
bunların sonucu olarak bugüne kadar gezegen kirlendi, insanların
kafaları karıştı ve modern zamanların kargaşasını davet ettik.

Bu çiftlikte “hiçbir şey-yapma” tarımı yaparak özlü ve leziz ta-
hıllar, sebzeler ve narenciye yiyoruz. Yalnızca her şeyin kaynağına
yakın yaşamının bile bir anlamı ve temel bir tatmin ediciliği var-
dır. Yaşam şarkı ve şiiirdir.

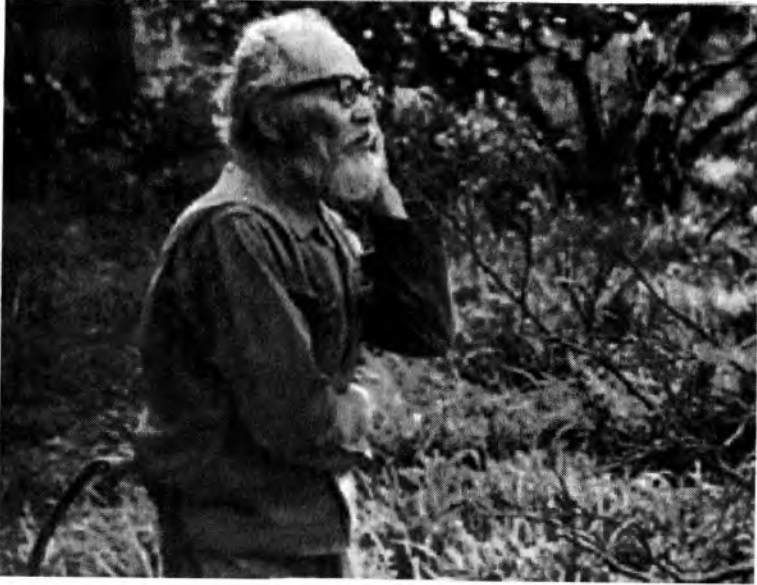
İnsanlar dünyayı incelemeye ve şunu ya da bunu yaparlarsa
“iyi” olacağına karar vermeye başladıklarında, çiftçi çok meşgul

---

* *Daruma-san* Japonya’da yaygın bir çocuk oyuncağıdır. Budizmi Çin’e getiren
Bodhidharma’nın meditasyon oturuşunda tasvir edildiği ağırlığı altta olan bü-
yük bir haciyatmazdır.

hale geldi. Benim bütün araştırmalarım, şunu ya da bunu yap-
mama yönünde oldu. Bu otuz yılın bana öğrettiği, çiftçinin duru-
munun neredeyse hiçbir şey yapmazsa daha iyi olacağı oldu.

İnsanlar daha fazlasını yaptıkça, toplum daha fazla gelişir ve
daha çok sorun ortaya çıkar. Doğanın giderek daha fazla harap
edilmesi, kaynakların tüketilmesi, insan ruhunun rahatsızlığı ve
parçalanması; bunların hepsine insanlığın birşeyler başarmaya
çalışması neden olmuştur. İlk halinde, ilerlemeye gerek yoktu ve
yapılması gereken hiçbir şey yoktu. Geldiğimiz noktada, hiçbir şey
meydana getirmeme "hareketi" meydana getirmekten başka bir
yol yoktur.

Anaokuluna Gitmek İçin Doğmuşum

Omzuna asılı küçük bir çanta taşıyan genç bir adam ağır adımlarla yürüyerek tarlada çalışmakta olduğumuz yere geldi.

“Nerelisin?” diye sordum.

“Şuralı.”

“Buraya nasıl geldin?”

“Yürüdüm.”

“Niçin geldin buraya?”

“Bilmiyorum.”

Buraya gelenlerin çoğu, adlarını söylemek ya da geçmişlerini anlatmak için hiç acele etmezler. Amaçlarını da pek açık etmezler. Birçoğunun neden geldiğini bilmeden yalnızca gelmesi tamamen doğaya uygundur.

En başta, insan nereden geldiğini ve nereye gittiğini bilmez. Annenizin rahminden geldiğinizi ve toprağa döneceğinizi söylemek yalnızca biyolojik bir açıklama olur, ama doğumdan önce ne olduğunu ya da ölümden sonra ne çeşit bir dünyanın bizi beklediğini gerçekte kimse bilmez.

Nedenini bilmeden doğan insan, gözlerini kapayarak sonsuz bilinmeze doğru yola çıkar; insanoğlu gerçekten de trajik bir yaratık.

Geçen gün, Şikoku tapınaklarını ziyaret eden bir grup hacı tarafından bırakılmış ayakotundan örülü bir şapka buldum. Üstünde şu sözler yazılıydı, “Aslen ne doğu ne de batı. On sonsuz yön.” Gence nereden geldiğini yeniden sorduğumda elimde bu şapka vardı. Kanazava’da bir tapınak rahibinin oğlu olduğunu söyledi; bütün gün ölümlere kutsal kitapları okumak yalnızca aptallık olduğu için bir çiftçi olmak istemişti.

Doğu ya da batı yoktur. Güneş doğudan doğar ve batıdan batar ama bu yalnızca astronomik bir gözlemdir. Ne doğuyu ne de batıyı anlamadığınızı bilmek gerçeğe daha yakındır. Gerçek şu ki, güneşin nereden geldiğini kimse bilmiyor.

Onbinlerce kutsal kitap içinde, en minnettara olunması gere-

keni, bütün önemli konulara değinilmiş olan Kalp Sutrasi'dır. Bu sutraya göre "Buda şöyle dedi: 'Biçim boşluktur, boşluk biçimdir. Madde ve ruh birdir ama hepsi boştur. İnsan ne canlıdır ne de ölü; yaşlılık ve hastalık, iniş ve çıkış olmaksızın doğmaz ve ölmezdir.'"

Geçenlerde pirinç biçerken, büyük bir sap yığına yaslanmış dinlenen gençlere şöyle dedim, "Düşünüyordum da, baharda piriñ ekildiğinde canlı sürgünler verir, şimdi de onu biçtiğimize göre, ölüyormuş gibi görünüyor. Bu ritüelin yıldan yıla tekrar edildiği gerçeği, bu tarlada yaşamın sürdüğü ve yılda bir ölümün, yılda bir doğum olduğu anlamına gelir. Şimdi biçtiğimiz piriñin sürekli olarak yaşadığını söyleyebiliriz."

İnsanlar genellikle yaşamı ve ölümü oldukça dar bir perspektiften görürler. İlkbaharın doğumu ve sonbaharın ölümü bu çimen için ne anlam taşıyabilir? İnsanlar yaşamın haz, ölümün de üzüntü olduğunu düşünürler, ama toprakta yatan ve ilkbaharda sürgün veren, sonbaharda yaprakları ve dalları solan bu piriñ tohumu, küçücük özünün içinde hâlâ yaşamın bütün hazzını barındırır. Yaşamın hazzı ölümle iç içedir; ondan ayrılmaz. Ölüm anlık bir geçişten başka bir şey değildir. Bu piriñ tohumu yaşamın bütün mutluluğuna sahip olduğu için, ölümün üzüntüsünü bilmediğini mi sanıyorsunuz?

Piriñ ve arpaya olan şey, insan bedeninin içinde sürekli olarak devam eder. Günden güne saçlar ve tırnaklar uzar, onbinlerce hücre ölür, onbinlerce yenisi doğar; bugün bedeninizde dolaşan kan bir ay önceki kan değildir. Kendi vasıflarınızın, çocuklarınızın ve torunlarınızın bedenlerinde devam edeceğini düşününce, her gün ölüp yeniden doğduğunuzu ve ölümden sonra kuşaklar boyu yaşamaya devam edeceğinizi de söyleyebilirsiniz.

Bu döngüye katılım her gün farkına vararak yaşanır ve bunun zevkine varılabilirse, daha fazla bir şey gerekmez. Ama çoğu insan, hayat geçerken ve günden güne değişirken onun tadını çıkaramaz. Halihazırda bildikleri şekliyle hayata sarılırlar ve bu alışılmış bağıllık, ölüm korkusunu getirir. Yalnızca zaten geçmiş olan geçmişe ya da daha gelecek olan geleceğe ilgi göstererek, yeryüzünde burada ve şu anda yaşadıklarını unuturlar. Kargaşa

içinde can havliyle mücadele ederken yaşamlarının da bir rüya-daymışçasına geçmesini izlerler.

“Eğer yaşam ve ölüm birer gerçekse, insanın acı çekmesi kaçınılmaz değil midir?”

“Yaşam ya da ölüm yoktur.”

“Bunu nasıl söyleyebilirsiniz?”

Dünyanın kendisi, deneyim akışı içindeki madde birliğidir, ama insan aklı olayları, yaşam ve ölüm, yin ve yang, varlık ve boşluk gibi ikiliklere (dualitelere) böler. Akıl, duyuların algıladıklarının mutlak geçerliliğine inanmaya başlar ve olduğu haliyle madde, ilk kez, insanların normal olarak algıladıkları şekliyle nesnelere dönüşür.

Maddî dünyanın biçimleri, yaşam ve ölüm, sağlık ve hastalık, neşe ve üzüntü, bunların hepsi insan aklında başlar. Sutra’da Burada her şeyin boş olduğunu söylediğinde, yalnızca insan zekâsıyla inşa edilmiş şeylerin kendinden menkul bir gerçeklikleri olduğu inancını reddetmekle kalmıyor, aynı zamanda insan duygularının da birer yanılsama olduğunu beyan ediyordu.

“Her şeyin yanılsama olduğunu mu kastediyorsunuz? Geriye hiçbir şey kalmıyor mu?”

“Hiçbir şey kalmıyor mu? Açıkça görülüyor ki ‘boşluk’ kavramı hâlâ senin aklında duruyor,” dedim gence. “Eğer nereden geldiğini ya da nereye gittiğini bilmiyorsan, o zaman burada olduğundan, karşımda ayakta durduğundan nasıl emin olabilirsin? Varoluş anlamsız mı?”

“.....”

Geçen sabah, dört yaşında bir kızın, annesine şöyle sorduğunu duydum, “Neden bu dünyaya geldim? Anaokuluna gitmek için mi?”

Doğal olarak, annesi dürüstçe şöyle diyemedi, “Evet, aynen öyle, haydi okula.” Ama yine de, bugünlerde insanların anaokuluna gitmek için doğdukları söylenebilir.

İnsanlar üniversite boyunca neden doğduklarını öğrenmek için çalışırlar. Akademisyenler ve filozoflar, bu uğurda yaşamlarını he-

ba etseler bile, bu tek şeyi anlamak uğruna bütün yaşamlarını verebileceklerini söylerler.

Başlangıçta, insanların hiçbir amacı yoktu. Şimdi, o ya da bu amacın hayalini kurarak yaşamın anlamını bulmaya çalışırken yaşamlarını mücadele içinde geçiriyorlar. Bu tek kişilik bir güreş müsabakasıdır. İnsanın düşünmesi ya da arayışına çıkması gereken bir amaç yoktur. Eğer amacı olmayan bir yaşamın anlamsız olup olmadığını çocuklara sorsaydınız, çok iyi ederdiniz.

Anaokuluna başladıkları zamandan itibaren insanların üzüntüleri başlar. İnsan mutlu bir yaratıktı ama zor bir dünya yarattı ve şimdi onun dışına çıkma mücadelesi veriyor.

Doğada yaşam ve ölüm var ve doğa neşe dolu.

İnsan toplumunda yaşam ve ölüm var ve insan üzüntü içinde yaşıyor.

Sürüklenen Bulutlar ve Bilimin Yanılsaması

Bu sabah, dere kenarında narenciye depolama kutularını yıkıyorum. Düz bir kayanın üstünde çömelmiş halde ellerim sonbahar sularının serinliğini hissediyor. Dere kıyısındaki sumakların kırmızı yaprakları, sonbaharın berrak mavi gökyüzüne doğru uzanıyorlar. Gökyüzü karşısında dalların sergilediği beklenmedik ihtişama duyduğum hayranlık beni çarpıyor.

Bu gündelik görüntü içinde deneyimin tüm dünyası mevcut. Akan suda, zamanın akışında, sağ kıyıda ve sol kıyıda, gün ışığında ve gölgelerde, kırmızı yapraklarda ve mavi gökyüzünde; bunların hepsi de doğanın kutsal, sessiz kitabı içinde yer alıyor. Ve insan, incecik, düşünen bir kamış.

İnsan doğanın ne olduğunu bir kez sordu mu, o “ne”nin ne olduğunu ve o “ne”nin ne olduğunu soran insanın da ne olduğunu sorması gerekir. Yani, sonu gelmez bir sorgulama âlemine yönelir.

İçini hayranlıkla dolduranın, onu hayrete düşürenin ne olduğunu açıkça anlamasının iki olası yolu vardır. İlki, “Doğa nedir?” sorusunu derinlemesine soran kendine, kendi içine bakmadır.

İkincisi insanın dışındaki doğayı incelemektir.

İlk yol, felsefe ve din alanına uzanır. Boş boş bakıldığında suyun yukardan aşağıya doğru aktığını görmek kadar suyun durup köprünün aktığını görmek de mümkündür.

Diğer yandan, eğer ikinci yolla, görüntü çeşitli doğal fenomenlere –suya, akıntının hızına, dalgalara, rüzgâra ve beyaz bulutlara– bölünürse, bunların hepsi inceleme nesnelere haline gelerek, her yöne doğru sonsuz bir şekilde yayılan daha ileri düzeyde sorulara yol açacaktır.

Eskiden dünya basitti. Çayırdaki avare avare gezerken ısladığını ancak üstünüzdeki çiğ damlalarını silerken fark ederdimiz. Ama insanlar bu çiğ damlasını bilimsel olarak açıklamaya giriştikleri andan itibaren, kendilerini aklın sonsuz cehennemine kapattılar.

Su molekülleri, hidrojen ve oksijen atomlarından oluşur. Bir

zamanlar insanlar, dünyadaki en küçük parçacığın atom olduğunu düşünüyorlardı, ama daha sonra atomun içinde bir çekirdek olduğunu buldular. Şimdi, çekirdeğin içinde daha da küçük parçacıklar olduğu ortaya çıktı. Bu çekirdek parçacıklarının yüzlerce çeşidi var ve bu küçücük dünyaya yönelik incelemelerin nerede biteceğini kimse bilmiyor.

Söylendiğine göre, elektronların atom içinde çok yüksek hızlarda dönerken oluşturdukları yörünge, kuyruklu yıldızların galaksi içindeki uçuşlarıyla tam olarak aynıymış. Atom fizikçisi için elementer parçacıkların dünyası, evrenin kendisi kadar kocamandır. Ve, ortaya konulduğu kadarıyla, yaşadığımız bu galaksiye ek olarak sonsuz başka galaksiler vardır. O zaman, evrenbilimcinin gözünde, bizim galaksimizin tümü son derece küçük hale gelir.

Gerçek şu ki, bir damla suyun basit olduğunu ya da bir kayanın âtil olduğunu düşünen insanlar mutlu ve cahil aptallardır; o bir damla suyun büyük bir evren olduğunu ve o kayanın, roket misali akan elementer parçacıklardan oluşan bir dünya olduğunu bilen bilim adamları ise zeki aptallardır. Basit olarak görüldüğünde, bu dünya gerçektir ve elimizin altındadır. Karmaşık olarak görüldüğünde ise dünya korkutucu ölçüde soyut ve uzak hale gelir.

Aydan taşların getirilmesiyle büyük bir mutluluk yaşayan bilim adamları, ayı, “Kaç yaşındasın Ay Dede?” diye şarkı söyleyen çocuklardan daha az kavramışlardır. Başo,* doğanın harikuladeliğini, dolunayın sakin bir göl üzerindeki yansımasını izleyerek kavrayabilmişti. Bilmedamalarının, uzaya gidip uzay çizmeleriyle ortalıkta gezinmekle tüm yaptıkları, yeryüzündeki milyonlarca aşık ve çocuğun gözlerinde ayın ihtişamını bir miktar lekelemek oldu.

İnsanlar nasıl oluyor da bilimin insanlık için yararlı olduğunu düşünüyor?

İlk önceleri, bu köyde tahıl elle ağır ağır çevrilen taş bir değirmende öğütülüyordu. Daha sonra, dere akıntısının gücünden yararlanmak için, eski taş öğütücüsüyle kıyaslanamayacak kadar fazla devinime sahip bir su değirmeni inşa edildi. Birkaç yıl önce,

---

* Ünlü bir Japon *haiku* şairi (1644-1694).

hidroelektrik güç elde etmek için bir baraj kuruldu ve elektrikle çalışan bir değirmen inşa edildi.

Bu gelişmiş makinelerin insanların yararına çalıştığını nasıl düşünürsünüz? Pirinçten un yapmak için önce pirinç cilalanır, yani beyaz pirince dönüştürülür. Bu, tahılın kabuğunu soyarak, yani sağlığın temeli olan tohumla kepeği ayırarak artıkları bir kenara koymak demektir.* Ve bu şekilde, bu teknolojinin sonucu, tam tahılın tam olmayan yan ürünlere ayrıştırılmasıdır. Eğer, kolayca sindirilebilen beyaz pirinç günlük temel gıda halini alırsa, alınan gıda besin açısından yetersiz olacak ve takviye almak gerekli hale gelecektir. Su değirmeni ve un fabrikası, mide ve bağırsakların işlevini görür ve bunun sonucu da bu organların tembelleşmesidir.

Petrol için de durum aynıdır. Ham petrol, vaktiyle toprağın derinliklerinde kalmış olan bitkilerin dokularının çok yüksek basınç ve ısıyla dönüşmeleri sonucunda oluşur. Bu madde çölden çıkarılır, boru hattıyla bir limana gönderilir, ve sonra gemiyle Japonya'ya taşınarak oradaki büyük bir rafineride gazyağı ve benzin olarak işlenir.

Hangisinin daha çabuk, daha sıcak ve daha kullanışlı olduğunu düşünüyorsunuz, gazyağı mı yoksa evinizin önündeki sedir ya da çamın dallarını yakmak mı? Her iki yakıtın da kökeni aynı bitkisel maddedir. Yalnızca petrol ve gazyağı buraya gelirken daha fazla yol katetmiş durumdadır.

Şimdi fosil yakıtların yeterli olmadığını ve atom enerjisi geliştirmemiz gerektiğini söylüyorlar. Çok nadir bulunan uranyum cevherini aramak, bunu radyoaktif yakıt olacak şekilde sıkıştırmak ve

---

* Japonca'da artıklar için kullanılan harf -kasu diye telâffuz edilir- "beyaz" ve "pirinç" anlamına gelen köklerden oluşur; kepek için kullanılan harf -nuka- "pirinç" ve "sağlık" köklerinden oluşur.

** Günümüzde dünyanın büyük bir kısmı yakacak odun kıtlığı çekmektedir. Bay Fukuoka'nın savında açıkça söylenmemiş olan şey, ağaç dikmenin gerekliliğidir.

Burada genel olarak, Bay Fukuoka günlük hayatın ihtiyaçlarına mütevazı ve doğrudan cevaplar önermektedir.

dev bir nükleer ocakta yakmak, kuru yaprakları bir kibritle tutuşturmak kadar kolay değil. Daha da ötesi, ocak ateşi yalnızca kül bırakır ama nükleer bir ateş yakıldıktan sonra ortaya çıkan radyoaktif atık binlerce yıl boyunca tehlikeli olmayı sürdürür.

Aynı ilke tarım için de geçerlidir. Gölgenmiş bir tarlada yumuşak, iri pirinç bitkileri yetiştirirseniz, bu bitkiler kolayca böceklerin ve hastalıkların saldırısına uğrarlar. Eğer “geliştirilmiş” tohum çeşitleri kullanılırsa, kimyasal böcek ilaçlarına ve gübrelere bağlı kalınması gerekir.

Öte yandan, sağlıklı bir çevrede küçük, kuvvetli bitkiler yetiştirirseniz, bu kimyasallara gerek kalmaz.

Gölgenmiş bir pirinç tarlası, pulluk ya da traktörle sürülürse toprak oksijen açısından zayıflar, toprağın yapısı çözülür, yer solumaları ve diğer küçük hayvanlar yok edilir ve toprak sert ve cansız bir hal alır. Bu bir kere yapıldı mı, toprağı her yıl sürerek altını üstüne getirmek *gerekir*. Ama eğer toprağın kendi kendini doğal yoldan işleyebileceğı bir yöntem uygulanırsa, pulluk ya da işleme makinesine ihtiyaç duyulmaz.

Topraktaki organik maddeler ve mikroorganizmalar yakılarak temizlenince, hızlı-işleyen sunî gübreler gerekli hale gelir. Eğer kimyasal gübre kullanılırsa, pirinç hızla uzar ama yabancı otlar da büyür. Bu durumda herbisitler kullanılır ve bunların yararlı olduğuna inanılır. Ama eğer, tahılla birlikte yonca da ekilirse ve bütün sap ve organik atıklar malç olarak toprağın yüzeyine geri verilirse herbisit, kimyasal gübre ya da hazırlanmış kompost olmadan mahsül yetiştirilebilir.

Tarımda vazgeçilmez olan çok az şey vardır. Sunî gübre, herbisit, böcek ilacı, makineler; bunların hepsi gereksizdir. Ama eğer bunların gerekli olacağı bir durum yaratılırsa, o zaman bilimin gücüne ihtiyaç duyulur.

Tarlararımda, doğal tarımın, modern bilimsel tarımla kıyaslanabilecek miktarda mahsül verdiğini gösterdim. Eğer etkin-olmayan (*non-active*) tarımın sonuçları biliminkilerle karşılaştırılabilirse, ve bu, halihazırdaki emek ve kaynak yatırımının çok küçük bir kısmıyla yapılıyorsa, o zaman bilimsel teknolojinin yararı nerede?

Görecelik Kuramı

Sonbahara özgü gökyüzünün parlak aydınlığına doğru bakarak çevredeki tarlaları tararken hayrete kapıldım. Benimki dışında, bütün tarlalarda bir pirinç hasat makinesi ya da kombine çalışıyordu. Son üç yıl içinde, bu köy tanınmayacak kadar değişti.

Beklediği gibi, dağdaki gençler mekanizasyona geçişe imrenmiyorlar. Onlar, el orağıyla sessiz, huzurlu bir hasadın tadını çıkarıyorlar.

O gece, akşam yemeğimizin ardından çay içerken, bu köyde çok eskiden, çiftçilerin tarlalarını elle sürdükleri zamanlarda, bir adamın nasıl inek kullandığını anımsadım. Emek gerektiren toprağı sürme işini kolayca ve hızla bitirmekten büyük gurur duymuştu. Yirmi yıl önce, ilk toprak işleme makinesi ortaya çıktığında, bütün köylüler bir araya gelerek ciddi bir şekilde hangisinin, ineğin mi makinenin mi daha iyi olduğunu tartıştılar. İki-üç yıl içinde makineyle toprağı sürmenin daha hızlı olduğu açıklık kazandı,

Uzun saplı bir tırpanın bilenmesi.

zaman ve kullanılşılık değerlendirmelerinin ötesine bakmaksızın, çiftçiler saban hayvanlarını terk ettiler. Bunun nedeni, yalnızca, işi komşu tarladaki çiftçiden daha çabuk bitirmekti.

Çiftçi, modern tarımın hız ve etkinliği arttırma denkleminde, yalnızca bir unsura dönüştüğünü fark etmez. Çiftlik donanımları satıcısının, kendi adına bütün hesapları yapmasına izin verir.

İlk önceleri, insanlar geceleyn yıldızlı gökyüzüne bakarlardı ve evrenin enginliği karşısında saygıyla karışık bir korku duyarlardı. Şimdi, zaman ve uzay soruları tümüyle bilim adamlarının değerlendirmelerine bırakılmış durumdadır.

Einstein'a Nobel fizik ödülünün, görecelik kuramının akıl almazlığına hürmeten verildiği söylenir. Eğer onun kuramı, dünyadaki görecelik fenomenini net bir şekilde açıklasaydı ve böylelikle, insanlığı zaman ve mekânın hapsinden kurtararak daha hoş ve huzurlu bir dünya ortaya çıkarsaydı, o zaman övgüye lâyık olurdu. Ancak, açıklaması şaşırtıcıdır ve insanların, dünyanın bütün olası kavrayışların ötesinde karmaşık olduğunu düşünmelerine neden olmuştur. Bunun yerine ona "insan ruhunun huzurunu bozma" adına bir ödül verilmeliydi.

Doğada, görecelilik diye bir şey yoktur. Olguların göreceli olduğu fikri, insan aklının deneyimlerine bağımlı bir yapıdır. Diğer hayvanlar bölünmemiş gerçeklik dünyasında yaşarlar. Kişi, aklın kişiye göre değişen dünyasında yaşadığı ölçüde, zamanın ötesindeki zamanı ve mekânın ötesindeki mekânı gözden kaçıır.

"Neden sürekli olarak bilim adamlarına takılma alışkanlığım olduğunu merak ediyor olabilirsiniz," dedim, bir yudum çay içmek için ara vererek. Gençler gülümseyerek yukarı baktılar, yüzleri ateşin ışığında parlıyor ve ışıldıyordu. "Bunun nedeni bilim adamının toplumdaki rolünün, ayırlamanın kendi aklımızdaki yerine benzemesidir."

Savaşın ve Barışın Olmadığı Bir Köy

Bir yılan, ağzında avladığı kurbağayla çalıların arasına süzülüyor. Bir kız çılglık atıyor. Cesur bir delikanlı, tikslenme duygusunu bastırarak yılanı bir taş savuruyor. Diğerleri gülüyor. Taşı atan oğlana doğru dönüyor: “Bununla ne elde edeceğine sanıyorsun?”

Doğan, yılanı avlar. Kurt, doğana saldırır. Bir insan kurdu öldürür ve daha sonra bir tüberküloz virüsüne yenik düşer. İnsanın kalıntılarında bakteriler ürer ve diğer hayvanlar, otlar ve ağaçlar, bakterinin faaliyetleri sonucunda oluşan besinlerden gıdalarını alırlar. Böcekler ağaçlara saldırır, kurbağa böcekleri yer.

Hayvanlar, bitkiler, mikroorganizmalar; hepsi de yaşam döngüsünün birer parçasıdır. Elverişli bir dengeyi koruyarak, doğal olarak düzenlenmiş bir varoluş içinde yaşarlar. İnsanlar, bu dünyayı ya güçlü olanın zayıf olanı yemesine ya da birlikte-varoluş ve karşılıklı yarara dayanan bir model olarak görmeyi seçebilirler. Her iki durumda da bu keyfi bir yorumlamadır; çalkantılara neden olur, düzensizlik ve karmaşa doğurur.

Yetişkinler kurbağanın acınacak halde olduğunu düşünürler ve ölümü karşısında merhamet duyarak, yılanı hor görürler. Bu duygu, tabii ki, doğal görünebilir, ama gerçekten de olan bu mudur?

Bir genç şöyle dedi, “Eğer yaşam, güçlünün zayıfı yediği bir müsabaka olarak görülürse, yeryüzü bir kıyım ve yıkım cehennemi haline alır. Ama güçlü olanın hayatta kalabilmesi için de zayıfın kurban edilmesi kaçınılmazdır. Güçlü olanın kazanması ve hayatta kalması ve zayıf olanın ölüp gitmesi bir doğa kuralıdır. Geçen milyonlarca yılın ardından, bugün dünyada yaşayan yaratıklar, yaşam mücadelesinde muzaffer olanlardır. Denilebilir ki, en sağlıklı olanın hayatta kalması doğanın ilahî takdiridir.”

İkinci bir genç şunu söyledi, “En azından kazananlara böyle görünür. Benim gördüğüm şekliyle, bu dünya birlikte-varoluş ve karşılıklı yarar dünyasıdır. Bu tarladaki tahılın dibinde yonca ve birçok çeşit çimen ve yabancı ot karşılıklı yarar sağlayan bir yaşam.

sürtüyorlar. Sarmaşık ağaçlara dolanır; yosun ve liken ağacın gövdesine ve dallarına yapışık olarak yaşar. Orman örtüsünün altını eğreltiotları sarar. Kuşlar ve kurbağalar, bitkiler, böcekler, küçük hayvanlar, bakteriler, mantarlar –her yaratık vazgeçilmez bir rol oynar ve diğerlerinin varlığından yararlanır.”

Bir üçüncüsü şöyle konuştu, “Yeryüzü, hem güçlünün zayıfı yediği bir dünyadır hem de bir karşılıklı yarar dünyasıdır. Daha güçlü yaratıklar gerekli olandan daha fazla yiyecek almazlar; diğer yaratıklara saldırsalar bile doğanın genel dengesi korunur. Doğanın ilahi takdiri bozulmaz bir kuraldır ve yeryüzünde barışı ve düzeni korur.”

Üç kişi ve üç bakış açısı. Her üç görüşü de kati şekilde reddettim.

Dünyanın kendisi hiçbir zaman, bir rekabet ilkesine mi yoksa bir dayanışma ilkesine mi dayandığını sormaz. İnsan aklının göreceli perspektifinden bakıldığı zaman, güçlü olanlar ve zayıf olanlar vardır, büyük ve küçük vardır.

Şimdi, bu göreceli bakışın varolduğundan kuşku duyan kimse yok, ama eğer insan algısının göreceliğinin hatalı olduğunu varsayarsak –örneğin ne büyük ne de küçükün, ne yukarı ne de aşağının olduğunu varsayarsak– eğer böyle bir görüş noktasının hiç olmadığını söylersek, insan değerleri ve muhakemesi çöker.

“Dünyayı bu şekilde görmek hayal gücünün boş bir rüyası değil midir? Gerçekte, büyük ülkeler ve küçük ülkeler vardır. Eğer fakirlik ve zenginlik, güçlü ve zayıf varsa, önlenemez bir şekilde ihtilaflar da olacaktır ve bunun sonucunda galip ve mağluplar ortaya çıkacaktır. Daha ziyade, bu görece algıların ve bunların sonucu olan duyguların insanî oldukları ve bu nedenle doğal oldukları, insan olmanın kendisine özel birer ayrıcalığı oldukları söylenemez mi?”

Diğer hayvanlar da dövüşürler ama savaşmazlar. Eğer, dayanışmayı güçlü/zayıf ayırımından almış olan savaşmanın, insanlığa özgü “ayrıcalık” olduğunu söylerseniz, o zaman yaşam bir saçmalaktır. Bu saçmalığın saçmalık olduğunu bilmemek; işte insanın trajedisi burada yatar.

Doğada, görecelik diye bir şey yoktur.

Hiçbir çelişkinin ve hiçbir ayırdedişin olmadığı bir dünyada yaşayanlar çocuklardır. Işığı ve karanlığı, güçlüyü ve zayıfı algırlar ama bir yargıda bulunmazlar. Yılan ve kurbağanın varolmasına rağmen, çocuk güçlülük ya da zayıflıktan anlamaz. Yaşamın özgün hazzı buradadır ama ölüm korkusu henüz ortaya çıkmamıştır.

Yetişkinin gözünde ortaya çıkan sevgi ve nefret, özgün halinde birbirinden farklı iki şey değildir. Aynı şeyin önden ve arkadan görüntüsüdür. Sevgi, nefretin malzemesini sağlar. Eğer sevgi madalyonunu ters çevirirseniz nefret olur. Yalnızca tarafların olmadığı mutlak dünyaya girerek, olgusal dünyanın ikiliğinde (dualitesinde) kaybolmak önlenebilir.

İnsanlar Kendileri ve Diğerleri arasında ayırım yaparlar. Ego varolduğu sürece, bir “öteki” olduğu sürece, insanlar sevgi ve nefretten kurtulamazlar. Kötücül egoyu seven yürek, nefret edilen düşmanı yaratır. İnsanlar için ilk ve en büyük düşman, bu denli sevdikleri Kendileri’dir.

İnsanlar saldırmayı ya da savunmayı seçerler. Mücadeleyi sağlamak için, birbirlerini anlaşmazlığı kıskırtmakla suçlarlar. Bu, el çırpıp ardından sesi hangi elin çıkardığını, sağ elin mi yoksa sol elin mi çıkardığını tartışmaya benzer. Bütün münakaşalarda ne doğru vardır ne de yanlış, ne iyi vardır ne de kötü. Bütün bilinçli ayırdetmeler aynı zamanda ortaya çıkarlar ve tümü hatalıdır.

Bir kale inşa etmek, en başından yanlıştır. Bunun şehrin savunulması için olduğu özrünü öne sürmesine rağmen, şato yönetici efendinin kişiliğinin bir sonucudur ve etrafındaki bölgelere dayatmacı bir güç yayar. Saldırıdan korktuğunu ve istihkâmın şehrin korunması için gerektiğini söyleyen zorba, silâh depolar ve kapıya kilit takar.

Savunma eylemi halihazırda saldırdır. Kendini savunma silâhları, her zaman savaşları kıskırtanlara bahane olur. Savaş felaket kendi/öteki, güçlü/zayıf, saldırı/savunma gibi boş ayrımların güçlendirilmesi ve büyütülmesinden kaynaklanır.

Bütün insanların göreceli algılama kalesinin kapısından çıkıp çayırlara koşarak müdahalesiz doğanın kalbine dönmesinden baş-

ka barışa giden bir yol yoktur. Yani, kılıç yerine orağı bilemekten başka yol yoktur.

Çok eskilerin çiftçileri barışçıl insanlardı, ama şimdi et için Avustralya ile tartışıyorlar, balık için Rusya ile münâkaşa ediyorlar, buğday ve soya fasulyesi içinse Amerika'ya bağılılar.

Öyle görünüyor ki, Japonya'daki bizler büyük bir ağacın gölgesinde yaşıyoruz ve bir fırtına sırasında büyük bir ağacın dibinden daha tehlikeli bir yer yoktur. Ve bir dahaki savaşta ilk hedef olacak "nükleer bir şemsiyenin" altına sığınmaktan daha aptalca bir şey olamaz. Bugün biz toprağı bu karanlık şemsiyenin altında sürüyoruz. Hem içten hem de dıştan, bir krizin yaklaştığını hissediyorum.

İç ve dış bakış açılarından kurtulun. Dünyanın her yerindeki çiftçiler özünde aynı çiftçilerdir. Biliriz ki, barışın anahtarı toprağa yakındır.

Ekin Sapı Devrimi

Dağdaki bu kulübelere gelen gençler içinde bedeni ve zihni zayıf olanlar da var, bütün ümitlerini yitirmiş olanlar da. Ben yalnızca, onlara bir çift terlik bile veremediğine hayflanan yaşlı bir çiftçiyim; ama yine de onlara *verebileceğim* bir şey var.

Bir sap.

Kulübenin önünden bir tutam sap aldım ve şöyle dedim, “Yalnızca tek bir saptan bir devrim başlayabilir”.

“İnsanlığın yok olması bu kadar yakınken, hâlâ bir sapa nasıl umut bağlayabilirsin?” diye sordu bir genç, biraz sert bir tonla.

Bu sap, ince ve hafif görünür, çoğu insan da onun gerçekte ne kadar ağır olduğunu bilmez. Eğer insanlar bu sapın gerçek değerini bilselerdi, ülkeyi ve dünyayı sarsmaya yetecek kadar güçlü bir insanlık devrimi gerçekleşebilirdi.

Ben çocukken, Inuyose Geçidi'nin yakınlarında yaşayan bir adam vardı. Tek yaptığı dağın tepesinden Gunçu limanına giden yaklaşık 3km'lik bir yolda at sırtında kömür taşımakmış gibi görünürdü. Ve yine de zengin oldu. Nedenini sorarsanız, insanlar size limandan evine dönerken, yol kenarına bırakılmış haldeki saptan yapılmış at ayaklıklarını ve gübreyi toplayıp tarlasına götürdüğünü anlatacaklardır. Düsturu şuydu: “Bir dal sapa bile önemliymiş gibi davran ve asla fazladan bir adım atma.” Bu onu varlıklı bir adam yaptı.

“Sapı yaksan dahi, bir devrim başlatacak tek bir kıvılcım bile çıkarabileceğini sanmıyorum.”

Meyve ağaçları arasından hafif bir esinti hışırdayarak geçti, gün ışığı yeşil yaprakların arasından parıldıdı. Pirinç yetiştirilmesinde sap kullanımından bahsetmeye başladım.

Pirinç ve arpa yetiştirilmesinde sapın ne kadar önemli olabileceğini fark ettiğimden bu yana neredeyse kırk yıl geçti. O sıralarda, Koçi Vilayeti'nde, uzun yıllardır kullanılmadan ve sürülmeden bırakılmış eski bir tarlanın yanından geçerken, tarlanın yüzeyinde yoğunlaşmış bir yabanî ot ve sap karmaşasının içinden çıkan

sağlıklı genç pirinç fideleri görmüştüm. Bunun ne anlama geldiği üzerinde uzun yıllar çalıştıktan sonra, tamamen yeni bir pirinç ve arpa yetiştirme yöntemini savunarak ortaya çıktım.

Bunun doğal ve devrimci bir tarım yolu olduğuna inanarak bu konuda kitap ve dergilere yazdım, onlarca kez televizyonda ve radyoda konuştum.

Çok basit bir şey gibi görünüyordu ama çiftçilerin, sapın nasıl kullanılması gerektiği konusundaki düşünceleri o kadar katı ki, değişimi kolayca kabul etmeleri pek olası görünmüyor. Taze sapı tarlaya yaymak riskli olabilir, çünkü pirinç kavrulması ve dal çürümesi pirinç sapında her zaman bulunan hastalıklardır. Geçmişte, bu hastalıklar büyük zararlar vermiştir ve bu, çiftçilerin sapı tarlaya geri sermeden önce kompostta dönüştürmelerinin ana nedenlerinden biridir. Çok eskiden, pirinç sapının dikkatlice imhası, kavrulma hastalığına karşı bir önlem olarak yaygın bir şekilde uygulanırdı ve öyle zamanlar oldu ki, Hokkaido'da bütün sapın olduğu gibi yakılması yasalarla zorunlu hale getirildi.

Sap kurtları da kışı geçirmek için sapa sığınır. Bu böceklerin yayılmasını önlemek için, çiftçiler sapı bütün kış boyunca özenle kompost haline getirirler ve böylece gelecek sonbahara kadar tamamen çürümüş olduğundan emin olurlardı. Japon çiftçilerinin tarlalarını hep böyle temiz ve düzenli tutmuş olmalarının nedeni de budur. O günün inanışına göre, eğer çiftçiler sapsız ortalıkta bırakırlarsa, bu ihmalleri nedeniyle tanrı tarafından cezalandırılırdı.

Yıllar süren tecrübenin ardından, teknik uzmanlar bile artık tohumlamadan altı ay önce tarlaya taze sap yayılmasının tamamen güvenli olduğu şeklindeki kuramımı onayladılar. Bu, bu konudaki bütün eski fikirleri alaşağı etti. Ama çiftçiler sapı bu şekilde kullanmaya açık hale gelene kadar çok zaman geçecek.

Çiftçiler yüzyıllar boyunca kompost üretimini arttırmaya çalıştılar. Tarım Bakanlığı, kompost üretilmesini teşvik etmek için teşvik ödemesi yapardı ve yıllık bir etkinlik olarak kompostların rekabet ettiği sergiler düzenlenirdi. Şimdi, yeniden daha fazla kompost, "daha iyi" kompost üretmeye, bunu yaparken de yer solucanları ve "kompost-başlatıcı" kullanmaya doğru bir hareket var. Hazır-

lanmış kompostun gereksiz olduğu, tek yapılması gerekenin kuyıl-
mamış taze sapın tarlaya yayılması olduğu şeklindeki önerimin
kolayca kabul görmesini beklemek için bir neden yok.

Tokyo'ya seyahatim sırasında, Tokaido treninin penceresinden
bakarken Japon kırsal kesiminin dönüşümünü gördüm. On yıl
içinde tümüyle değişmiş olan kış tarlalarına bakarken, ifade ede-
meyeceğim bir kızgınlık hissettim. Yeşil arpa, Çin süt burçağı ve
kolza çiçeklerinin oluşturduğu düzenli tarlaların eski manzarasın-
dan eser yoktu. Bunun yerine, yarı-yakılmış sap kabaca öbeler
halinde yığılmış ve yağmurda ıslanmaya terk edilmişti. Bu durum
sapın ihmal edilmiş olması, modern tarımdaki bilgi kargaşasının
kanıtıdır. Bu tarlaların kıraçlığı, çiftçinin ruhunun kıraçlığını açığa
çıkıyor. Bu devlet liderlerini sorumluluk almaya çağırıyor ve
akılcı bir tarımsal politikanın eksikliğini gösteriyor.

Birkaç yıl önce, kış tahılları için “acısız bir sondan”, “yolun
kenarında ölümden” söz eden o adam, şimdi bu boş tarlaları gör-
düğünde ne düşünüyor? Kış Japonya'sının kıraç tarlalarını görme-
ye daha fazla dayanmam. Bu sapla, ben, kendi başıma, bir
devrim başlatacağım!

Sessizce dinleyen gençler şimdi katıla katıla gülüyorlardı.

“Tek kişilik bir devrim! Yarın bir çuval arpa, pirinç ve yonca
tohumu alalım ve Okuninuşi-no-mikoto* gibi bunu omuzlarımızda
taşıyarak Tokaido'nun tarlalarına tohum serpelim.”

“Bu tek kişilik bir devrim değil,” diye güldüm, “bu *tek saplık*
bir devrim!”

İkinci güneşine doğru kulübenin dışına adım atarken, bir an
için durdum ve olgunlaşmakta olan meyvelerle dolu ağaçlara, ya-
banî otlar ve yonca içinde eşelenen tavuklara baktım. Ardından,
her zamanki gibi tarlalara doğru inen yola koyuldum.

* Gezerken omzunda taşıdığı büyük bir çuvaldan şans dağıtan efsanevi Japon
tanrısı.

Kitapta Adı Geçen Bazı Bitki ve Balık Türlerinin Latince ve İngilizceleri

<i>Abalone</i>	<i>Gastropoda haliotidae haliotis</i> , bir deniz kabuklusu
Ağaçkavunu	<i>Citrus medica</i> , citron
Ahududu	<i>Rubus idaeus</i> , raspberry
Akarsu kerevidesi	<i>Astacus</i> veya <i>Cambarus</i> , stream crayfish
Ararot	<i>Maranta arundinaceae</i> , arrowroot
Atkuyruğu	<i>Equisetum</i> , horsetail
Ayak otu	<i>Carex romans</i> , sedge
Bayır turbu	<i>Armoracia lapathifolia</i> , horse-radish, yaban turbu
Biftek bitkisi	<i>Perilla frutescens</i> , beefsteak plant, nane ailesinden bir ot
<i>Blue fish</i>	<i>Pomatomus saltatrix</i> , mavimtrak, lüfere benzer bir balık
Börülce	<i>Vigna sinensis</i> ya da <i>unguiculata</i> , cowpeas
Burçak	<i>Vicia</i> ya da <i>Lathyrus</i> , vetch
Çalı yoncası	<i>Lespedeza</i> , bush clover
Çavdar	<i>Secale cereale</i> , rye
Çevrince	<i>Medicago sativa</i> , alfalfa
Çoban çantası	<i>Capsella bursa-pastoris</i> , shephard's purse, kuşkuş otu
Çopra	<i>Cobitis</i> , loach
<i>Cottonweed</i>	<i>Anaphalis margaritacea</i>
<i>Crucian</i> sazanı	<i>Carassius carassius</i> , crucian carp
Domuz baklası	<i>Lupinus</i> , lupine, acı bakla
Dulavratotu	<i>Arctium tomentosum</i> , burdock
Funda	<i>Erica arborea</i> , brier, süpürge otu
Ginkgo ağacı	<i>Ginkgo biloba</i> , maiden hair tree, mabet ağacı
Güleğez	<i>Colocasia esculenta</i> , taro
Hintleyağı	<i>Azadiracta indica</i> , <i>Meliaceae</i> ; Hindistan yarımadasında yetişen şifalı bir ağaç

<i>Ice fish</i>	<i>Champscephalus gunnari</i>
İstavrit	<i>Trachurus trachurus</i> , horse mackerel
Japon hurması	<i>Diospyros</i> , persimmon, trabzonhurması
Japon turbu	<i>Raphanus sativus</i> , daikon, beyaz ince uzun bir turp cinsi
<i>Jointweed</i>	<i>Amaranthaceae</i> ailesi
Kadife Çiçeği	<i>Tagetes erecta</i> , marigold
Kâğıt balığı	<i>Trachypterus</i> , ribbon fish
Karabuğday	<i>Fagopyrum esculentum</i> , buckwheat
Karagöz balığı	<i>Saryus</i> , sea bream
Karahindiba	<i>Taraxacum officinale</i> , dandelion
Kartal eğreltisi	<i>Pteridium aquilinum</i> , bracken
Kazayağı	<i>Chenopodium</i> , goose foot
Kedi otu	<i>Valerianaceae</i> , valerian
Kedibaşı	<i>Galeopsis tetrahit</i> , bee nettle, ballıbaba
Kefal	<i>Mugil cephalus</i> , gray mullet
<i>Kelp</i>	<i>Laminariaceae</i> ailesinden kahverengi kaba ve büyük yenilir deniz yosunlarından biri, varek
<i>Kındıra</i>	<i>Imperata cylindrica</i>
<i>Knotweed</i>	<i>Polygonum cuspidatum</i> , karabuğday ailesinden bir bitki
Kolza çiçeği	<i>Brassica napus</i> , rape flower
Kumkat	Kumquat, <i>Fortunella</i> ailesinden portakal benzeri küçük bir meyve
Labada	<i>Rumex</i> , dock, kuzukulağı
Levrek	<i>Labrax lupus</i> , sea bass
Lima fasulyesi	<i>Phaseolus limensis</i> , lima beans
Maltaeriği	<i>Eriobotrya japonica</i> , loquat, yenedünya
Marul	<i>Lactuca sativa</i> , lettuce
Mimoza	<i>Acacia mearnsii</i>
Öksürük otu	<i>Tussilago farfara</i> , coltsfoot
Ortanca	<i>Hydrangea hortensia</i> , hydrangea
Osmunda	<i>Osmunda</i> ailesine ait eğreltiotları
Pampa sazı	<i>Cortaderia selloana</i> , pampas grass
Pelinotu	<i>Artemisia absinthium</i> , mugwort

Ringa	<i>Clupea harengus</i> , herring
Sazan	<i>Cyprinus carpio</i> , carp
Siçankulağı	<i>Cerastium arvense</i> , chickweed, kuş otu
Süpürge darısı	<i>Sorghum</i> , sorghum
Sürünen itir	<i>Geranium sanguinea</i> , creeping geranium
Süsen	<i>Iris</i> , iris
Suteresi	<i>Nasturtium officinale</i> , watercress
Sweet fish	<i>Plecoglossus altivelis altivelis</i>
Thoroughwort	<i>Eupatorium perfoliatum</i> , bir tür papatya
Tırpana	<i>Raia batis</i> , sea ray, vatoz, kedibalığı
Torik	bonito, uskumru cinsinden birkaç çeşit balık, peçula
Tritikale	<i>Triticale hexaploide</i> , buğday (<i>triticum</i>) ve çavdar (<i>secale</i>) bitkilerinin bir melezidir.
Turnabalığı	<i>Esox lucius</i> , pike
Uskumru	<i>Scomber scombrus</i> , mackerel
Yabanî hüsnüyusuf (saçaklı)	<i>Dianthus barbatus</i> , wild fringed pink, Çin karanfili
Yellowtail	<i>Sciaena chrysur</i>
Yengeç çayırı	<i>Digitaria</i> , crabgrass
Yılan balığı	<i>Anguilla</i> , eel
Yıldız çiçeği	<i>Aster</i> , aster, pat çiçeği
Yonca	<i>Trifolium</i> , clover, trefoil